Orationes et Car
mina Baroaldi.

6 E 10 51

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PHILIPPVS BEROALDVS MARTINO BOEMO DISCIPVLO SVO.

Conuentus S. Mariae Transpontinae

COLLEGI Nuper oratiunculas nõnullas uariis a me temporibus & argumentis cõcinatas: eaſq; te impulſore tradidi impreſſoribus imprimendas: quæ fortaſſis tutius itra chartaceam meã ſupellectilem delituiſſent ſicuti prius ſitu puluereo obrutæ delitteſcebãt. Sed mos gerendus fuit tibi id a me petitionibus prope quotidianis efflagitanti: quem mei nois amantiſſimũ meæq; quãtulacunq; eſt eruditionis ſtudioſiſſimũ cognoui. Et ſane tu unus in primis id facis quod faciendũ doctiſſimi ſcriptores preceperunt: ut preceptorem nõ minus: q̃ ipſa ſtudia ames: eumq; ad patris uicem colas: qui & ipſe animorũ parens merito nuncupari põt. Nã ſicuti parentes filiorũ corpora effigiãt. Ita preceptor diſcipulorũ mentes format: quæ res tanto precioſior uideri ſolet quanto homo interior homine eſt exteriore ꝑſtantior. Tu uero perge quo cepiſti mi Martine iter ſcolaſticos transmontanos probatiſſime: & litterarũ ſtudiis ꝓut facis uigilanter incũbe. Eniuero ſuauiſſimi tui mores. Ingenii ſpecimen. Naturæ docilitas & auiditas inexauſta diſcendi ſpondent talem te futurum: ut quãdocunq; i patriam repedare deſtinaueris domuitionemq; capeſcere: poſſis tecũ cum cultu nitoreq; italicorum genuino opulẽtiam quoq; litterarum in Boemiam reportare. Hic autem libellus ut opinor neq; tibi neque tui ſimillibus ſordeſcet propter rerum quas continet non iniocundam uarietatem. Vale & dilige doctorem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Philippi Beroaldi Bononienſis oratio habita in enarratione Georgici carminis atq; Tranquilli: qua laus rei ruſticæ continetur.

PRudentis litterarũ profeſſoris officiũ eſt Viri preſtãtiſſimi Verba rebus quas tractaturus eſt accommodare & orationẽ illis applicare ſcriptoribus quos eſt enarraturus. Vt ſcilicet talis ſit prima oratio qualis eſt rerũ explicãdarũ futura materia. Et quemadmodũ ille ineptus dicit eſſe

precator qui aquam a libero uinum precatur a nymphis: ita pre
poſterus ille uideri poteſt enarrator: qui i pricipio ſuarum enar⸗
rationum uagatur extra propoſitum: & dum amphoram facere
debet urceum format. Nec immerito uetus ille uituperatur ora⸗
tor qui cum diſerte diceret & uolubilitate uerborum raperetur
cauſam omnino non tangebat: unde prudens auditor & iudex
bñ inquit & bene: ſed quorſum iſtud tuum tam bene? Nos igitur
ne ab officio boni profeſſoris diſcederemus ea hodierno die dice
re conſtituimus quæ agricolationis Virgilio & hiſtoriæ ſcriptori
tranquillo ſint accomodata. Quæ dum a nobis explicātur Vos
omnis queſo ut benigne attenteq̃ audiatis: Nec inuiti ſexquiho
ram officio litteratorio impartiatis: Ea enim ut ſperamus audie⸗
tis Quæ uoluptati nobis ſit audiuiſſe Et utilitati meminiſſe. Vi
tæ hominū traditæ ſunt duæ. Ruſtica & Vrbana. Quæ queād
modū loco diſtinctæ ſunt: ita temporis interuallo ſeparatæ. Lon
ge enim antiquior ruſtica eſt Cum rura diu ante urbes inuentas
homines coluerit: & immenſo annorum numero agricolæ urba
nis antecellūt. nec mirum Cum diuina natura dederit agros. ars
humana edificauerit urbes: ipſam uero ruſticam uitam erudītiſſi
mi bifariam diuiſerunt uidelicet in paſtoritiam & agriculturam.
Alia enim ſcientia coloni eſt: alia paſtoris: neq̃ idē ſunt paſtio &
agricolatio: Quæ ab exiguis profecta primordiis ad id dignita⸗
tis proceſſit ut ruſtici urbanis preponerētur: Vt apud ueteres ro
manos ruſticæ tribus laudatiſſimæ iudicarentur: Vrbanæ uero
ignominioſæ. Et apud antiquos grecos illuſtriſſimus quiſq̃ pa
ſtor erat ex quo alios greco uocabulo polyarnas: alios polyme⸗
las: alios polybutas, uocitarunt a multitudine uidelicet agnorū:
ouis: ac bouum: Romani cum uirum bonum laudabant eū bonū
agricolā bonūq̃ colonum appellitabant. Ampliſſime. n. lauda⸗
ri exiſtimabatur qui ita laudabatur. In tāto deniq̃ honore: tātaq̃
eſtimatiōe apud priſcos fuit ruſticatio ut imperatores romanos
nō puderet manibus triūphalibus colere agros: Tractare ſemia.
Diſponere arbuſta: & eadē diligētia metiri arua qua caſtra & ea⸗
dem cura exercere ligones: & ſarcula qua gladios & pila: Ipſi pro⸗
ceres urbis in agris morabantur. Et ut inquit elegiarum ſcriptor
Centum illi in prato ſepe ſenatus erat.
Et cum conſilium publicum deſiderabatur a uillis accerſebantur

In ſenatū ex quo uiatoribus nomē eſt inditū ſenatores duceſq̨ In
urbem accerſentibus: Aranti Cincinato uiator attulit dictaturā.
Serranū inuenere ſerentē oblati honores Portius Cato ille Cen
ſorius & omniū bonarū artiū magiſter agri colēdi ſtudioſiſſimus
fuit: & uillaticis uoluptatibus in primis oblectabatur. Inter exter
nos quoq̨ Abdolomino agrum colēti regimen tyriorum ultro
traditū ē: & ultro oblata ſunt regiæ maieſtatis inſignia. Preterea
nobiliſſimarū familiarū non aliunde cognomēta ſunt q̄ a rebus
ruſticanis. Nā Fabii. Lētuli. Cicerones a leguminibus quæ q̄ſq̨
optime ſerebat cognomiati ſunt: Piſones a pinſendo nūcupati.
Multa quoq̨ nomina habemus ueterum Romanorū partim a
maiore: parti a minore pecore deducta. Nā iunios bubulcos. Sta
tilios tauros. Pōponios uitulos cognominarūt. Et Porcii Cato
nes: & Annii capræ inde dicūtur. Quinctiā Italiā nūcupationē
traxiſſe a uitulis quos græci antiqui italos uocabant. Et Roma
norum populum a paſtoribus eſſe ortum nemo non nouit: huc
adde q̨ ex agricolis gignūtur milites ſtrenuiſſimi: & optimi Ty
rones ex robuſta ruſticorū iuuētute diligebant. Firmiora etenī
ſalubrioraq̨ ſūt corpora eorū qui ſub dio artus roborāt: foriſq̨
uerſant: q̄ qui in urbibus intra cōſepta umbroſa deſides cōctant
Et hinc me hercules eſt q̨ græci romaniq̨ Templa eſcula pio me
dicinæ deo extra urbes edificabant. Quia uidelicet credebant
fidelius conſtantiuſq̨ illos ualituros qui in agris q̄ qui in ciuitati
bus habitarent: hinc illa ueteꝝ romanorum maſcula proles agre
ſtibus operibus exercitata & ſubdialibus durata laboribus belli
cos tumultus martiaſq̨ exercitationes facile ſuſtinuit & aduerſus
heſternos hoſtes ſemper uictrix ſemper inuicta ſurexit. Enimue
ro tempora illi ita partiebantur Vt nonis tantum diebus res ur
banas reuiſitarent reliquis ſeptem diebus res ruſticas exercerēt
Vnde & nondinarum conuentus conſtituti. Preterea cum merca
torum queſtus ſit periculoſus & calamitoſus cū feneratorum in
honeſtus & dedecoroſus Cum opificum ſordidus & illiberalis:
Sola ē agricultura ex qua queſtus ſtabiliſſimus honeſtiſſimuſq̨
cōſequit minimeq̨ iuidioſus: Quā Ariſtoteles ī œconomico po
tiſſimā ſecūdū naturā poſſeſionū eē cōmemorat: ī qua catōis ora
culū uitē q̄ſtuoſiſſimā iudicauit ſcropha uero pratis primatū bo
nitatis dedit: a quo antiq̨ prata parata noiauerūt. Hic locupletes

appellati loci hoc eſt agri pleni. Et ipſa pecunia ipſūqꝫ peculiū a
pecore nomen ſortiuntur: quod in ruſticatiõe queſtuoſiſſimū eſt.
Quod unū diuitiarum genus apud ueteres uſurpabatur. Extāt
tamen auctores inclitiſſimi qui autumant pecuniam a nota pecu
dis eē appellatam: qua ſignatus fuit ex ære nūmus a Seruio Tul
lio rege romanorum. Theſeum quoqꝫ apud grecos memoriæ ꝓ
ditum eſt ſignaſſe nūmum bouis nota ut ita ad agricolatiõem at
ticos prouocaret. Vnde hecatonboon quod eſt centum numorū
& decaboon quod eſt decem appellant ab eo nummo in quo effi
gies bouis erat inſculpta. Quin etiā luculentiſſimi ſcriptores ſor
tunatiorē beatioremqꝫ ruſticoꝝ uitam q̃ urbicorum eſſe dixerūt
& olim Delphicus Appollo Aglaum prophodium dixit eſſe feli
ciſſimum: Qui paruum quidem prediolum colebat ſed annuis
uictibus large ſufficiēs. Ex quo nunq̃ egreſſus ferebatur. Et Dio
clicianus imperator imperio imperatoriaqꝫ purpura depoſitis ſe
ſtinabundus ſe contulit ad Tranquilitatē rei ruſticæ quietiſſimā
Illicqꝫ in ocio beatiſſimo cõſueuit. Et Atalus Rex omiſſa regni
adminiſtratiõe hortos fodere cepit & gramina ſeminare. Vnde
non minus uere q̃ eleganter ſcripſit Mantuanus Homerus

O Fortunatos nimium ſua ſi bona norint.
Agricolas. Quibus ipſa procul diſcordibus armis.
Fundit humo uictum facilem iuſtiſſima tellus.

Idem ſecundum literatam uitam qua nihil ē excellentius nihilqꝫ
amabilius: Exoptat uitam ruſticanam ſcribens facundiſſime

Rura mihi & rigui placeant in ualibus amnes.
Flumia amem ſiluaſqꝫ iglorius: Et ab Oratio decētiſſime dictū ē

Beatus ille qui procul negotiis
Vt priſca gens mortalium.
Paterna rura bobus exercet ſuis
Solutus omni fenore. Lucretius quoqꝫ de uita ruſtica loquēs ait

Tum loca tum ſermo tum dulces eē chachini
Conſueuerāt. Agreſtis enim tum muſa uigebat. Et ab eodē ocia
agricolarum dia hoc eſt generoſa nuncupātur. Merito igitur de
agricultura tam honorata tā laudata tamqꝫ frugifera non ſolum
priuati ſcriptores ꝓcepta tradiderunt: Verū etiā reges operæpre
tiū ſe facturos exiſtimarūt ſi de re ruſtica libros cõdidiſſent. Nec
talē ſcriptitandi prouinciā maieſtati regiæ indecorā eſſe credide

runt Siquidem Hiero. Attalus philometor:& Archelaus Reges
Xenophon & Mago duces de ruſticis rebus diligẽtiſſime perſcri
pſerunt. Complures uero minori fortuna:nõ minori cura apud
græcos negotium illud ſcriptis prodiderunt. Apud latinos autẽ
M. Cato:q dictus ẽ optimus orator: optimus Senator:optimus
Imperator Agricolationẽ Ciuitate romana donauit :& eam lo-
qui latine primus iſtituit. Cuius liber extat eruditiſſime conſcri
ptus & propter uetuſtatem adorandus:poſt hunc duo Saſernae
pater & filius deinde Tremellius ſcropha. Cor. Celſus Iulius Atti-
cus. Iulius grecinus & Iulius hyginus:& gargilius Martialis hãc
materiam proſequti ſunt. Quorũ uolumina calamitate tempo-
rum & incuria mortalium deperdita deſiderãtur. Ex his uero qui
legunt Terentius Varro rẽ ruſticã expoliuit. Plinius cõpoſitiſſi
ma breuitate uenuſtauit. Palladius decẽtiſſimo ordine diſtinxit.
Columella autem tanq̃ ruſticationis parens eam diligẽtius eru-
diuit:& totũ diſciplinæ corpus luculentis uoluminibus comple-
xus eſt. Sed nos maxime omniũ Virgilium Maronẽ ueneremur
Qui quaſi canõ fuit poſterioribus ſcriptoribus agriculturæ pre
cepta petẽtibus ab eo uelut a lege quadam. Quo uno Columel
la precipue ẽ uſus archetypo: qui carmine rem ruſticam fecit elo
quentẽ. Eamq; unus omniũ maxime illuſtrauit: qui tanto maio-
re eſt heſiodo aſcreo in hoc ſcribendi genere apud græcos preſtã
tiſſimo: quanto Mantua maior eſt aſcra. Laudationibus Maro-
nis in preſentia ſuperſedebimus: cũ illius tanta ſit gloria ut nulli-
us laude creſcat: nullius uituperatione minuatur. Hoc unum obi
ter dixiſſe contenti ſimus Virgiliũ tantũ inter latinos poetas oẽs
excellere quantũ inter minores ſtellas luna ſplendeſcit. Cui non
fauor principiũ nomẽ conciliauit. Sed ingeniũ diuinũ eximiæq;
uirtutes fauorẽ principũ & populi comparuerunt. Qui hoc ſo
lus aſſecutus eſt: ut appellatione poetæ Virgilius apud latinos in
telligatur: Sicuti apud græcos Homerus ſicut nũcupatione urbis
Roma ſignificatur. Eſt enim poeta haud dubie incõparabilis: &
quẽ cæteri oẽs lõgo interuallo ſubſequãtur: ut ueriſſime ſcripſit
Quintilianus: & olim populus romanus auditis in theatro Vir
gilii uerſibus ſurrexit uniuerſus: & preſẽtẽ ſpectãtẽq; poetã tanq̃
alterum auguſtum ẽ ueneratus. Hic eſt ille quem omnes ſcripto-
res certatim extollunt. de quo Alcinius poeta ſic ſcribit.

De numero uatum ſiquis ſeponat homerum
Longe erit a primo quiſq; ſecundus erit
Et ſi poſt primum Maro ſeponatur homerum.
Longe erit a primo quiſq; ſecundus erit.

Hunc etiam duo in lingua uernacula excellētiſſimi poetæ Frāciſcus petrarcha & Dantes florētinus ſūmis laudibus decorarunt. Cōſenſus eruditorum ē nullū latinorū poetarū. P. Virgilio eſſe cōparandū nedum æquiparandū. Qui a lactātio noſtrorum primus a Seneca Vates maximus. ab Auguſtino poetarū oium pclariſſimus & optimus appellaē: Quē Alexāder romanus impator Platonē poetarum nūcupabat. Enarrabimus itaq; cōſultiſſimū rei ruſticæ illuſtratorē. Et diis bene iuuātibus Virgiliana georgica auſpicabimur. in qbus tā emūctus tā eloquēs: tā eruditus ē: tā deniq; abſolutus cōſumatuſq;. Vt nō pauci igenio doctrinaq; pſtātes: Georgicū maronis carmē æneidi illi diuinæ anteponere nō uereātur. Ego uero ut hoc diiudicare non auſim: ita illud affirmare nō dubitē i georgicis Maronianis tātā eē rerū uerborumq; copiam tantā multiformis doctrinæ cognitionē: quantā i pauciſſimis ſcriptoribus nouiſſe meminerī. Enarratio huius poematis cōplectetur enarrationē Columellæ. Catonis. Varronis: atq; palladii multa quoq; plinianæ eruditiōis cū Virgiliano carmīe enodabimus: quæ pphanum uulgus ignorat. Eidē etiā lectiōi multa iuriſcōſultorum accomodabimus: apud quos tituli ſunt rerum ruſticarū ut de fundo inſtructo. de ſeruitutibus pdiorū. finiū regēdorum: de aqua quotidiana & eſtiua: de fōte: de riuīs: & multa id genus: interlegendū obſeruabimus: q̄ curioſi lectores Georgicorū fuerint diuus Auguſti. diuuſq; Hierony. q ſepiuſcule iſtius poematis citāt teſtimoniū: & in primis Hieronymus i epiſtola ad ruſticū monachū Verſus illos decēter uſurpat. Ecce ſupcilio cliuoſi tramitis undā elicit: quorū pulcherrimorū uerſuū ſpectatores eē admonemur in decretis. Di. nouiſſima de cōſecratiōe. Lectiōi maroniāæ copulata erit lectio ſuetonii trāquilli ſcriptoris cādidiſſimi Cui cōſenſu eruditorum daē palma i uitis impatorum ſcriptitādis. Et quēadmodū Virgilium rei ruſticæ ſcriptores exēplar hn̄t. Ita Suetoniū tāquā ducē poſteri ſequuti ſūt i hoc genere ſcribēdi. Vn̄ Iulius capitolinus pfiteē ſe illo modo & ordīe ſcribere uelle de impatoribus: quo Suetonius trāquillus ſcriptitauit. Et diuus Hierōy-

mus ſcriptorum eccleſiaſticorū Catalogū texēs ducē ſeqtur tran
qllū: & eius uolumē de grāmaticis & rethoribus uenuſtiſſime cō
ſcriptū habet Archetypō. Idē a flauio uopiſco ſcriptor emēdatiſ
ſimus & cādidiſſimus appellatur: cui dicit familiare fuiſſe amare
breuitatē. Erit opæprecium ī trāquillo tāquā ī lucidiſſimo ſpecu
lo cōtēplari: qui mores: quæ ſtudia fuerit uirorum maximorum
Quorum cognita uita ſentētiā illam platonis ueriſſimā eſſe cō
probabit. præclara ingenia: Queadmodū uirtutes maximas ita
uitia quoqꝫ maxima producere ſolere: & quod nos quærimur id
maiores noſtros queſtos eſſe: uidelicet illo priſco ſeculo euerſos
fuiſſe bonos mores: regnaſſe nequitiā: & ex impatoribus plures
extitiſſe flagitiis maculoſos q̄ uirtutibus decoratos: oīs hiſtoriæ
iocunda cognitio ē & ferme oēs hiſtoryci fauorabiles: ſed tanto
fauorabiliores illi cenſendi ſunt: quanto dignioribus ſunt accō
modati: principibus autē accōmodatiſſimi ſūt libri de uita & mo
ribus principum cōcinnati Qualis eſt Suetonius. Vnde capiāt
exempla quæ imitentur: Et quæ uitāda ſunt: Vitare condiſcant.
Hinc eſt ꝙ Demetrius phalereus Ptolomeum regem monere ſo
lebat ut libros de impio regnoqꝫ cōpoſitos lectitaret: in illis eni
ſcripta documenta cōtineri: quæ amici monere nō audeāt. Et Sci
pio africanus laudat ꝙ pædiā Cyri a Xenophonte elegāter ma
gis q̄ fideliter ſcriptā nunq̄ dimittebat e manibus. Quā Cicero
cum imperator eſſet totam legendo cōtriuit hoc duces: hoc prin
cipes maxime decet: hoc a ſūmatibus uiris fieri debet in legendo
tranquillo: quod Africanus: quod Cicero in Xenophōte factita
runt. Nos uero faciamus id quod Ciprianus: qui abſqꝫ Tertulia
ni lectione nullam diē preterire pmiſit: qui crebro dicere ſolebat
Da magiſtrum uidelicet Tertulianū ſignificās. Nullū nos quoqꝫ
diem ſine tranquilli lectione pretereamus. Et ſicut Archeſilas an
tequā iret dormitum & mane cum ſurgeret ibat ad Homerum le
ctitandum dicens ſe pergere ad Amaſium: ita nos & matutino &
ueſpertino tempore ad Tranquilli lectionem perinde ac dulcis
Amaſii accedamus: & in eo ueterum imperatorum uitam mores
geſta contemplemur: ne pueri ſemp eē iudicemur. Nāqꝫ neſcire
quid antequā natus ſis acciderit ideſt ſemp eſſe puerum. Erit me
dius fidius Tranquilli lectio plena iocunditatis plenaqꝫ eruditio
nis: ſed eruditionis neqꝫ protritæ neqꝫ triuialis in qua hoīes alio

quin eruditi allucinantur. Quæ recōdita ē & clauſa i litterarꝝ in
teriore ſacrario. In cuius ueſtibulo herēt hoies male litterati. Sed
quid ego tā multa de Virgilio Trāquilloqꝫ cōmemoro? quorū
eruditio eruditiſſima: & facundia facundiſſima per ſe patet & ma
nifeſtaria ē. Ego uero omni ſtudio omniqꝫ diligētia elaborabo:
& omnibus uiribus neruiſqꝫ contēdam: īplicita explicare: nodo
ſa enodare: & abſtruſa recludere. In ſumma pro uirili parte cōni
tar: ut nulli auditorū enarratiōes noſtræ ſint futuræ infructuoſæ
ut nullus gimnaſii noſtri cultor aſſiduus merito dicere poſſit ſe
operam & impenſam ſub magiſtro penitendo perdidiſſe Sed iā
tempus ē canere receptui. Et uela orationis meditatæ complicare
ut deinceps extemporalis eloquutio oram ſoluat: & per æquor
patentiſſimū minime cūctabūda diſcurrat. Cuius merces icōpoſi
tæ non minus futuræ ſint frugiferæ atqꝫ iocūdæ: ꝗ oratiōis cōpo
ſitiſſimæ fuerūt. Vos queſo ut quēadmodū iā quæ diximus atēte
audiuiſtis: ita quæ dicturi ſumus attente audire uelitis. Dixi.

Philippi Beroaldi oratio habita in principio enarrationis Propertii continens laudes amoris.

SOcrates ille fōs philoſophorū uiri clariſſimi: Cuius
luculētis diſſertatiōibus libri platonis ſūt refertiſſimi
ꝗdā oli orōe amorē uituperaturus ob uerecūdiā pallio
caput opuit. Idē mox eiuſdē laudationē p palinodiā
hoc ē cōtrariū cātū celebraturus id apto atqꝫ reuelato capite facti
tauit. Nos quoqꝫ i pñtiarꝝ amorē laudaturi Socratis exēplo non
obuoluto capite dicemus: ſed apto nō pudibūdi tergiuerſātesue
Sed ſeqſtrato pudore alacres deū illū laudabimus: q unns & maxi
me laudādus ē & maxīe laudabilis: poetaſqꝫ amaſios atqꝫ poeſim
amatoriā docebimus ēē grauiſſimis pfeſſoribus cōuenire digna
qꝫ eē id genus poemata: Quæ i gymnaſio litteratōio publica p
feſſione palam explicentur. Nouiſſimo loco perorabimus ea ad
hibita peroratione: Quæ neque auribus uoſtris iniocunda neqꝫ
mētibus infructuoſa futura ſit. Quæ ſingula dū a nobis ſūmatim
ptractanē Vos quæſo me ſicuti facere cōſueuiſtis benigne attēte
qꝫ audiatis. Magnus deus ē amor & apud deos & hoieſqꝫ miran
dus ut philoſophorꝝ ſapiētiſſimi dixerunt & ob originē antiqſſi
mā i primis honorādus: ſiqdē Heſiodus cecinit poſt illud primor
diale chaos repēte terrā atqꝫ amorem ſimul extitiſſe: & ut inquit

elegāter pmenides. Ante deos oēs primū generauit amorē. Vn-
de ab Orpheo Quē diuus Auguſtinus inter theologos priſcos
annumerat cognominatus ē phanes ab eo ꝙ ex chao primus ap
paruit plures amores ſicuti ueneres fabuloſa fixit ātiqtas. Quos
luculenti ſcriptores poſteritāti cōmendarūt. Nos uero omiſſis re
liquis amorē illū celebremus: qui a platone diuinitus memorat.
Qui uirtutes amatoribus ſuis conciliat. Qui nos diis amicos fa
cit. Nos a platonica diſciplina ne digito quidē: ut dicit. trāſuer-
ſo recedentes laudemus amorē ꝑut laudari meretur: dicamuſque
eū eē celeſtē: beneficū: pacificū: pulcherimū: qui mortalibus maxi
morū bonorū cauſa ē qui pacē largitur hoībus. Qui uētis requi
em: qui mari tranquillitatē: q elemēta ſocietate cōglutinat: q cū-
ctas animantes familiaritate conciliat: beniuolētiæ largitor: ma
liuolētiæ extermīator. Et queadmodū coniungi non pōt amari
tudo cum dulcedine: caligo cū lumine: pluuia cum ſerenitate: pu
gna cum pace: cum fecunditate ſterrilitas: cum tranquillitate tem
peſtas: ita cū amore odium. Inuidia: liuor: maliuolētia copulari
non poſſunt: & queadmodum radius a ſole: calor ab igne: rigor
a glacie: candor a niue nequeūt ſeparari: ita ab amore diuelli nō
poſſunt beniuolentia: ſocietas: neceſſitudo: cōcordia: hic ē enim
amabiliſſimus: amicitiæ nodus princepſqꝫ ad beniuolētiam con-
glutinandam unde ab amore amicitiam nuucupatam eē ſapien-
tes tradiderunt. Quod ē in nauigio gubernator: quod in ciuita
te magiſtratus: quod in mundo ſol: hoc inter mortales ē amor.
Nauigium ſine gubernatore labaſcit: ciuitas ſine magiſtratu pe-
riclitat: mundus ſine ſole tenebricoſus efficit: & mortaliū uita ſi-
ne amore uitalis non ē. Tolle ex hoībus amorē: ſolē e mundo ſu
ſtuliſſe uideberis: huc adde ꝙ hic deus a nobis omnem ruſticitatē
amolitur: omnis elegātiæ omniumqꝫ mundiciarum pater ē. Vn
de uenuſte plautinus ſenex. Amorem deū appellat munditiantē
eumqꝫ nitidis nitoribus ait āncellere. Da mihi hoiem efferū: atqꝫ
truculentū: hunc amor eueſtigio mollem reddet & manſuetū. Da
rudem & ruſticanum. ſtatim ab amore fiet ingenioſus & urbanus
Da incultum ab amore cultiſſimus efficietur. Deniqꝫ torpor oīs.
ſegnities omnis: ſomnus lethargicus: marcor: ſqualor: incuria ex
amoris contubernio eliminantur: in quo induſtria: nauitas: uigi
lantia: ſolertia: cultus nitor cōmorant. At qui amoris accuſator

quid tantopere inquit hūc deum laudas & extollis? Qui multos mortalium dementes fecit qui multos a ſemita uirtutum i uiam uitiorum decliuem precipitauit. Qui multis exitium cōcinauit. huic ego tam ſeuero obiurgatori: tamq; aſpero amoris crimina tori ita breuiſſime reſpondeo. Non ē ita amoris culpa ſed hominum qui amare neſcierunt. Sicut enim eſt quidam modus in rebus: ſunt quidam preſcripti fines: quos ultra progredi nephas ē ita in amore eſt quædam mediocritas adhibenda. Philoſophorum ſententia eſt moderatas eſſe uirtutes: excedentes modum atq; menſurā inter uitia reputari. Vnde ab uno de ſeptem ſapientibus dictum eſt. quod latine ſignificat ne quid nimis: cui aſtipulatē oratiana illa ſententia. Virtus ē medium uitiorum & utriq; redactum. Hic modus: hec menſura: hoc temperamentum: quod uirtutibus adhibetur: in amore quoque adhibeatur: & procul erit omnis de amore conqueſtio. Nam ut inquit eleganter & uere Plautinus ſeruus Bonum ē pauxillum amare ſane. Inſane non bonum ē. Quid nonne hoc idē precepit diuini dogmatis doctor apoſtolus precipiens in nobis ordinatam eſſe debere caritatem? Quæ i multis ut inquit Origenes inordinata conſpicitur. Vocabulo autem caritatis amorē in canonicis ſcripturis appellari Hieronymus Auguſtinuſq; notificant: preterea non laudes canimus amoris illius uulgaris atq; cōmunis: qui pecuniis beluiniſq; libidinibus dominatē. Sed illius precones exiſtimus qui celeſtis ē: quem græci Erota appellitant: a quo exiſtimat Plato in cratyllo heroum nomē deriuari: quāuis Auguſtinus & Martianus capella etymon hoc ē interpretamentum nominis heroum aliunde deducant. Et cum nihil aliud ſit amor ſicuti doctiſſimi philoſophorum diffinierūt q̄ fruēde pulchritudinis deſiderium: illum non amorē laudamus: celebramus extollimus: qui pulcherimus ē qui ex pulchrorum deſiderio natus: pulcherima plura mortalibus cūctis ipartit. Non ne artes ut reliqua omnitamus ab hoc quaſi quodam fonte fluxerunt? Nōne hic omnium inuentionū auctor ē & ꝓpagator? medendi nāq; & diuinandi & ſagittas ab arcu excutiēdi diſciplinā amore duce inuenit Apollo: texendi artificium Minerua: fabricam ærariam Vulcāus: mēſuras & pōdera Phedō: litteras Mercurius leges Ceres: quæ ob hoc a græcis theſmophora ideſt legifera nominatur.

Deniq; omnes qui ut inqt Maro p artes iuentas uitã excoluerũt Amore impulſore atq; auctore cõmenti ſunt nouas inuentiones Non.n.talia inueniſſent niſi talia adamaſſent. Omitto quod per amoris benefitium aialia cũcta progenerantur ĩ terris: Non ne ea quæ inanimata dicunẽ amare quodã modo exiſtimanẽ hinc Magnes ferrum trahit· Succinũ paleas.cecias nubes.& ut inquit Empedocles. Arida terra amat imbres. Et nemo nõ ut inquit Hieronymus aliquid amat. Deniq; amore cõſtant omnia augeſcũt floreſcũt propagantur. Et ut auctor ẽ Ariſtoteles in ethicis id cuiq; ſe uoluptati ẽ. Cuius dicitur amator:& iocundiſſimum ẽ re amata potiri. Igitur amorem colamus amorẽ meritis preconiis extollamus: a cuius ſacrario procul abſcedat prophanum uulgus hoc ẽ homines inuidi atq; maliuoli. Sicut.n.nõ conuenit mẽdacio laudare ueritatem: pauori fortitudinem: uitio uirtutem ita maliuolo amoris cultura non cõuenit· Quipotius qui maliuolus ẽ is colat atq; ſectẽ deũ amori cõtrariũ. Quẽ priſci Anterota quaſi cõtra erota hoc ẽ cõtra amorẽ eregione collocatũ nũcupauerũt Ceterũ cũ ille qui deũ colit amet & ſacerdotes: Nos qui amoris cultores eſſe uolumus: diligamus illius ſacerdotes q pfecto ſũt poetæ amaſii atq; elegiographi: quorũ lepidiora poemata nõ ſunt aſpnanda neque p argumẽto ipudiciciæ ſunt habenda & quis uetus uerbũ ſit talem eſſe hominũ uitã qualis ſit oratio: tamẽ poetis ludere uerſiculis amatoriis & laſciuire pmittiẽ. Nã ut inqt Catullus

Caſtũ eſſe decet pium: poetam
Ipſum uerſiculos nihil neceſſe eſt
Qui tum denique habent ſalem & leporem
Si ſunt molliculi: ac parum pudici:

Quod autẽ amatoria ſcripta nullũ prebeant ſpecimen morũ nullũque ſint uitæ turpis inditiũ teſtaẽ Adrianus impator: q Voconii poetæ tumulũ uerſibus exornans ita ſcripſit· Laſciuus uerſu mente pudicus eras: & ab Ouidio decenter & uere dictum ẽ.

Crede mihi mores diſtant a carmine noſtro.
Vita uerecũda ẽ: muſa iocoſa mihi.

Ouidio ſubſcribit feſtiuiſſimus poeta epigrãmaticus de ſe ipſo ſcribens. Laſciua eſt nobis pagina Vita proba ẽ. Quid aũt poetarũ exẽpla cõmemoro? cũ ſeueriſſimi ſanctiſſimique philoſophorũ ludicros amatorioſque uerſiculos cõſcripſerint: q tanto ſanctiores exiſtimantur quanto

aptiores:tanto pudicitius compoſiti.quanto ſimplicius promul-
gati.Deniqꝫ audite uel unicū dei philoſophoꝝ Platonis exēplū
qui uerſiculis huiuſmodi amores ſuos non erubuit profiteri lati-
ne ita poſſumus interpretari Suauia dans Agatoni.
Animam ipſe in labra tenebam.Egra etenim properans tanquā
abitura fuit.Ex his ne queſo uerſiculis parum pudicis platonem
impudicum exiſtimabimus:platoniſqꝫ mores īfamabimus? q tā-
tum abfuit ab impudicicia:quantum uerſiculi a pudicitia.Cuius
uita tanto probatior fuit quanto muſa laſciuior.Ne lōgum faciā
ſi ſcripta omnia:quibus amores reſqꝫ amatoriæ continētur ſunt
cum ſuis ſcriptoribus repudiāda: Repudiētur canonicæ ſcriptu-
ræ hoc ē inſtrumenti ueteris luculenta illa uolumina:quibus ni-
hil ſacratius:nihil religioſius:nihil miſtycū magis exiſtimatur.li-
ber Geneſeos abiiciatur:quoniā in eo amores Iacob & Racha-
elis:Concubitus ſichen cū dina uiolentus: ſtuprum Iudæ cū nu-
ru Thamar referuntur.nemo librum numeroꝝ ſummat in ma-
nibus:quoniam iſraelitici populi fornicationes cū filiabus moa-
bitarum in eo perſcribūtur.Caue legas Iudicum uolumē.Conti-
net enim Sanſonis robuſtiſſimi molliſſimos cum puella Dalida
complexus.librum Heſter ne tangito:docebit enim te quemad-
modum Aſſuerus rex amorem amore ſicuti clauū clauo trudere
conatur:& ad impatientiam amoris leniēdam per ſingulas pene
noctes nouas puellas deuirginat efficiēs ex uirginibus mulieres.
libros regum tanquam nephādos explodito:quibus Dauidis &
Berſabes adulteria:eiuſdem ſeneſcētis cū adoleſcentula ſunamite
cōplexus:Ammoni cū ſorore Thamar inceſtus īfandus Solomo-
nis cū Reginis cōcubiniſqꝫ inumerabilibus fatuæ amatiōes com-
memorant̃.Et ut ſemel finiā ipſū cāticū cāticoꝝ tāq̄ ſirenos cātus
obturata aure tranſito:Cū meros amores meramqꝫ īpudiciciā ni-
ſi miſtyce ītelligamus reſonare uideat̃.Ideoqꝫ apud hebreos ob-
ſeruabatur:ne quis adoleſcentulus libellū illū teneret ī manibus
ne quis puer illius lectiōe oblectaret̃. Igitur cū ſacris uolumini-
bus amatorias res cōtineri:eaqꝫ nō magis a prophanis q̄ religio-
ſis hominibus quotidie legi quotidie in templis non clā ſed pa-
lam decātari uideamus:Tandem fateamur licere poemata laſciui
ētia ſcribi:& ſcripta lectitari citra omnē criminationē.Et nos ne-
mine ut ſperamus īprobāte enarrabimus Amaſii poetæ Proper-

tii amatoriũ uenuſtũq́ poema Quo nihil in hoc genere exiſti-
mo fieri poſſe perfectius de cuius eruditione excellenti elegantiſ
ſimoq́ ſplendore in preſentia tacebimus:cũ iam receptui canẽdũ
ſit:& quia multa ſcitu digna a nobis perſcripta ſunt in noſtris cõ
mẽtariis:quorum lectio ſtudioſis erit ut confidimus frugifera:&
a nemine nõ bono ingenuoq́ lectore probabuntur Cum Pro-
pertio pariter progredietur dimidiatus Suetonius:ut luculẽtiſſi
mo ſcriptori extremã manũ iponamus.ad cuius lectionẽ ne illo
ris(ut aiunt) pedibus accedamus more noſtro. Iſagogica quedã
hoc ẽ introductoria premittemus. Quæ uſui nobis ſit audiuiſſe
& uoluptati meminiſſe Vos ut facitis libenter audite:atq́ animũ
aduertite Dixi.

Philippi Beroaldi oratio habita in enarratione Titi Liuii ac
Silii italici continẽs hiſtoriæ laudationem.

OFficium ẽ boni profeſſoris uiri pſtantiſſimi id uelle p
fiteri quod auditoribus utilitatẽ cũ uoluptate maxia
allaturum ſit:quod ſcolaſticorum auribus ſatiſſacturũ
quod temporibus ſit futurum accomodatum.hoc ego
ſemper omni ſtudio ac diligentia ſupioribus annis efficere con-
tendi:& in preſentiarũ effecturũ me eẽ cõfido:cum duos celeber-
rimi nois ſcriptores ex oibus delegerim:quos in hoc anguſtiſſi-
mo gymnaſio pfiterer:quorum lectio & pdeſſe & delectare pluri
mum poſſit atq́ his tẽporibus ſit futura maxime cõueniens. Nã
cum omniũ diſciplinarum cognitio utilis ac iocũda mortalibus
ſit:hiſtoriæ cognitionem medius fidus utiliſſimam iocõdiſſimã-
q́ eẽ cẽſeo:ex quo cũ multum omnibus ſcriptoribus debeamus:
q non ſolum ſibi ſed etiam poſteris uixiſſe creduntur:plurimũ p
fecto hiſtoricis debere nos non poſſumus inficiari:quorum labo
re ac induſtria effectum ẽ ut omnium ætatum:omnium gentiũ
omnium populorum res geſtæ:omnia preclara facinora ſcirenẽ
a nobis:intelligerentur:cognoſcerentur:ut cuncta cunctorũ illu
ſtriſſimorũ uirorum dicta:facta ue memoratu digna cõtueri edi
ſcere recordari liceret:qua quidem re nihil pulchrius:nihil iocũ-
dius:nihil magnificentius excogitari poſſe cõtenderim.Eteni ut
a Cicerone ſcriptum ẽ diuinitus nihil earum rerũ ſcire quæ an
teq̃ naſcereris factæ ſint hoc eſt ſemper eẽ puerum. Cognoſcere
uero res geſtas memoriæ ueteris:ordinem tenere antiquitatis

exemplorũq; omniũ habere notitiã decorum laudabile ac prope diuinum ẽ. Senibus ideo maior auctoritas ẽ: quoniam ob longam ætatem plurimas res noſſe ac uidiſſe creduntur: at hoc iuuenibus cognitio hyſtoriarum preſtat: ut etiam preteritis ſeculis uixiſſe uideantur: & illi me hercle adoleſcentes qui hyſtorias habeant ad manũ & exempla illuſtriũ uirorum in prõptu tanto ſenibus ſunt anteponendi. quanto plura negocia complectitur hiſtoria multorum ſeculorum: q̃ faciat hominis uita lõgiſſima. huc adde quod qui bonus orator eſſe concupiſcit in primis abũdare debet exẽplorũ copia & noſſe quãplurima. Nã cum ſit hyſtoria teſtis temporũ: lux ueritatis: magiſtra uitæ: nuncia uetuſtatis: nihil ambigitur quin orator optimus eſſe non poſſit niſi fuerit antiquitatis exemplorumq; cognitione inſtructiſſimus: niſi hyſtorias ꝑinde ac ungues ſuos habuerit exploratiſſimas: quoniam (ut inquit) Quintilianus hyſtoria alere poteſt orationẽ moli quodã ac iocundo ſucco. Eſt preterea operepretium in uoluminibus hyſtoricorum omnis exempli documẽta uelut in illuſtri monumento poſita intueri: unde quæ imitanda ſint depromere ac nobis ꝓponere ad imitandum aut fugienda fugere poſſimus: pulchrum eſt ut inquit ueriſſime Diodorus ex aliorum erratis in melius inſtituere uitam noſtram & quid appetendum fugiendumue ſit ex aliorum exemplis poſſe cognoſcere. Unde haud immerito Demetrius phalereus Ptolomeum regem ſubinde admonebat ut libros lectitaret: quoniam quæ amici non audent principibus demonſtrare ea omnia in libris ſcripta reperiuntur: hoc ẽ in cognitione rerum ſalubre atq; frugiferum ſcire quibus artibus: qua diſciplina: quibus moribus maxima imperia orta ſint: Maximi imperatores nomen ſibi immortale pepererint. Et econtrario qua uitioꝝ labe infecta ampliſſima regna corruerint: & ex ſummo in imum precipitauerint: ad ſummam hyſtoria ad id quod honeſtũ ẽ capeſſendum inflãmat. Deteſtatur uicia: probos extollens: improbos deprimẽs: hiſtoriæ (ut inquit) ueriſſime Victruuius ꝑ ſe tenent lectores cum habeant nouarũ rerum uarias expectatiões. Utinam nobis deus eã ingenii memoriæq; diuinã uim cõdonaſſet: qua. Porcius latro declamator egregius fuerat decoratus: qui cum omnes hiſtorias unus omnium notiſſimas haberet: iubebat aliquem ducem nominari: & e ueſtigio eius omnia acta curſim di

ligenterq̃ cõmemorabat. Cæterum cum omnes hiſtorici ſint le
gendi:adeundi:ediſcendi: ſcriptores potiſſimũ latini rerũq̃ itali
carum:ac maxĩe romanarũ enerrationes ſicuti mihi uidetur ſunt
adorandi. colendi:lectitandi.nec unquã e manibus dimitendi:
idq̃ duabus potiſſimũ de cauſis faciendum uidetur: quoniam &
rerum noſtratium cognitio magis ad nos q̃ externarum pertine
re exiſtimatur:& quod hiſtorici latini ſanctiores ueriores q̃ græ
cis ſcriptoribus fuiſſe creduntur:pugnant enim iter ſe omnes fe
re græcorum ſcriptores & alter alterius mendacia refellere cona
tur.Ita Ephorus Hellanicũ Timeus ephorum.philinum polibi
us Herodotum q̃plurimi tanq̃ fabulatorẽ reprehendunt: hinc a
Satirico poeta dictũ eſſe credimus Quicquid gretia mendax au
det in hiſtoria.Diſcrepantiæ autem illoꝝ cauſa hec potiſſimũ fu
iſſe traditur:quod nullã unquã curã greciæ populi adhibuerunt
ut preclara facinora ſcriberentur ac publicarentur:ideoq̃ magna
in ſcriptoribus mentiendi licentia fuit:qui cũ partim res geſtas
ignorarent partim affectionibus ducerentur nõ hiſtoriã conſcri
pſerũt ſed mera mendacia. Contra:apud romanos ut omnia p
ut geſta fuerunt incorrupta integra atq̃ fideliter conſcripta habe
rentur. Pontifices maximi res omnes ſingulorũ annorũ litteris
mandabant efferebantq̃ in albũ: tabula domi propoſita:ut eſſet
populo poteſtas cũcta cognoſcendi:& hi ãnales maximi nomina
bantur. Hanc autẽ ſimilitudinẽ ſcribendi ſecuti ſunt Piſo: Fabi
us pictor:& ille. Cato portius:omniũ bonarum artiũ magiſter a
Plinio nuncupatus:qui ſine ullis ornamentis:ſine pigmentorũ
coloribus ſine fucato nitore monumenta rerum geſtarũ relique
rũt nuda recta atq̃ ſimplicia:primã illã i primis obſeruãtes hiſto
riæ legẽ:quæ ꝑcipit ne q̃d falſi dicaẽ.&.n.dẽpta ex hiſtoria ueri
tate:ita narratio oĩs iutilis ac penitus manca efficiẽ.Sicut corpus
animãtis iutile fit oculis effoſſis ut luculente ſcriptũ ẽ a Polibio
Deinde cũ ingenia erudito iam ſeculo indies magis excoleren
tur & facũdia uberior politiorq̃ profflueret:eloquentiſſimi apud
Romanos ad ſcribendum hiſtoriam ſeſe applicuerunt: qui non
ut ſuperiores tantũmodo narratores fuere:Sed etiã exornatores
atq̃ illuſtratores maximi extiterunt:qui utpote diuino ingenio
preſtantes uiri hiſtoriam affectionibus omnibus caſuum uarie
tate mirabili egreſſiõibus iocundis reſperſerũt,& q̃buſdam flo

C

culis quaſi pratum diſtinctam uariegatāꝗ decorarūt: qui cū om-
nes ſint excellētiſſimi: Cum omnium lectio iocundiſſima ac uti
liſſima futura ſit: cū omnes haud dubie ſuſpiciēdos ac lectitādos
eſſe cenſeam: Titus Liuius in primis enarratiōe digniſſimus mi
hi uiſus ē & iocunditatis utilitatiſꝗ inter alios refertiſſimus: cu
ius lectio omnium ſcolaſticorū auribus animiſꝗ ſatiſfactura ſit.
Eſt enim dulcis: candidus & effuſus: & eo nullus hiſtoricorū meli
us cōmendauit mitiores affectus: apud quem omnia cum rebus
tū perſonis ſunt accomodatiſſima: qui in narrando miræ ē iocū-
ditatis: clariſſimiꝗ candoris: q(ut ueriſſime dixit Quintiliāus)
In cōtiōibus ſupra quā narrari poteſt eſt eloquētiſſimus: Cuius
lactea ubertas lectorē detinet: auocat: paſcit: omnibuſꝗ affectio-
nibus ualidiſſime cōmonet: & quo uult maxime impelli: cuius di
uinæ facundiæ nihil addi poteſt: cuius orationi ſi quid demas: ex
elegantia detraxeris. quēadmodum de Platonis oratiōe Phano
rinas dicere ſolebat. Idem grandiloquus eſt & ſententiarū graui
tate & maieſtate uerborum: idem copioſiſſimus: nec tamē lōgus.
Nam ut inquit egregie Martialis. Non ſunt longa quibus nihil
ē quod demere poſſis nō igit̄ imerito Diuus Hieronymus teſta-
tur quoſdam ex ultimis hiſpaniæ galliarumꝗ finibus uiros illu-
ſtres romam ueniſſe: uel ob hoc ſolum ut Titum Liuium lacteo
eloquentiæ fonte manantem contuerentur: qui ut Plinius ī epi-
ſtolis inquit poſteaquā hominem uidere ſtatim in patriam repe
darunt. O te fœlicem: o te beatum Tite Liui cuius unius uidendi
cauſa uiri nobiles tot milia paſſuum confecerunt ex penitiſſimis
regionibus proficiſcentes: tot montes incultos: tot inuia loca ſu-
perarunt: illa profecto illa diuina uirtus eſt exiſtimanda: quæ in
uno homine tantum polluit: tantum effulſit: ut ad eum uiſendū
tanquā ingens celebrandūꝗ miraculum Galli Hiſpaniꝗ ſollici-
tarent: merito Quintilianus liuium inter cæteros ſcriptores le
gendū eſſe precipit in ſcholis. quoniā ſcilicet cādidiſſimus eſt &
maximus auctor hyſtoriæ Merito & nos liuiū ex omnibus unū
delegiſſe uidemur quem publice hoc anno profiteremur: Cuius
libri omnes cum lectitandi ſint: & in manibns quotidie habendi.
Nō ne hæc decas liuiana quam diis bene auſpicantibns ordimur
enarrare reliquis decadibus eſt anteponenda? nō ne hæc in pri-
mis uolumina a liuio diuinitus ſcripta fuiſſe cēſendū eſt? Et hæc

profecto decas hoc enim nomine liuiani libri a numero denario nuncupantur quãto bella quæ cõtinet cæteris bellis: maiora fuerunt tanto reliquas decades antecellit. Laudat Origenem adamãtium Hieronymus: quod cum in cæteris uoluminibus omnes ſuperauerit in cantico canticorũ ipſe ſe uicerit. Laudatur a Cicerone Craſſus orator quem cum in agendis cauſis cõſenſu omnium cunctos ſemper exuperauerit in extrema actiõe a ſemetipſo ſuperatũ eſſe teſtatur. Praxiteles inter ſtatuarios a Plinio celebratꝰ perinde ac marmoris gloria ſuperauerit etiã ſemet: hoc idem & nos hodierno die de Liuio merito dicere poſſumus: qui cũ in cæteris decadibus cæteros antecelluerit in hac ſemetipſum uicit: & me hercules ut dicam uiri clariſſimi quod ſentio eodẽ animo Liuius bella ſcriptitauit quo romani geſſerunt: eodem ingenii fulmine ſtilum exercuit quo Ro. populus arma tractauit: eadẽ uigilantia incubuit chartis: qua Ro. milites diſciplinæ militari incubuerunt: & mediuſfidius uidetur populus Ro. uel ob hoc unũ tã memorãda facinora gerere uoluiſſe ut illa a tã luculento ſcriptore deſcriberentur: qui res haud dubie luculentas uerbis luculẽtis æquauit: quem quotienſcunq; in manus ſummo: nõ legere uideor bella ſed tractare: & (ut inquit Hieronymus) de paulo nõ audire uerba ſed tonitrua. in liuianis uoluminibus uidere uideor imperatores contionabundos: militeſq; ſuos exhortantes atq; p̄lia alacri animo capeſſenda: Senatũ de rebus dubiis conſultante: hoſtes hic formidoſos trepidare: Romanos illinc furibundos inuadere: Deniq; apud Liuium omnis rei militaris diſciplina cõtinetur oĩa ſtratagemata: oẽs calliditates imperatoriæ demõſtrãtur: Leges ſenatus populiq; decreta: oẽs deniq; artes quibus domi foriſq; uiuitur conſpiciuntur. Sed prohdolor quantã iacturã paſſi ſunt oẽs litterarum ſtudioſi ex centũ decẽ uoluminibus liuianis deperditis: qui oĩa quæ unquam Romani per ſeptingentos annos geſſerunt preclara facinora ueluti ĩ unum redacta corpus noſcere potuiſſent. Quanto diſpendio affectus eſt. Ro. po. Cuius tot ac tantarum rerum geſtarum memoria cum libris Liuii pariter interiit: Quantũ ueræ famæ detrimentum illuſtriſſimi imperatores ſubierunt: quorum nomina fuiſſent ſempiterna & geſta memorarentur: Si liuiana uolumina non intercidiſſent: quod ſi defunctus ullus eſt ſenſus profecto liuianos manes ingemiſcere

credendū eſt tot labores in caſſum ſibi fuiſſe ſuſceptos:tot ne qͣ quam uigilatas noctes:tot fruſtra conſcripta uolumina quæ ſi ex tarent omnia nihil preterea nobis foret deſiderandū:haberemus in quo ocium:in quo tempus bene collocare poſſemus:& tamen nobis utpote ſomniculoſis uix ætas ſuppeteret ad legendū quæ illi diuina quadā benignitate predito ſuppeditauit ad ſcribendū qui etiam Dialogos(ut inquit Seneca)philoſophorū more cō- ſcripſit:Sed quæ relæ ab exordio noſtro enarrationis procul ab- ſint:nihil nec nobis nec ipſo liuio profuturæ.Cæterū cū ſapiētis ſit ſeruire tēporibus:Nos quoq; temporibus his ſeruiamus:qui- bus cum arma uigeāt:bella horrida perſtrepent: Cum oīs italia bellicis tumultibus ſeuiat:claſſica perſonēt:cū mauros telum ſuū quatiat:Bellona dominetur:idoneum eſſe uidetur ut ſcriptores eos potiſſimum legamus:qui bella deſcribunt: hæc ergo ſit no- ſtra militia:alii bella gerent nos legemus:alii ſub Dio in campis patentibus intuti pugnabunt:nos pugnas cōfectas in umbra in ſcholis tuti recenſebimus.hinc aures noſtras Liuius pſonabit idē Sylius Ambo eadem bella facundiſſime narrantes ille ſoluta ora tione:hinc uerſu heroico:qui non minus hiſtoricus q̄ poeta iudi cādus eſt: Qui ſtilo cothurnato & charactere grandiloqui to- nare ac fulminare uidetur:qui bella non ſcribere ſed bellare:Cui optime conuenit illud oratianum Audire magnos iā uideor dul ces non indecoro puluere ſordidos:Ardens ē concitatus erectus idem Candidus Copioſus atq; ſublimis:multum habet neruoꝝ plurimum lacertorum:totus bellicis rebus accōmodatus: qui nō minus eruditionis afferre poſſit:q̄ iocunditatis mira eſt in Sylio rerum reconditarum copia uaria ac multiplex locorum & maxi me italicarum urbium deſcriptio:multa hiſtoriarum cognitio- Et cum Virgilium illa fœlicitas ingenii ſoluta oratione relique rint Cum Ciceronem facūdia illa genuina in carminibus deſti- tueret Silio cōtigit id quod pauciſſimis dii dederūt: ut idem eſſet maximus poeta& ſummus orator:qui utrūq; & Maroñis & Ci- ceronis opus feliciſſime impleuerit:quod epigrāmaticus poeta elegantiſſime demōſtrat his uerſibus cum de Silio loqueretᷣ.Sa- cra cothurnati nō attigit ante Maronis:Impleuit magni quā Ci ceronis opus:Idem alibi Silium muſarū decus appellat:Sed qͩ plura:Liuii & Sillii facūdia:uires:ingenium:eruditio:ceteræq;

uirtutes eximiæ ſeſe uobis quotidiana enarratione exhibebunt ſe
ſe offerrent:oſtentabunt Clarius ſole fulgentes:Ego uero omni
diligentia:ſtudio:uigilantia elaborabo:enitar atq̧ contendã:ita
ſingulos nodos enodare:ita implicita explicare:ut quẽadmodũ
uos mihi ornamento maximo futuri eſtis:ita ego uobis ſim non
minimo emolumento:hoc mihi in animo eſt uelle prodeſſe:Vo
bis ſit uelle proficere.Di. faxint ut utrique utrunq̧ propoſitum
implere poſſimus.

Philippi Beroaldi Oratio habita in enarratiõe epiſtolarum Ci
ceronis & Lucani Continens laudem po etices

MAximum deorũ munus eſt Viri Circũſpectiſſimi:&
quo nullũ maius excogitari poteſt eloquentia: Qua
una uel maxĩe ſepauit hoĩem a ceteris mutis animãti
bus Deus ille parẽs & mũdi fabricator:quæ qa ſermõe
carẽt irrationabilia merito uocant.Eloquẽtia hoĩes palabundos
ĩ agris atq̧ diſpſos cõgregauit ĩ populũ:& ex feris atq̧ ĩmanibus
mites reddidit & manſuetos.Eloquentia multæ urbes cõſtitutæ
ſunt:plurima bella reſtincta.Firmiſſime ſocietates:Sanctiſſimæ
amicitiæ cõparatæ. Eloquentia mortales ĩmortales efficiuntur:
Merito itaq̧ flexamia & omniũ regina rerũ oratio a doctiſſimis
nũcupat̃ Cuius tãta ẽ dignitas:tãta potẽtia:tãta maieſtas:ut Du
ce eloquentia diis ſimilimi eſſe uideamur. Et homĩes eloquẽtes:
qui oratores nominant̃ tantum reliquis hominibus preſtare cre
dunt̃.quantũ homines beſtiis antecellunt: Nihil medius fidius e
loquentia diuinius repiri poteſt:nihil conſumato oratore preſtã
tius Ceterũ cum eloquentiæ partes omnes ſacræ ſint ac uenerabi
les:Ceteriſq̧ aliarũ artiũ ſtudiis anteponendæ. Poetica ĩ primis
ſacratiſſima ẽ quã antiqui primariã quandã philoſophiam eſſe
tradiderunt:Quæ ab ineunte nos etate uiuendi formulam doce
ret:quæ mores:quæ affectiones oſtenderet: Quæ res gerendas
cum iocunditate preciperet? Vnde nõ minus uere quam luculen
ter dixit Oratius.Os pueri tenerum balbũq̧ poeta figurat.mox
etiã pectus preceptis format amicis.Inſtruxit exemplis inopem
ſolat̃ & egrũ.Quãobrem Ciuitates grecorum eruditiſſimæ libe
ros in poetica in primis erudiebant:Solũ poetã ſapientẽ eſſe di
ctitantes.Et ut diuus Auguſtinus ſcriptũ reliquit poetæ theologi

nuncupati fuerũt Cum de diis immortalibus diuinitus multa cõ
ſcriberent. Quales Orpheus muſeus linus fuiſſe traduntur Enĩ
uero artis poeticæ ſtudia ut Cicero facundiſſime ſcribit adoleſcẽ
tiam agunt:Senectutem oblectant : Secũdas res ornant aduerſis
perfugium ac ſolatium prebent: Delectant domi:non impediũt
foris:pernoctant nobiſcum:peregrinantur: Ruſticantur.huc ad
de ꝙ poeticus decor exercetur ab oratore ut teſtis eſt Cornelius:
ꝙ oratori lectionẽ poetarũ plurimũ conferre Theophraſtus aſ-
firmat:apud quos in rebus ſpiritus:in uerbis ſublimitas:in affec
tibus motus ois & in perſonis decor exprimitur : ideoq; in hac le
ctione.M.Tulius putat eſſe quieſcendũ exiſtimatq; omnẽ loquẽ
di elegantiã expoliari audiriq; poetis lectitandis.Eſt enim finiti
mus oratori poeta ſuntq; inter ſe cognatiõe quadã copulari.Ce
terũ cũ ceterarũ rerũ ſtudia preceptis conſtent atq; doctrina Poe
te ſoli ipſa natura ualẽt & mentis uiribus excitãtur : & quaſi diui
no quodã ſpiritu inflamãtur. Vnde plato diuinitus ſcripſit libro
tertio de legibus poetarum genus eſſe diuinum:& idem tradit in
phedro Vates furore diuino concitatos multa commoda græ-
cis hominibus attuliſſe.ab eodem perquam eleganter dictum eſt
in libello de furore poetico poetas diuino inſtinctu cõcitatos eũ
dẽ furorẽ interpretibus quos rapſodos appellat infundere imita
riq; magnetis lapidis naturam:qui non ſolũ ferreos anulos tra-
hit ſed eandem trahendi uimq; ipſis anulis latenter inſinuat Orige
nes quoq; ille magiſter eccleſiæ in libris:quibus titulus ẽ Periar-
chon uirtutem quandam eſſe docet Spiritalem quæ poeticam in
ſpiret:cuius inſpiratione poetæ repleantur. Platoni origenique
aſtipulatur Ouidius ſic ſcribens.eſt deus in nobis:agitãte caleſci-
mus illo:& alibi.Eſt deus in nobis:ſunt & cõmertia celi: Sedibus
æthereis ſpiritus ille uenit.Quapp haud ĩmerito poetas antiq ſa
cros nominarũt: Vnde ab eodẽ ſcriptũ ẽ : At ſacri Vates & diuũ
cura uocamur.& Calphurnius ĩ bucolicis ĩqt.ille fuit uates ſacer:
& Lucanus noſter ſcriptũ rliquit: O ſacer & magnus uatũ labor:
Ennius uero ſanctos poetas appellat ꝙ quaſi deorũ aliquo dono
& munere præditi eẽ uideantur . Hinc eſt ꝙ poetæ antiquitus in
maxima ueneratione maxioq; ꝓcio habebãtur ꝙ a pricipibus fo
uebantur:ꝙ a regibus ditabantur:ꝙ ab hominibus certatim ama
bantur: Vnde non minus uere q̃ diſerte cecinit naſo. Cura ducũ

fuerant olim regūꝗ poete: Premiaꝗ antiqui magna tulere cho-
ri: Sanctaꝗ maieſtas: & erat uenerabile nomen: Vatibus & large
ſepe dabātur opes Charus fuit ſcipiōi africano Ennius: Charus
Archias mario atꝗ lucullis . cherillum poetā quāuis ignobilē in
delitiis habuit alexāder. Virgilium fouit auguſtus: cuius uerſicu-
los cum in theatro. Po. Ro. audiſſet. ſurrexit uniuerſus: & pſen-
tē ſpectantēꝗ Virgiliū tanq̄ auguſtum ueneratus ē. Oratiū me-
cenas adamauit: Tibulum meſalla dilexit. Papiniū Domitianus
auro Palladio coronauit. Auſonium gratianus cōſulatu decora-
uit. Neꝗ ſolum uiuentes poete qui honorificētius Vates dici exi-
ſtimantur: ſed etiam defuncti uenerabiles extiterunt: Siquidem
alexander magnus: Cum inter ſpolia Darii perſarum regis Scri
niolum cepiſſet auro gemmiſꝗ ac margaritis precioſum: in eo li
bros homericos repoſuit: ut precioſiſſimū humani ingenii opus
opere ditiſſimo ſeruaretur. Idem homerū adeo diligebat: ut eius
illiada: quod diuinum poema edidicerat: quod uiaticum rei mili
taris appellabat noctu ſub puluino una cum pugione ſubiiceret:
& ita cum homero poetarum principe uigilabat: Cum homero
dormiebat: idem Pindari inter liricos poetas preſtantiſſimi fa-
miliæ ac penatibus parci iuſſit: Cum thebas euerteret. Alter ue-
ro Alexander q Romano præfuit iperio uirgiliū adeo admiraba
tur ut cū Platonē poetarum uocitaret: eiuſꝗ imaginem in Lara
rio conſecraret. Quinetiā Elius uerus Romanus impator Mar
tialē epigrāmaticum poetam ſuum Virgilium nūcupabat. Huc
adde quod etiam Dii amatores ultoreſꝗ extitere poetarum. Siq
dem apollinis oraculum ut inquit Euſebius Pamphilus: Euripi-
dem laudibus in celum tulit. & archiam tanq̄ ſceleſtum ac profa-
num iuſſit exire de templo: ꝙ archilocum poetam interemiſſet:
Sophoclem quoꝗ tragici coturni principem liber pater tanquā
delitias ſuas ſepeliri iuſſit. Preterea poete quadam ſuaui eloquē-
tia adeo ſunt dulces: ut non legantur modo: ſed etiam ediſcantur
quorū auctoritas tanta ē: ut illorum dicta pro certiſſimis teſtimo-
niis habeantur: Nā & plato & Ariſtoteles principes philoſopho
rum homeri aliorumꝗ poetarū carminibus ſua dicta pſepe coro-
borant. Quinetiā iuriſconſulti illi ſanctiſſimi in libris digeſto-
rum frequenter allegant poeticos uerſus: & maxime ſcribētes de
contrahenda emptione & uenditione: & in titulo de gradibus: &

BIBLIOTECA N... ROMA VITTORIO EM...

de uerborum ſignificatione:& ad legem aquiliam:& de rerũ diuiſione:ſexcẽtiſq; in locis citant teſtimonia poetarum. In decretis quoq; Virgilianum carmẽ ex georgicis & oratii uerſus ex epiſtolis afferuntur. Quid nõ ne eccleſiaſtici ſcriptores:& ĩ primis Auguſtinus: Hieronymus atq; Lactãtius: Tria chriſtiani dogmatis lumina clariſſima ſcatẽt auctoritatibus poetarum? Quid maius loquor? Nõ ne apoſtolus Paulus uas electionis tuba euãgelii & ſanctarũ ſcripturarum armarium poetas ſtudioſe lectitaſſe uidetur? quid ad Titũ ſcribens uerſiculũ uſurpat Epimenidis poetæ. Cretes ſemper mẽdaces malæ beſtie uentres pigri:ĩ alia quoq; epiſtola Menandri carmen allegat:Corrumpunt bonos mores cõfabulationes peſſimæ & apud Athenienſes in areopago hoc ẽ martis curia diſputans Aratum poetam teſtem citat. Preterea ut in decretis ſcriptum ẽ:dominus precepit iſraelities: ut ægiptios argẽto ſpoliarent Tropologice intelligens ut argentum ideſt eloquẽtiam apud poetas inuentam colligerent atq; poſſiderent:Dauid quoq; ille pſalmographus pſalterium numeris poeticis cõcinnauit:quod (ut inquit) Hieronymus in morem Oratii flacci:& pidari:nunc iambo currit nunc alcaico perſonat:nunc ſaphico tumet:nunc ſemipede ingreditur: Deniq; eſaiæ & Iob:& ſolomonis luculenta uolumina:exametris & pentametris uerſibus:ut Ioſephus.& Origenes ſcribunt apud hebreos compoſita decurrũt. Quinctiã ut Caſſiodorus teſtatur: omnis poetica eloquutio a diuinis ſcripturis ſumpſit exordium:adeo muſica uenuſtas lepos q; poeticus exiſtimatus ẽ omni eſſe ſuauitate refertiſſimus:adeo carmina moduliq; numeroſi placuerunt:ut deos exiſtimarent eẽ placabiliores:Si eos uerſibus adorarent:& carminibus precarentur: Vnde ab Oratio dictum eſt luculenter: Carmine dii ſuperi placantur carmine manes:& non minus uere ꝙ facunde cecinit Lucretius. Calliope requies hominum diuumq; uoluptas. Sit igitur apud uos uiri preſtantiſſimi ſanctum ac uenerabile nomẽ poetarum:qui principibus chari ſunt:qui fouẽtur a bonis:quorum carmina ediſcuntur a litteratis:Quorũ uerſus terſiſſimi aures deorũ mulcent:eoſq; exorabiles mortalibus faciunt:qui quibuſdam figmentis adumbrati multa ſaluberrima precipiũt:ſentẽtias e penetiſſima philoſophia deprõptas diſſimulãter iterſerũt: mentes noſtras optimis preceptis frequenter inſtituunt:& ut au-

tor eſt Manilius. Omne genus rerum docti cecinere poetæ: Idē
linguam ornant: facundiam augent: & ſupellectilem uerborū fa-
ciunt copioſiſſimam: Deniq; ſolis pene poetis datum ē: ut ad lau
dandum & uituperandū pariter ſint accōmodati: & quēadmodū
īmortali laude donātur illi: quos carminibus extollunt: ita ſem-
piterna illi pulſantur infamia: quos maledicis uerſibus inſectan-
tur: merito nos monet Socrates Platonicus ut diligenter cauea-
mus: ne poeticum hominem quēpiā nobis īſenſum habeamus.
Et principes quos carminibus celebrant īmortales efficiuntur:
quod eleganter expreſſit Oratius illo uerſiculo: Dignū laude ui
rū: muſa uetat mori: Celo muſa beat. Si aliquādo laſciuire & ob
ſcena ſcribere: & ludicra atq; amatoria decantare & īpudica ꝓme-
re uidentur: Nō propterea ſunt poetæ repudiandi: Cū neq; ſcri-
ptoꝝ mores ex uerſibus iudicandi: neq; lepidiora carmina ꝑ ar-
gumento īpudicitiæ ſint habenda: licet laſciuire carminibus citra
īpudicitiā: licet iocari uerſiculis citra obſcenitatem moꝝ: licet lin
gua & calamo ludere: pudenda: animo & corpore exercere ꝓban
da: nemo poetas explodendos eſſe cenſeat: ꝓpter uerſus mollicu
los: & amatorios: imo quilibet exiſtimet poetas eſſe amādos: fo-
uendos: lectitandos: ꝓpter ſingularem eruditionē: rerūq; doctri-
nam copioſiſſimam: quæ cū in oībus magna cōſpiciatur in Luca
no maxima redundat: Nāq; in geographia hoc eſt locoꝝ deſcrip
tione eſt eminentiſſimus: in aſtrologia eruditiſſimus: ī hiſtoria-
rum enarratione facundiſſimus: in orationibus eloquētiſſimus:
in ſtilo heroico ſubaltiſſimus: in rebus deſcribendis compoſitiſſi
mus: idē ardens ē & cōcitatus: & ſentētiis clariſſimus: & (ut īquit)
Quintilianus oratoribus magis q̄ poetis imitandus: Qui quo
niam magis ſcribit hiſtoriā q̄ figmēta cōponat: a nōnullis & ma-
xime a ſeruio ex familia poetarum exterminatur: ex quo & ipſe
apud Martialē illudens ait: Sunt quidā qui me dicūt non eē poe-
tā: Sed qui me uendit bibliopola putat. Atq; diuus Hieronimus
nō ſolum poetā eū appellat: ſed etiā ardētē eſſe dicit & papinius
in ſiluis oībus poetis lucanū nō ueretur anteponere unico excep
to Virgilio: ī cuius cōparationē ita ſcribit: Quid malus loquor
ipſa te latinis Eneis uenerabitur canentē: & alibi metaphoricos ī
quit Bethym Mantua ꝓuocare noli. hoc idem ſenſit Martialis in
quiens: Phœbe ueni ſed quātus eras cū bella canenti: Ipſe dares

latiæ plectra ſecunda liræ: Enarrabimus itaq; dies bene auſpicãdi bus poema lucani poetæ Cordubenſis: Terſum: eruditũ: luculen tum: Cuius lectio multum proderit nec minus delectabit: quod ſi ciceroni oli legere contigiſſet. nunq̃ profecto ſcripſiſſet: : Cor dubẽſes poetas pingue quiddam ſomniarẽ atq; peregrinum: ego in primis elaborabo enodare nodos quãplurimos: quos uel pau ciſſimi explicare potuerũt. Lectioni lucani coniuncta erit lectio epiſtolarũ Ciceronis: & ita cũ poeta illuſtriſſimo copulabitẽ ora tor incliriſſimus: de quo melius eſt tacere ſicut de carthagine ſcri bit hyſtoricus q̃ pauca dicere: de quo cum proximis annis multa diximus in preſentiarum hoc ſolum dixiſſe contenti erimus: Quod character ciceronis epiſtolicus ad eloquutionẽ i adoleſcẽ tioribus ſcolaſticis formandam ad facilitatẽ extemporalem com parandam: eſt maxime conducibilis: cum leniter fluat: & ipſa epi ſtolarum dialectos habeat quãdam quaſi genuinã iocunditatem i quibus uincula quidem ſunt ſed laxiora neq; tã numeroſa q̃ in orationibus: & cum epiſtolæ quotidianis uerbis texendæ ſint: Cũ nihil accerſitũ habere debeant. ut inquit Seneca: nihil affectatum Ciceroniana in epiſtolis eloquutio facilis eſt & illaborata. & ex quodã ueluti prõptuario copioſiſſimo deprompta: quæ cũ imi tãda ſit & maxime imitabilis Nemo non ſperat ſe epiſtolarẽ Ci ceronis eloquentiam effingere atq; emulari poſſe: uerum ut inqt Oratius: Sudet multum fruſtraq; laboret auſus idem: Ceterum cum liuius in epiſtola ad filium ſcripta legendum in primis eſſe Ciceronem pſcribat Opinor me facturũ operepretiũ ſi ciceronis epiſtolas publico adiutorio hoc ãno pſitebor ex quarũ enarrati one nõ parũ ſtudioſi eloquẽtiæ iuuabũtur. ipſe eqdem quod ad me attinet omni ſtudio uigilãtiaq; contẽdã: ut oĩbus ſatiſfaciam ut neminẽ ad noſtras lectiões audiẽdas ueniſſe peniteat: preterea quædã ſcitu digna annotabimus: quæ ad epiſtolas cõponendas ptinere uidebũt ut ſcolaſtici nõ ſolũ ex uiua (ut aiũt) uoce: ſed ẽt ex ſcriptis litterulas noſtras quãtulæcũq; ſunt cognoſcerẽ poſſint: Sed iã tẽpus ẽ ad ea nos trãſire: q̃ enarrationi ipſi ſint accõmodata: Quæ dũ breuiter expono: q̃ſo (ut fecitis) adhuc diligẽter atten dite: mihi oneroſũ nõ ẽ dicere: uobis moleſtũ nõ ſit audire. Dixi.

Philippi Beroaldi oratio habita in enarratione rhethoricorũ continens laudationem eloquentiæ atq; Ciceronis.

SEpenumero admirari ſoleo Viri circūſpectiſſimi: ꝙ cum ex animo cōſtemus: & corpore: animum: q diuinus ē pauciſſimi colant: corpus quod fluxum eſt & caducum q̄plurimi hoies me hercle praepoſteri atq; ueri q ıa ꝗd deterius ē pluris faciūt: eo qd ꝓcioſius ē q bōa corpis bonis ai āṗponere nō uerētur: q in uoluptatibus belluinis ſūmū bonū collocandū eſſe cēſent. At q quāto rectius: quāto laudabilius eſt ita inſtituere uitam noſtrā: ut corpus animo ancillet̄ ut bona animi prima & in primis capeſſenda eſſēt exiſtimemus: ut corpus cauſa animi: nō animū cauſa corporis ab omnipotētiſſimo ac ultramondano deo fabricatū eſſe credamus: ut deniq; hominē interiorē hoc eſt animum: qui uerus homo ē colamus ac honoremus: hoc in primis iubet Plato ille philoſophorū deus: hoc Platonicus Apuleius factitādum eſſe demonſtrat: hoc efficere debet quſquis de ſeipſo bene ſentit. Cultura uero animi eſt peioribus repudiatis: meliora ſectari: & id quod optimū ē potiſſimū capeſſere. Cultura animi ē ingenuas diſciplinas amplexari: cultura aī ē ipſa eloquētia: quæ una eſt de ſummis uirtutibus: quæ ſacra ac uenerabilis: quæ rerū publicarū gubernatrix ꝓclara eſſe fertur: Quā. M. Tullius primā artē appellat: Quā Cor. Tacitus autumat cæteris aliarū artium ſtudiis eē anteponēdā: in qua ꝓſidium ſimul & telū ē Quo ꝓpugnare pariter & iceſſere poſſimus: quæ flexāīma: quæ omniū regina rerū a luculētis ſcriptoribus nuncupatur: qua qui preditus ē inter homines (ut ita dicam) deus putatur qua deniq; efficitur: ut reliqs hoībus tanto preſtemus: quāto homines beſtiis antecellūt. Eloquentiam ergo uiri preſtātiſſimi totis uiribus capeſſere: eloquētiæ dies ac noctes impendere: eloquētiæ iugiter inuigilare debemus: hoc ſit ociū noſtrum: hoc negocium: in hoc labor: in hoc quies reponat̄: & ut orationes uerſus uſurpē: Hoc opus hoc ſtudiū parui properemus & ampli: Si patriæ uolumus ſi nobis uiuere chari. In cubiculū aūt eloquētiæ introducet nos ille q claues habet. M. T. Ci. Qui eloquētiæ clauiger: imo alumnus imo ptus dici meret̄ hic nobis cūctas eloquētiæ diuitias reſerabit cūcta periſtromata explicabit: omnes ornatus oſtēdet: hoc duce: hoc deprecatore nobis utendā ē: ſi inſinuare nos ī amicitiā cum eloquentia cōcupiſcimus. Hic enim ille eſt qui eloquentiam ipſam locupletauit: qui ad ornamētū patrii ſer

monis cõplura uocabula excogitauit: qualia ſunt beatitas: beati-
tudo: ſyllabati: & pro orizonte finiendus: multaq; alia id genus:
quæ primus Cicero cõmentus eſſe fertur: ideoq; incertũ eſt: utrũ
ipſe plus eloquẽtiæ debeat: an ipſi eloquẽtia: quæ eloquentiæ ar-
chetypon ẽ ſimulacrũ nũcupare merito poſſumus: q apud poſte-
ros id ẽ cõſequutus: ut Cicero iã nõ hõis nomen ſed eloquentiæ
habeatur. de cuius laudibus: ſicut inqt Saluſtius de carthagie: me
lius eſſet tacere: q̃ pauca dicere: & nos ãno proxio nõ pauca com
memorauimus. Sed quoniã ut autumat Plato: nõ nocet bis dice
re quod bene dicitur: & (ut ait Seneca) nunq̃ nimis dicitur: quod
nũq̃ ſatis: Repetamus i preſentiarũ nõnulla de Cicerone: Quæ
neq; uos audiuiſſe: neq; nos dixiſſe peniteat. M. Antonius ora-
tor: cui uel primas eloquẽtiæ ptes maiores noſtri tribuerunt: di-
cere ſolebat: multos ſe uidiſſe diſertos: eloquẽtẽ oĩno neminem:
eloquẽtiæ uidelicet formã: quã aĩo cernebat: re ipſa uider̃ nõ po
terat. utinã hic Antonius Ciceronẽ i foro romano cauſas actitã-
tẽ: uel ſemel audiuiſſet ꝑfecto dixiſſet hunc eſſe illum quẽ quere
bat: quẽ nuſquã uidere potuerat: eũq; nõ ſolum eloquẽtem: ſed
eloquentiſſimum: ſed eloquentiæ ipſius imaginẽ eſſe aſſeruiſſet:
& merito. Nã ut facundiſſime Quintilianus tradit: Cicero unus
dono quodã prouidentiæ genitus uidetur: i quo totas uires ſuas
eloquentia experiretur: qui effinxit uim Demoſthenis: copiam
platonis: iocũditatem iſocratis: i quo omnes orandi uirtutes cõ-
geſtæ fuerunt: quæ i aliis oratoribus ſingulæ conſpiciũtur. Lau-
damus i cæſare calorem: in Seneca copiam: in Quintiliano dili-
gentiam: i Plinio nitorem: Laudauerunt priſci: in gracho impe-
tũ: in Lelio lenitatem: in catone grauitatẽ: i caluo ſanctitatem: in
hortenſio partitionẽ: at. M. T. in oĩbus his quæ in ſingulis ſingu
la: laudantur eſt eminentiſſimus: a quo omnis dicendi copia: ue-
lut a copioſiſſimo fonte procurrit: a quo ſicut de Homero cecinit
Manlius: omnis poſteritas latices in pocula duxit: de quo id dici
merito poteſt uerbis paulũ imutatis: quod de epicuro dixit Lu-
cretius: Hic genus humanum eloquio ſuperauit & omnes reſtri
xit ſtellas exortus ut æthereus ſol. Et cum ab aliis ſcriptoribus re
rum: ab aliis uerboꝝ doctrina queratur: Cicero doctrinam facũ
diamq; abunde ſuppeditat: Et cũ tria ſint genera dicendi: Quos
græci characteras appellant: Cum ſint grandiloqui qui ſentẽtiã

rum grauitate:& maieſtate prepollent: Cum ſint graciles in qui
bus ſubtilitas at uenuſtas eſt:cum ſint intermedii : qui i confinio
utrorũq̧ temperati florent:in his oĩbus Cice. abſolutiſſimus cõ-
ſumatiſſimuſq̧ conſpicitur. Laudat Homerus i Vlixe orationẽ
quã niuibus hibernis ſimillimã illo uerſu eẽ ꝓnũciat: Inſtar erãt
himbris fluitãtia uerba niualis : Talis ĩ cicerone haud dubie eſſe
cognoſcitur:uidelicet plena:larga:magnifica:excelſa: breuiterq̧
cæleſtis:Pericles ab Ariſtophane poeta comico dictus ẽ: fulgura
re:tonare cuncta oratione perturbare:atq̧ miſcere: hoc idem de
Marco Tul. dicere poſſumus:cuius ſentẽtiæ fulmina:uerba toni
trua mihi uidẽtur: Et ſicut Apoſtolus Pau. tuba euangelii a diuo
Hieronymo nũcupatur:ita ipſe tuba eloquentiæ nuncupari po
teſt:In cuius labris illã perſuadẽdi deã ſeſſitauiſſe credimus: quæ
a græcis Pitho: a latinis ſuada:ſiue ſuadela nominatur: quã i ore
piclis apud græcos:in ore cethegi apud romanos ſediſſe ſcripto-
res idonei tradiderunt:Merito igitur rex oratoꝝ & latinæ liguæ
illuſtrator dictus ẽ:Merito arcẽ eloquentiæ tenere & i iudiciis re-
gnare exiſtimatus:Merito ob eius os graii ora obuertebant ſua:
Ex cuius libris deprendere licet:ut Cornelius tacitus auctor eſt:
Nullius ingenuæ diſciplinæ ſcientiam ei defuiſſe ille nõ ſolũ grã
maticæ:& poeticæ:& rhetoricæ artis crateras ebibit: ſed etiã aui-
diſſime hauſit craterã dialecticæ auſterã:muſicæ dulcẽ:geometriæ
limpidã:& uniuerſæ philoſophiæ nectareã:quam quidem philo
ſophiam:cum Romæ prius peregrinaretur: & ut utar uocabulo
plautino tãtũmodo atticiſſaret:primus fere ro. ciuitate donauit:
& latina ligua opulẽtã ac pollẽte fecit: nãq̧ uerbis pluribus græ-
canicis uerba latina accõmodauit: Quæ. n. philoſophi græce di
cũt catorthomata cicero latine rectefacta noiauit:q̄ illi catalepſis
hic cõpſſiones: qđ illi axioma hic ꝓnũciatũ:q̄ illi fantaſias hic ui
ſa nũcupauit:& ſexcẽta alia id genus primus effinxit. idẽ ut nihil
ĩtactũ relinq̃ret iuri operã dedit:& de legibus uolumia cõcinauit
i oĩbus uero q̄ ſcripſit tãta auctoritas ieſt ut ꝓ rõne dicta ipſius ha
beãt :ut iuriſcõſulti pluribus i locis teſtionio cicerõis utãt. Nãq̧
ĩ lib. đ uer. ſig. diffinitio littoris ex eius ſnia cõprobat :& digeſtis
de origine iuris fit mẽtio orõnis q̄ ꝓ ligario ſcripta eſt: & i titulo
de penis:excẽplũ orationis ꝓ cluentio habito mutuantur. Igitur
cum tã uariis tãq̧ multiiugis diſciplinis eſſet refertiſſimus factus

eſt conſumatus orator:& ut dicam quod ſentio incōparabilis:&
quod de Varrone dixit Terrentianus Vir doctiſſimus undecū
q̃ uarro.id nos de. M. T. C.dicamus. Vir doctiſſimus undecun
q̃ Marcus q mihi hac peculiari laudatiōe laudādus uidet̃ ut tri
bus hiſce noibus cognominetur quæ illi optie quadrāt.uidelicet
Polyhiſtor.Philoſophotatos:Poligraphotatos ideſt multiſcius
philoſophiæ ſciētiſſimus.& rerū plurimarū ſcriptor luculētiſſi
mus.hic eni ille ē quē ob eximias excellenteſq; uirtutes omnes ſi
coelū laudibus certati ferūt:de quo præconia poetarum uulgatiſ
ſima celebrant̃:de quo ita cecinit Catullus diſertiſſime Romuli
nepotum:quot ſunt quotq; fuere Marce Tulli:quotq; poſt aliis
erūt in annis.De quo ita Lucanus.Romani maxius auctor Tul
lius eloquii.De quo Silius.furialia bella fulmine cōpeſcet liguæ
nec deido reliquet par decus eloquio cuiquā ſperare nepotū. de
quo epigrāmaticus poeta Martialis. Illud laurigeros ageres cū
leta triumphos Hoc tibi roma caput cū loquereris erat:Qui ita
laudat̃ a Mālio.Et cenſu Tullius oris emeritus cælū Quem cū
græce declamātē Apollonius rhetor audiuiſſet mirabūdus pauliſ
per obticuit moxq; i hæc uerba ꝓrupit.te nēpe Cicero laudo &
admiror ſed grecorū fortunæ me miſet: Cum uideo eloquētiā
quæ uirtutū ſola nobis grecis relicta erat p te romam trāſmigra
re.extat luculentū epigrāma dignumq; ubiq; legi quod tullius
laurea ciceronis libertus in laudē patroni cōcinauit:cū aquas Ci
ceronianas oculis medētes:His uerſibus celebraret. Quo tua ro
mane uidex clariſſime linguæ:Silua loco melius ſurgere iuſſa ui
ret:Atq; academiæ celebratā noie uillā Nūc reparat cultu ſub po
tiore uetus:Hic etiā apparēt lymphæ nō ante reperte:Languida
quæ iſuſo lumina rore leuāt: Nimirum locus ipſe ſui Ciceronis
honori Hoc dedit:Hac fontes cū patefecit ope. Vt quoniā totū
legit̃ ſine fine p orbem:Sint plures oculis quæ medeantur aquæ.
Quid multa?nōne & plinius ciceronē extra omnē igenii aleam
collocat.& doctrinarū lucē appellat:qui in .vii. natu.hiſto. De
laudibus Ciceronis luculētiſſimū ſcripſit elogiū:Et ab oibus Ci
ceronianæ uirtutis amatoribus ediſcendū:Quod hoc ē Sed quo
te Marce tulli piaculo taceā: Quo ue maxime excellentem inſi
gni predicem?te dicente legē agrariam:hoc ē alimenta ſua abdi
carunt tribus. Te ſuadente roſcio theatralis ſeditionis auctori le

ges ignouerunt:notataſq; ſe ſedes ignominie diſcrimine æquo
animo tulerunt:te orante proſcriptorum liberos honores petere
puduit. Tuũ Catilina fugit ingenium: Tu Marchum antonium
proſcripſiſti. Salue primus omniũ pater patriæ appellate: prius
in toga triumphum: Linguæq; lauream merite: Et facũdie litteras
rum latinarũ parens: atq; ut dictator Ceſar hoſtis quõdam tuus
de te ſcripſit: omniũ triũphorũ laudẽ adepte maiorẽ: quãto plus
eſt ingenii Romani terminos intantum promouiſſe: q̃ imperii.
Hec obiter dicta ſunt de uiro nũq̃ ſatis laudato: Cuius libros oĩs
diuinitus ſcriptos: Utinam tam ſtudioſe legeremus quã ſtudioſe
Diuus Hieronymus lectitauit. qui ob id ipſum Ciceronianus
ante dei tribunal: meruit appellari: Sicut ĩ libello ad Euſtochium
ipſe meminit: Et Rufinus affirmat: Cuius rei etiã mentio fit: in
decretis diſtin. xxxvii. Nos uero ex imenſa ciceroniãæ bibliothe
cæ ſilua: Rethoricos ad herenniũ potiſſimũ excerpſimus: Quos
publico auditorio hoc ãno ꝓfiteremur: in quibus precepta docẽ
di oratorias artes plurima & pene oĩa adamuſſim perſcribuntur
quos libros quidã nõ ciceronis ſed alterius oratoris & potiſſimũ
cornifici. eſſe cõtendunt: ſuper qua re nũc mihi no eſt diſputãdi
locus: hoc uero exploratiſſimũ ẽ: hos libros rhetoricos: ſiue a ci
cerone cõpoſiti fuerit ut Priſcianus exiſtimat: ſiue ab alio neſcio
quo: ut nõnulli ex neotericis autumãt eẽ luculẽtos limatos emũ
ctos: & ĩ primis cõducibiles ad docendã eloquẽtias quæ ĩ canõicis
ſcripturis argẽto cõparat̃: quam ſub noĩe argẽti egyptiis eripiẽ
dam eẽ dominus ꝑcepit: ſicut in pẽtateuco: & maxime in exodo a
Moyſe relatum eſt: in leuitico etiam primicias mellis domino iu
bemur offerire quod tropologice ſignificat dulcedinem eloquẽ
tiæ qua nulla dulcedo mellea: dulcior eſſe exiſtimatur: cui omnis
ſuauitas cõparata ſatiſcet: & auſteritatis ac amoris plena uidebit̃
hoc uerum eſſe omnes eloquentiæ profeſſores affirmant: hoc ne
mo ueſtrum inficiabitur: ubi precepta rhetorice optime didiceri
tis: quã nõnulli in latinum transferentes: Tum oratoriam tũ ora
tricem nominauerunt. eritis autem aut dubie eloquentes: ſi elo
quentiſſimi oratoris uolumina in manibus frequẽter habebitis:
Si tulliane lectionis eritis ſtudioſiſſimi: ille eni ut Quintilianus
ait ſe ꝓfeciſſe ſciat: cui Cicero ualde placebit. Lectiõi cicerõis co
pulata erit lectio ſiluarũ: Quas Papinius Statius poeta neapo

litanus:poetico quodã calore cõſcripſit:Vnde & ſiluæ merito nõ
cupantur:Nã ſiluã priſci uocarunt poema ſtilo q̃ uelociſſimo cõ
poſitũ.quando poeta calorẽ ſequens ac ĩpetũ ex tẽpore ſcribit:&
ut inquit plato in muſæ tripode ſedẽs furoris a flatu concitatur.
Preterea ſilua ĩ alia ſignificatione apud eruditos accipitur ꝑ uber
tate ac copia reꝝ cateruatim cõgeſtarum: Vnde ait Cicero ĩ ora-
tore:omnis ſilua dicendi ducta ab illis eſt & Tranquillus in libro
de grãmaticis reliquit inq̃t non mediocrẽ ſiluã obſeruationũ ſer
monis antiqui.& diuus Hieronymus in prologo Ioſue:& in ꝓ-
logo paralypomenon ſiluã hebraicorũ nominum appellat mul
titudinẽ copioſiſſimam. in hoc uero poemate ꝑinde ac ĩ ſiluis ne
moribuſq; ſunt cũcta cõgeſta & agminatī coaceruata incredibilis
reꝝ reconditarum cõmemoratio ĩmenſa multiiugæ doctrinæ de
ſcriptio hiſtoriarũ ac rerum ſcitu dignarũ luculenta narratio: in
ſumma quãplurima legũtur ĩ ſiluis Statii: Quæ ꝓphanum uul-
gus ignorat in quibus grãmatiſtæ allucinãtur:ĩ quibus cõmenta
tores ſubinde lanuntur. hæc & id genus reliqua nos ea uigilan-
tia:eo ſtudio:ea diligentia explicare conabimur:atq; ꝑ uirili pᵽte
enodare curabimus:ut nullus auditoꝝ noſtroꝝ enarrationes no
ſtras merito poſſit criminari. Cæterũ quoniã Ciceronis rethori
cos enarraturi ſumus:ne illotis ut aiunt pedibus: in ipſa penetra
lia ingrediamur de Ciceronis uita & obitu pauca dicamus: quæ
uobis uoluptati ſit audiuiſſe. uſui & ornamẽto meminiſſe: Vos
ut cepiſtis queſo diligenter attendite. Dixi.

Philippi Beroaldi orõ hita ĩ enarratõe Iuuenalis atq; Saluſtii.

VEtuſtiſſimi græcoꝝ uiri clariſſimi maximos hono-
res cõſtituerũt nobilibus athlethis:qui in ludis olim
picis pythiis iſtmis nemeis uictoriã reportaſſẽt. Nã
cũ palma & corona decorarẽtur ĩ ſuas mox ciuitates
reuertẽtes Quadriga triũphalibus ĩuecti conſpicie
bãtur & quod uiuerẽt uectigalibus publicis alebãtur:Quod me
cogitãtem ſubiit admiratio:cur nõ idem honores uel potius ma
iores lucul̃ẽtioraq; emolumẽta cõſtituta fuerint rerum ſcriptori
bus:qui ĩfinitas uoluptates cunctis mortalibus preſtãt. & de toto
humano genere optime merẽtur:qui tãto athlethis anteponẽdi
ſunt quãto animi corporibus antecellũt. Etenim ab athlethis cor
pora a ſcriptoribus animi exercẽtur:illi corpora ſaginãt: iſti ani

mis pabulū ſuggerūt copioſum & ſolā imortalitatem aucupātur: Quo circa cū multū debeamus ſingulis ſingularū rerū cōditoribus tū plurimū ꝑfecto debemus inuētoribus litterarū: qbus nihil ꝓſtantius: nihil excellētius: nihil utilius ullo unquā tēpore excogitatū eſt. Enimuero litteris cōſtat imortalitas hominū: & memorie fulcit̄ eternitas. litterares multis retro ſæculis a multis nationibus geſtas nobis oſtētant litteris cognitio oīum diſciplinarum ꝑcepta eſt: Comertium litterarū tolle ex omnibus. Solē ex ipſo mūdo ſuſtuleris. Huius tā excellētis tā neceſſarii boni quiſnā fuerit reptor ambigit̄. Alii a Mercurio litteras reptas arbitrātur. alii a phenicibus inuētas eē tradūt: Cuius rei argumētū eſt ꝙ phenicia litterarū elemēta primi poetæ nūcuparūt. In græciā autem e phēicia litteras Cadmū attuliſſe ferūt: mox e græcia i latiū attulere pelaſgi. Quidā autumāt litteras aſſyrias fuiſſe ſemp Eccleſiaſtici uero ſcriptores ab hebreis reptas eſſe cōtendūt: idq; ualidiſſimo argumēto ꝓbare nitunt̄: ꝙ uidelicet apud hebreos ſingula litterarū elemēta aliquid ſignificēt qd neq; apud græcos: neq; apud latinos ullo mō fieri pōt. Verbi gratia prima hebreorū littera aleph nūcupat̄: quod latine ſignificat diſciplinā: Secunda beth quod domus interpretat̄. Gimel plenitudo: Deleth tabularū ſiue librorū: & ita reliq; litteræ hebreorū alicuius rei ſignificatiue eē tradunt̄ quod neq; de græcis neq; de latinis fert̄. Hæc ſunt quæ ab eruditis memorantur de origine litterarū: qbus qui iſtruti fuerit: tantū illitteratis hoībus antecellunt quantū homines cæteris animātibus ꝓſtant. Cæterū ipſe mecū interdū querere ſoleo: quid ē ꝙ cū tot fuerit populi: Tot gētes toto terrarū orbe diffuſæ Tā pauce natiōes in litterarū ſtudio efloruerit. Soliq; fere græci & italici litteras excoluerint. Namq; plures ut ego opinor i ſola grecia Italiaq; ſcriptores extiterunt: q̄ in omnibus aliis per lōga ſæcula nationibus huiuſce rei nimirū illa potiſſima cauſa eſſe creditur: æris uidelicet ſubtilitas atq; temperies. Non enim temere dixit Heraclitus: Aer ſiccior: anima prudētior & melior. hic thebani pingues ebeteſq; exiſtimati ſunt: ꝙ thebis celū eſſet craſſiſſimum Contra attici putantur acutiores: ꝙ athenis aer tenuis atq; ſalubris. hinc ſeptemptrionales mentibus ſtupentibus eſſe tradūtur: ꝙ propter celi craſſitudinem: immodicumq; aeris humorem refrigerent̄: que res haud dubie efficit animos tardiores hebetio

reſq;: Verum ꝓpter ſanguinis humoriſq; habundantiam: ferro
reſiſtũt ſine timore: E contra qui ꝓximi ſunt ad axem meridianũ
feruẽtiſſimis eſtibus obnoxii exiguum habẽt ſanguinem: ideoq;
timidiores ſunt pauidioreſq;: & quis ſint animis acutiſſimis ſum
maq; ſolertia prediti: exuſtas tamen habẽt a ſole uires animorũ.
Nimirum hoc illud eſt: quod philoſophorum princeps Ariſtote
les ſcribit in politicis gẽtes quæ in frigidis regionibus incolunt
animo quidem habundare. ingenii uero & artificii habere q̃ mi-
nimũ. Aſiaticos autẽ ingenioſos quidem eẽ ſed minime animo-
ſos: at genus grecorum ſicut ĩ meditullio regionis ſitũ eſt: ita ani-
mo pollere & ingenio. Italia quoq; cũ inter ſeptẽptrionalẽ: meri
dionalẽq; plagam collocata ſit mixtionibus diuerſis efficit̃ tem-
peratiſſima: quemadmodũ Iouis ſtella inter Martẽ feruẽtiſſimũ
& ſaturnum frigidiſſimũ media currẽs temperata ſalutariſq; fit.
Quo circa Italia omnium terraꝝ alumna ac parens nuncupat̃:
Eadem cũctaꝝ gẽtium in toto orbe prima eſſe tradit̃: Quæ om
nes nationes ſine cõtrouerſia ãtecellit: Viris feminis ducibus ar-
tiũ preſtantia ingenioꝝ claritatibus. Ipſa uero urbs Roma (ut ĩ
quit Ammianus Marcellinus) Virtutum omniũ fuit domiciliũ.
Cum uiri diuiuo pene ingenio ꝑclari & etiã innumerabiles ĩ ita
lia ꝑ uarias etates extiterit: Duobus potiſſimum tẽporibus q̃plu
rimi effloruerunt. Videlicet circa tẽpora auguſti & mox circa tẽ-
pora Domitiãi atq; Traiani. Illa ꝑfecto ſecula aurea cognomi-
nari merito poſſũt: Illa feliciſſima tẽpora nũcupãda: qbus Cice-
ro: aſinius polio Celius: meſſallæ: Caluus: Iulius Ceſar. M. Var
ro: & mox Virgilius: Ouidius: Varro atracinus: Propertius Ti
bulus: & ſexcẽti doctiſſimi floruerunt. Altera uero etate nõ pau
ciores extiterunt: Inter quos Quitilianus Duo plinii: Tacitus:
Trãquillus. Gellius: Martialiſq; excelluerũt: & ĩ primis Iuuena
lis aquinas q quẽadmodum ipſe poemate ſatyrico elluxit in hac
poſteriori ætate: ita ĩ ſupiori Criſpus Saluſtius ĩ ſcribẽda hyſto
ria ĩmortalitatẽ ſibi cõparauit: Quos ãbos hoc anno ideo publi
ce ꝑfiteri deſtinaui: quoniam ex utriuſq; lectiõe Confido Audi
tores maximam utilitatem cum uoluptate eſſe capturos. Nã Cri
ſpus Saluſtius ob elegantiam inimmitabilemq; in ſcribẽdo bre-
uitatẽ aſſequutus eſt primas itẽr hyſtoricos partes: quod epigrã-
maticus poeta illo diſticho expreſſit: Hic erit ut perhibẽt docto

rum corda uirorum. Criſpus romana primus in hyſtoria.
Et.n. ita creber rerum frequentia eſt:ut uerborũ prope numerũ
ſententiarum numero ſequatur.ita uerbis quorũ nouator dictus
eſt concinnus:ita elegãs:ita preſſus:ut neſcias utrum res uerbis an
uerba rebus illuſtrentur.Saluſtium quintilianus Thucididi cele
berrimo apud grecos nõ dubitauit opponere:in quo cum ſit ꝑci/
pua uirtus breuitas:ut Seneca refert:hac eũ Saluſtius uicit:ex cu/
ius oratiõe nil demi ſine detrimẽto ſententiæ poteſt. Vnde haud
immerito dixit Macrobius Saluſtium in genere dicẽdi breuiſſimo
dominari.Et magnã ꝑfecto iacturam paſſa ẽ latina lingua deper
ditis ſaluſtii libris:quibus geſta romanorũ complectebat̃ nobis
tantũmodo ſupſunt illius diuini uiri Catilina atq́ Iugurta.Salu
ſtius ab auguſtino ita laudatur:ut eum appellet nobilitate uerita
tis hyſtoricũ: Cuius oratiões ut inquit Seneca legũtur i honore
hyſtoriarũ:quæ haud dubie uolumia indicãt quanta in ſcribẽdo
maieſtate quãq́ diuio fuerit decoratus igenio.Sed queadmodũ i
hyſtoria eximis ẽ Saluſtius;ita i Satyra eminẽtiſſimus ẽ Iuuena
lis: Cuius poẽate eruditiſſimo nobis abũde declarat̃:nõ paucio/
ra priſcis tẽporibus q̃ nr̃is flagitia extitiſſe Nec flagitioſos pauci
ores.huius itaq́ lectiõe effatim cognoſcet̃: quãtis uitiis illa ætas
ifecta fuerit:q̃tiſq́ libidinibus cõmaculata:ita ut uitupatio taliũ
flagitiorum:nobis maximo eſſe poſſit documẽto:ut quod turpe
eſt fugiamus:quod honeſtum eſt id tota mente capiamus Ex Sa/
tyrici poete lectiõe apte cognoſcemꝰ id:quod nos cõquerimur
Maiores noſtros cõqueſtos fuiſſe. Videlicet coruptos eſſe mores
Vigere neqtiam:luxuriã libidinẽq́ dominari. Maximam ꝑfec
to nobis exibebit utilitatẽ nec minorem uoluptatẽ Iuuenalis: i
quo eruditio mira eſt. Varietas rerum iocũdiſſima:Stilus terſus:
libertas ſatyrica:Sententiæ ſcitu dignæ inumerabiles: Laudatio
Virtutum: Vituperatio uitiorum. Enarrabimus ergo diis bene
iuuãtibus celeberrimũ Satyricum & hyſtoricum luculẽtum: & ꝓ
mediocritate huiuſce meæ quantulæcũq́ in profitẽdo facultatis
elaborabo ut cunctis ſatiſfaciam:ut recondita illuſtrem:Et in pri
mis quæ a cõmentatoribus omiſſa ſunt:uel parum diligẽter iter
pretata:Ea enarrare conabimur i Summa illa oĩa qualiacũq́ ſũt:
quæ lõgis uigiliis & iugi labore didicimus Vobiſcũ libẽtiſſime
comunicabimus. Vos q̃ſo auriũ opam nobis accõmodate Dixi

Philippi Beroaldi oratio habita in enarratiōe Queſtionum thuſculanarum & Oratii flacci continens laudem muſices.

MAgna res eſt ac uenerabilis:oiumq́ȝ mortalium uotis
expetēda Viri clariſſimi philoſophia:quā greci Ethi
cem:latini moralē nomiauerunt:quæ cum animorū
noſtrorum medicina ſit efficaciſſima:tāto reliquis di
ſciplinis ē excellentior:q̄to animi corporibus antecellunt Nā cū
cōſtemus ex anima & corpore: Cumq́ȝ corporis ſeruitio animi
utamur imperio:Magis nos decet animū curare q̄ corpus. Nihil
autem peraeq́ȝ pertinet ad animorū ſanationē:q̄ philoſophia &
ea potiſſimū:quæ de uita tractat & moribus.Siquidē cū plures p
nitioſoreſq́ȝ ſint animi morbi quam corporis:qui dies nocteſq́ȝ
noſtras mentes exedunt:Cum cupiditatibus inſatiabilibus ſolli
citemur:Cū perturbationibus innumerabilibus ſimus obnoxii:
hos omnes morbos ſola ſanare pōt philoſophia moralis. Quæ
haud immerito uitæ dux:& uirtutis idagatrix expultrixq́ȝ uitio-
rum a luculētis ſcriptoribus nūcupat̄. Cuius documētis q ſue-
rit imbutus:is facile caſus contēnet humanos:fortunamq́ȝ flocci-
faciet impteritus impturbatus inuictus.Et cum plura ſint ſtudia:
quæ liberalia:nominātur;quia homine libero digna ſunt. Hoc
unū philoſophiæ ſtudiū uere liberale ē: quod hoies liberos facit
ſublimes fortes atq́ȝ magnanios. Quo circa illi ualde uitupandi
eſſe credunt̄:quorū corpora in ſagina ſunt:animi in macie ueter
noq́ȝ tabeſcūt:apud quos appetitus ratiōi imperat: Virtus uolu
ptati obſequit̄:Corpus animo dominat̄:Quorū deus uenter ē:
quiq́ȝ in uoluptatibus libidinibuſq́ȝ ſūmum bonū collocarūt.At
quāto maiores noſtri prudētiores laudabilioreſq́ȝ extiterūt:qui
uirtutē ad beate uiuendū ſolā ſufficere crediderūt:q unicæ philo
ſophiæ diuitias oēs poſtpoſuerūt:Solā uirtutē contēplantes:So
li ſapiētiæ inhiātes:ſolam doctrinā amplexātes:Inter quos i pri-
mis Socrates philoſophorum fons nūcupatus excelluit:qui pri-
mus philoſophiā deuocauit a coelo:Docuitq́ȝ de uita & moribus
rebuſque bonis ac malis inquirere: Nam cum philoſophiæ tres
partes eſſe tradiderint eximii ſcriptores Phyſicem: Dialeticem:
atq́ȝ Ethicem: quam phyſice: quæ a nobis naturalis appellatur:
rerum naturam perſcrutatur. Dialectice:quā rōnalē noiamus:p
prietates uerborum ſtructuramq́ȝ requirit: Ethica quæ dicit̄ mo

19

ralis animum componit atq; omnes animorũ perturbationes ſe
dat:hanc poſtremã Socrates cõplexus eſt:Ethicam Socrates in
ſcholis edocuit:ethicam adamauit:illuſtrauit: excoluit:ad quam
cũ tranſiret illud uulgatiſſimũ uſurpauit. Quæ ſupra nos nihil
ad nos:tanq̃ ſola philoſophia moralis eſſet mortalibus maxime
neceſſaria atq; frugiferã: plurimũq; utilitatis afferret: Cũ reliq̃s
partes multum nõ probaret. Ideoq; neq; de natura rerum:neq;
de altioribus ſublimioribuſq; rebus Socrates unquã diſputabat:
ſed de ſola morali philoſophia aſſidue diſſerebat ac meditabaẽ.
Cuius diſcipulus diuus ille Plato doctoris dogmata in oibus fe-
re uoluminibus mirabiliter expſſit:Eiuſq; ingeniũ barioſq; ſer-
mones imortalitati cõmendauit: Cum ipſe litterã Socrates nul-
lã reliquiſſet. Cæterum philoſophia ois ac reliquæ liberales diſci
plinæ diu i ſolis græcorũ gymnaſiis floruerãt: diu a ſolis græcis
tractatæ: excultæ: illuſtratæ ſunt: Cum Romani latiniq; arma
magis q̃ ſtudia litterarũ exercerẽt:cũ imperium magis ꝓpagare
q̃ diſciplinas ꝑcipere meditarentẽ. Antiquitus ſophia dicebatur:
quæ nũc philoſophia nuncupaẽ:Et q hanc profitebanẽ Sophi id
eſt ſapientes appellati. primus Pythagoras philoſophiã noiauit
ſeq; philoſophum hoc ẽ ſapiẽtiæ ſtudioſum:a quo illud philoſo
phiæ genus emanauit:quod italicũ ſcriptores appellãt: ab eo q
Pithagoras ut plurimũ in italia philoſophatus ſit: cũ ionica phi
loſophia ab Anaximandro defluxerit diſcipulo thaletis Ionici.
Cæterũ cũ indies magis igenia græcorum efforeſcerẽt:cum ſtu-
dia litterarũ magis ac magis excolerẽtur:apud athenienſes illos
Catos atq; legiferos domiciliũ philoſophorũ conſtitutum eſt il-
lic academia Platonis. Lycium Ariſtotelis:porticus zenonis ef-
floruerunt.ex ea ciuitate cõplures philoſophorum ſectæ tanquã
ex equo troiano Innumeri principes prodierunt.illinc acadẽici
hoc eſt Platonici ab achademia ſchola nuncupati:illinc Stoici a
porticu zenonis nominati.illic peripatetici ab ambulatiõe Ari-
ſtotelis nomen ſortiti ꝓceſſerunt.illinc ſecta Epicureorum:illic
manauit ſecta cynicorum:quos ita a ꝓbris moribuſq; caninis ap
pellitauerunt: quorum princeps & auctor perhibetur Anthiſthe
nes & illuſtrator Diogenes. In atticorũ gymnaſiis dogmata phi
loſophorum didicerunt Ariſtippus cõditor cyrenaicæ ſectæ Ar
cheſilaus princeps nouæ academiæ: phedon a quo heliaca ſecta

profluxit:Euclides a quo megarica:& Menedemus:quem aucto
rem ereticorum ſecta cõcelebrat.& ut ſemel finiam:nulli fere illu
ſtres philoſophi extiterũt:qui non athenas ſtudiorum cauſa ꝑfi
ciſcerẽtur. Illic diu litteræ habitarũt:illic philoſophia habuit do
miciliũ:illic ingenuæ ac liberales artes diutiſſime diuerſatæ ſunt:
quæ ſero qdem:ſed tamẽ aliquando ad Romanos trãſmigrarũt:
qui ut erant omnium utilitatũ:ac uirtutum rapaciſſimi:cognitis
grecoꝝ diſciplinis incredibili litterarũ ſtudio flagrare ceperunt:
Multiq; philoſophiã latinis litteris excollere atq; illuſtrare cona
ti ſunt. Sed duo potiſſimũ excellenti ac pene diuino ingenio ui-
ri id efficere potuerũt. M. Varro qui a Terentiano undecũq; doc
tiſſimus nuncupaẽ. M. Tull. Ciceronis extra omnẽ ingenii ale
am collocatus:Qui cũ oratoriam deſciplinã illuſtrauiſſet:philo
ſophiam quoq; ſua induſtria illuſtrãdã excollẽdamq; ſuſcepit. ut
q occupatus Romanis ꝓfuiſſet:etiã prodeſſet ocioſus. & cũ ubi-
q; Platõis emulus ac imitator exiſteret Dialogos ĩ philoſophia
& potiſſimũ morali plurimos diuinitus cõſcripſit:& in primis q̃
ſtionũ libros qnq;:quos a uilla ſua thuſculana:quæ fuerat antea
Sylle dictatoris: Thuſculanas noĩauit:quarũ lectio cũ ſit futura
auditoribus utiliſſima ac ſaluberia:Cunq; multũ eruditiõis:mul
tũ ſẽtentiarũ:multũ exẽplorũ in his cõtineatur:eas publico audi
torio inſtitui ꝓfiteri:meq; facturũ opæ pretium eẽ cẽſui ſi id plu-
ribus mea idu ſtria cognitũ fieret & aptũ:quod prius ĩcognitũ er-
at & obſcurũ. Vos itaq; hortor & moneo:ut Ciceronis libros lec
titare ediſcere & in manibus quotidie habere uellitis:hunc ſpecte
mus:hoc ꝓpoſitũ nobis ſit exẽplũ. ille ut Quintilianus ait:ſe ꝓ
feciſſe ſciat:cui Cicero ualde placebit. Ceterũ q̃tũ cicerõis lectio
nobis utilitatis ẽ allatura:Tãtũ carmĩa oratii flacci modulata affe
rẽt iocũditatis:& quẽadmodũ philoſophia ſalubris ẽ:ita muſica
delectabilis. Cuius dulcedĩe cũcta uiuẽtia capiuntẽ:cuius origo ce
leſtis memoraẽ:ipſiuſq; ratiõe mundũ eſſe cõpoſitum pythagori
ci uulgauerũt. Vnde Theologi. nouẽ muſas eẽ dixerũt ꝓpter oc
to ſpherarũ Celeſtium muſicos concẽtus & unã maximã cõtinẽ-
tiam:quæ cõſtat ex oĩbus:quã armoniam nomiarunt: Celumq;
ipſum canere aſſeruerũt. Muſicam antiquis illis tẽporibus in ue-
neratiõe maxima fuiſſe memoriæ proditum eſt:ac maximos du-
ces fidibus tibiiſque cecinijſſe. quin etiã apud priſcos tam grecos

quã Romanos in cõuiuiis poſt cenã lyra circũferebatur: qua lau
des atq; uirtutes uiroꝝ fortium canebantur: quã cum oli themi
ſtocles recuſaſſet habitus ẽ in doctior. Cõtra laudatus epaminõ
das ꝙ Cytarizare & cãtare ad cordarum ſonũ eſſet eruditus. So
crates quoq; iã ſenio cõfectus iſtitui lyra nõ erubuit: & Plato ci
uili uiro quẽ politicum uocat: muſicã credit eſſe neceſſariam. Et
ariſtoteles i politicis autor ẽ Muſicã iter diſciplinas ingenuas eẽ
collocatã quã una cũ lr̃is & gymnaſtica adoleſcentes priſcis tẽpo
ribus diſcere cõſueuerunt: & ſi uolumus iquit idẽ Degere i ocio.
Muſica ẽ adhibẽda: q̃ hẽt naturalẽ uoluptatẽ q̃ ex iucundiſſimis
ẽ: quã Muſeus dulciſſimã dixit eẽ mortalibus Muſica antiquitus
ſacrificiis ac funeribus adhibebatur. Muſica curas abigit: clemen
tiã ſuadet: & ad leniendos affectus plurimum ualet & ut iquit ele
gãter apud philoſtratum Canius tibicen: Muſica merentibus adi
mit merore: hilares efficit hilariores: amatorẽ calidiorẽ religio
ſum ad eos laudandos paratiorẽ: eadẽq; uariis: moribus accõmo
data aíos auditorũ quocũq; uult ſenſim trahit. Pythagoricis cer
te moris fuit aíos ad lyrã excitare uel lenire: neq; ſolũ perturba
tionibus animorum ſed etiam corporis morbis medetur muſica
modulatio: Cum ad febrẽ quoq; ac uulnera Cautiões quotidie
adhibeãtur. Quapropter laudãdus eſt Xenocrates: qui organi
cis modulis lymphaticos liberabat: & Aſclepiades: qui tubarum
cantu ſurdiſſimis medebatur. Theophraſtus quoq; ad affectiões
animi moderãdas Tibias adhibuiſſe fertur. Quinetiã traditũ ẽ
Taletẽ Cretẽſem Cythare ſuauitate morbos ac peſtilentiã fuga
uiſſe. & cãtus tibicinum mederi credunt̃ iſchiacis: & in iſtrumẽto
ueteri ſcriptũ ẽ: queãdmodum dauide citarizãte Saul refocilaba
tur a furore demẽtia: quo identidem corripiebat̃. Quid nõ ne
bella muſicis modulationibus accẽduntur? quid aliud i R. legio
nibus litui tub & cornuaq; moliebãt̃? Quoꝝ cõcẽtus equos mi
liteſq; piter acuebat. Preterea cretẽſes ad cytarã dimicabãt: Lace
demonii i græcia: i italia Sibaritæ ad tibias. Nõ ne amazones ad
calamos arma tractabãt? nõ ne halyattes lydoꝝ rex: ut auctor ẽ
Herodotus i exercitu habuit cõcinnentes fiſtulatores atq; fidici
nas? Thimotheus quoque Muſicus eruditoꝝ ꝓconio celebratur
ꝙ Alexandrum Magnum muſici cantus modulatione ad arma
corripienda inflammaret idem iflãmatum mutatis modulatibus

cohiberet. Q uid pacis munia nõ ne apud antiquos muſicis can
tibus celebrata fuere? Etenim plures græcoꝝ ciuitates ut Martia
nus affirmat ad lyrã leges decretaꝗ pu. recitabãt. Q uid multa?
Muſices diſciplina non ſolũ hoies uerũ etiam bruta animalia de
mulcet. cerui fiſtularum cantu capiuntur. Delphines muſica arte
mulcẽtur. Aues fiſtulis alliciuntur. Architectus quoꝗ citra muſi
cẽ perfectus nõ erit: quæ in primis efficax eſt ut inquit Victruui
us ad baliſtarum catapultarum ſcorpionum tẽperaturas: hidrau
licas quoꝗ machinas efficere nemo poterit ſine muſices rõcinati
onibus. Cum ergo iter homines reliquaꝗ animãtia muſice tãta
ſit domiatio: eiuſꝗ dulcedie capiatur oẽ quod uiuit: celeberrimi
ſcriptores extiterũt: qui ad lyram carmia cõponerent: & rythmis
muſicis numeroſiſꝗ modulationibus ſua ſcripta contexerent.
Q uod nõ ſolũ a grecis latiniſꝗ: uerum etiã ab hebreis factitatũ.
Tanta quippe ẽ ſuauitas: tanta uoluptas muſicæ modulationis
Q uid eni pſalterio dauitico modulatius? Q uid canoꝝ magis?
Q uod i morẽ Oratii Pidariꝗ decurrit? Q uid Deuteronomii
& Eſaie cãtico pulchrius? Q uid Solomone grauius? Q uid pfec
tius Iob? quæ oia exametris & pentametris uerſibus ut eruditi teſ
tãtur: apud hebreos cõpoſita citra ſalebroſam aſpredinẽ ꝑgredi
unt. Ceterum cũ antiqores numeri ruſticis & incõditis ſimiles eſ
ſent: poetica ut auctor ẽ cẽſorinus: ueluti legitima muſica cõpoſi
tior magiſꝗ modulata ꝑfluxit: quæ modulatiõe metrica aſpitu
dinẽ leuigaret & cũcta uenuſtaret. etenim rythmos nũeroſꝗ mu
ſicos ac pedes peculiariter cõplexi ſunt poetæ illi q lyrici cogno
minant ab eo quod ad lyrã illorum carmina condecẽter canebã
tur quorũ apud priſcos tanta fuit copia ac tantus nũerus ut Cice
ro neget ſi ſibi duplicet ætas ſe habiturum tempus: quo lyricos
poetas omnes perlegat: quorum apud græcos lõge pindarus pri
ceps extitit: apud latinos Oratius qui auctor ẽ Q uintilianus fe
re ſolus lyricorum poetarum legi dignus eſt. nã & iſurgit aliquã
do & plenus ẽ iocunditatis: & graue & uariis figuris & uerbis fœ
liciſſime audax. Idem in ſatyra ſcribẽda terſus & purus: & ad no
tandos hominum mores precipuus. In eo graues crebraꝗ ſen
tentiæ. Eruditio uaria & multiplex. elegãtia cũ nitore terſiſſima
Oratii itaꝗ poema canorum non minus delectabit ꝗ proderit.
non minus animo ꝗ auribus pabulum ſuppeditabit: cuius lectio

non minus frugifera erit q̄ iucũda. Ego uero ꝓ uiribus connitar in enarratione Ciceronis & Oratii cunctis auditoribus ſatiſfacere: & nihil earũ prorſus omittere: q̄ ipſoꝝ declaratōi ſint futuræ accõmodatæ. Vos ipſi teſtes eritis locupletiſſimi: quos oĩs rogo & hortor. ut tã libenter audire uelitis: q̄ nos diligenter cũcta enodare curabimus. Sed iam nonnulla ſcitu digna de Cicerone dicemus: paulo poſt de Oratio flacco dicturi. Vos ut cœpiſtis q̄ſo attẽte audiatis Dixi.

Philippi Beroaldi oratio habita in enarratione Perſii poetæ Satyrici

MVltæ res ſunt parui corporis Viri clariſſimi: quæ rebus magnis ꝓculdubio anteponũt: & multo ꝓcioſiores eſſe iudicãtur. hoc in primis gẽmæ lapilliq; teſtantur. Quid enim ẽ minutius carbũculis? quid breuius adamãte qd hiacyntho magis puſillũ? & nihil tamen his ꝓcioſius: nobilius ue reperitˀ? Scribit eloquẽtiæ parens Homerus Tideũ paruo fuiſſe corpuſculo decoratũ. In quo tamẽ aĩa eſſet maxĩa: & uires ingẽtiſſimæ: Vnde decenter in priapeis a poeta ſcriptum ẽ.

Vtilior Tideus: qui ſi quid credis Homero:
Ingenio pugnax corpore paruus erat.

Et a Papinio non minus uere q̄ diſerte dictum.

Maior in exiguo regnabat corpore uirtus.

Et Xãtippus lacedemõius: q breui ſtatura erat ita laudatˀ a Syl.

Exiguis uigor admirabile membris:
Viuidus & magnos niſu qui uinceret artus.

Eniuero mihi curioſiſſime circũſpectanti & diligẽtiſſime penſitãti uidetˀ res fere oẽs uirtute magis q̄ magnitudĩe eſtimãdas eſſe ac metiẽdas: neq; querẽdum quãtus ſit quiſq; ſed qualis: neq; q̄ ꝓcerus: ſed q̄ ꝓbus ac eruditus: quis unq̄ librũ laudauit ob id tantũmodo ꝙ magnus foret ac copioſus? q orationẽ duxit eẽ luculentã ꝓpterea ꝙ uerboſa eſſet & enõmis? quis poema ob magnitudinẽ ubertateq; celebrauit unq̄ nemo mediuſfidius uel modice eruditus id aſſeruit. ĩmo cõtra: laudamus libellos q ſunt diſerti eruditi & doctiſſime cõcinati: eoſq; haud dubie antepõimus maxĩs uolumibus. in q̄bus nulla ſit eruditio: minimaq; facũdia. huiuſce autẽ rei nobis locupletiſſimũ quotidie teſtimonium exibet Perſius poeta ſatyricus: qui quanto minor eſt: tanto eſt elegãtior: quãto

minus habet ponderis.tanto plus habet auctoritatis:unde lucu
lente cecinit epigrãmaticus poeta Martialis.

Sepius in libro memoratur perſius uno:
Quam leuis in tota marſus amazonide:

Et de eodem Quintilianus ait.Multũ & ueræ gloriæ q̃uis uno
libro Perſius meruit.Et diuo Hieronio Satyricus diſertiſſimus
nuncupatur.nec immerito.nam & ſanctitate ſcribẽdi & ſentẽtia
rum grauitate:& uerborũ pondere:& Satyrica urbanitate nulli
poſtponendus eſſe uidet̃:inſectatur uitia: Sontes carpit: precep
tis legẽtium animos ſanctiſſimis format & imbuit aliquãto ſub-
oſcurus eſſe creditur:ꝑpter hominum temporũq; inſcitiã & rerũ
ignoratiõem.Sed ſi quis curioſius poema luculẽtum introſpexe
rit ꝑculdubio cognoſcet id eẽ terſiſſimũ atq; elegãtiſſimũ:qd(ut
opinor)ubi a nobis enarratũ fuerit:facile omnes iudicabitis ue-
riſſima eſſe quæ dicimus:& ꝑfecto poſt enarratiõem Iuuenalis:
nullus nobis ſcriptõ magis idoneus ipſo Perſio occurrere potuiſ
ſet. uterq; ſatyricus: uterq; in eodem ſcribẽdi genere uerſatur:
uterq; uitæ mortaliũ formãdæ accõmodatiſſimus ẽ. Enarrabimus
itaq; diis bene iuuãtibus Perſium Satyricũ poetã:cuius opuſcu
lum non minus nobis iocunditatis dabit:q̃ utilitatis:qui nõ mi-
nus gratus erit uobis audientibus:q̃ nobis enarrantibus. Sed ne
moroſior ſit prologus quã poema iam interpretationem ipſam
inceptabimus. Vos quæſo diligenter attendite. Dixi.

Philippi Beroaldi oratio dicta apud rectorem ſcholaſtici con
uentus ineuntem ſcholaſticam prefecturam.

MAiores nr̃i qui rempublicam Bononienſem inſtitu-
tis optimis:legibuſq; formarũt: Cum uiderent bona
animi:corporis bonis lõge eẽ anteponẽda: Solertiſ-
ſime ac prudẽtiſſime ſanxerũt:ut gymnaſia cõſtituerẽ
tur:quæ eſſent domicilia doctrinarũ:& aſyla bonarũ litterarũ in
q̃bus uiri ſapiẽtes ac eruditi ingenuas diſciplinas profiterentur:
Sed quia ſine gubernatore nauigium periclitat̃:Sine auriga qua
drigæ precipites ruunt: Sine rectore cũcta labaſcũt atq; uacillãt:
Ideo iidem illi cõditores annuos gymnaſiarchas hoc ẽ prefectos
gymnaſii litteratorii eſſe uoluerunt: qui ordini ſcholaſticorum
honeſtiſſimo preficerentur: qui cuncta ad ſcholaſticos pertinen-
tia auctoritate regerent:prudentia penſitarent: dexteritate mo-

derarētur. Mos hic optimus tāquā per manus poſterorū in hodi
ernum uſq; diē propagatus ē: nuperrimeq; omniū ſuffragiis at-
q; cōſenſu deſignatus fuit Rector utriuſq; ſcholaſtici conuētus:
hoc ē tam italorum q̄ prouincialium uir magnificus ac circunſpe
ctiſſimus Thomas anglicus: uel ut latine loquar Britānicus qui
& natalibus & familiæ nobilitate clariſſimus ē: idē fortunæ bōis
opulentus: animi dotibus excellēs: Cui genitale ſolū Anglia ē:
quā maximā illuſtriſſimāq; eē inſularū nullus ignorat: cui anti-
quitus Albion nomen fuit: quā mox britaniam nuncupauerūt: a
qua omnes uicinæ iſulæ britaniæ nomiatæ fuerūt. Angliam uul-
go recētiores appellitāt. Regio ē clara latinorū grecorumq; mo
numētis: fecunda frugibus: copioſa pecoribus: referta auri: argē
ti: plumbiq; metallis: ex qua eſcaria uaſa generoſa olim romam
miſſitabātur: quæ baſcaudæ ab eruditis nuncupātur: extremorū
imperium ſemp aſpernata: indigenis cōtenta principibus. inge
nia britānorum nō fraudulēta ſed ſimplicia plaudauit antiqtas.
In re militari preſtātiſſimi fuere. nō equitatu modo peditatuq;
polentes: ſed etiam curribus: quos partim couinos uocitant par
tim eſſeda inſtructi preliabantur: quo genere pugnæ uſi ſunt ad
uerſum Ceſarem dictatorem belligerantes. Inde Eſſedari Coui
nariiq; ab hyſtoricis nominati. In ſtudiis litterarum neq; hebe-
tes neq; obtuſi iudicati ſunt Cum ex aere temperato ingeniorū
acumen uegetetur. hinc ut opinor exiit illud uulgatiſſimum.
Gallia cauſidicos docuit facunda britanos.
dies me deficeret ſi ſingilatim minutatimq; recēſere uellem: qui
bus dotibus ac bonis fuerit decorata britānia: uel ut a neotricis
dicere didicimus: Anglia: quæ p lōga retro ſecula multos uiros
generoſos procreauit. hac uero tempeſtate hominem nobis de-
dit ſūma nobilitate: ſumma dignitate ſumma uirtute pditū Tho
mam: qui hodierno die init magiſtratū honoratiſſimū gymna-
ſticæ preſecture gubernacula moderaturus: ut nō ſolū pro recto
re ſed etiam pro rectoribus preſit ſcholaſticis tam italicis q̄ pro-
uincialibus: & inſtar boni gubernatoris nauigium dirigat i por-
tum tranquiliſſimū: Ingenui homis mores: Auita nobilitas: ado
leſcentia modeſtiſſima: probitas circūſpecta: Virtus excellēs pol
licentur ac ſpondent habituros nos talem rectorem: qualem nec
pbatiorē nec meliorē nec amabiliorē optare poſſemus. Supeſt

ut ſcholaſtici omnes ei preſto ſint ac obtẽperẽt tãq̃ legitimo Rec
tori: ut ipſi ab eo tanq̃ ſcholaſtici haberi mereãtur Scitum ẽ illud
domitii oratoris. Cur ego te inquit habeam ut principem Cum
tu me nõ habeas ut ſenatorem? illud corpus bene cõpactum ẽ in
quo capiti membra conſentiunt. illa res pu. optime inſtituta: in
qua deteriores melioribus obſequũtur: ille ſcholaſticorũ cõuen
tus bene moratus beneq; cõſtitutus iudicatur: in quo ſcholaſtici
rectorem uenerãtur: rectori preſto ſunt Rectorem tanq̃ ducem
aſſectãtur. hoc ſi fiet: ordo ſcholaſticorũ erit apud noſtrates ſaura
bilior: Rector ipſe uenerabilior: & gymnaſio bononienſi priſti
na dignitas reſtituetur: quod olim gymnaſii Atticorũ Alexãdri
norũ atq; tharſenſiũ: quæ antiqtas admirata ẽ meruit æquipari.
Te autem clariſſime Rector. nõ moneo. nõ hortor. nec enim tu
meæ indiges aut monitiõis aut hortatiõis. ſed tuapte ſpõte cur
rẽtem incito ſtimulo impello: ut tutelã gymnaſii gymnaſticeq;
dignitatis tota mẽte ſuſcipias: ſuſceptã ita foueas ac modereris: ut
celeberrimus hic ordo ſcholaſticorum tua diligentia: probitate uigi
lantia cõformetur. augeatur. illuſtretur non deerunt tibi ſuffra
gatores ad omnia pagenda illuſtres principes mei Bentiuoli cũ
genitore abſente. preſentes filii: quorũ fulgorem nuper fortuna
paulũ obnubilauit: ut purior deinde lucidiorq; eniteſceret. ſicuti
ſolem uidemus iterdũ poſt diſpulſam nebulã: poſt diſſipatas nu
bes: poſt edomitã coacti acris craſſitudinem: fulgere ſplẽdidius:
Radiare flagrãtius: torrere uehemẽtius. Tu magnifice rector eni
tere meditare cõtende ut expectationi: quam de te concitaſti ſatiſ
facias. id erit tibi tuæq; genti Anaxio ornamento: & ſucceſſoribus
exẽplar eſſe poteris ad imitandum. Dixi.

Philippi Beroaldi oratio habita dum Recto: ſcholaſticus no
mine melior accepit magiſtratus inſignia.

EGgregia ẽ uiri preſtãtiſſimi atq; laudabilis: rebus oĩ
bus adminiſtrãdis aliquẽ preficere: qui cuncta pruden
ter examinet: docte diſpenſet: ſapiẽter adminiſtret: cu
ius nutui ne ius reliqui obediãt atq; obſequãtur: quẽ
unũ cũcti ſectẽtur ut ducem: colant ut principẽ reuereantur ut re
ctorem: hoc in rebus etiam minimis licet iſpicere. Nauis unũ ha
bet gubernatorẽ: cuius peritiæ nautæ omnes ac remiges obſequũ
tur. Arx unum habet prefectum: qui reliquos cuſtodes in offitio

continet:& nullus ab eius preſcripto uel digitum trāſuerſum dī
ſcedere tentat. Et ut ad maiora ueniamus. Nulla ciuitas bene pōt
gubernari ſine magiſtratibus: Nulla caſtra ſine imperatoribus:
Nulla ꝓuincia ſine preſidibus:nihil ē profecto preſtantius:nihil
utilius bono ſanctoq; rectore: qui ſubiectis cōcordiā ſuadeat:bo-
nitatē laudet:uirtutes precipiat:&officia capeſſenda preſcribat.
Merito itaq; uiri clariſſimi laudādi ſunt Bononienſes:qui inter
reliqua ſancte prudēterq; īſtituta hoc in primis ſanxerūt atq; ī
ſtituerūt ut ornatiſſimus ordo ſcholaſticorū rectorem habeat:q
ſua prudentia atq; ſolertia cūctos regeret ac moderaretur? qui fa
cienda ꝑciperet:uitāda mōſtraret:ſub cuius oculis atq; uigilātia
ſcholaſtici uitam in litteris quieteq; traducerēt:& illius preceptis
obediēter obſequerentur.hoc cū per multos ānos diligentiſſime
in urbe noſtra cuſtoditū ſit. Nuper quoq; ut maiorū ueſtigia cu
ſtodirētur:Deſignatus fuit rector uir preſtātiſſimus & omni lau
de cumulatiſſimus:qui celeberrīo ſcholaſticorum ordini perfice
retur:de cuius uirtute moribus atq; preſtantia abunde iudicatū
eſſe uidetur:cum eum non ſolum pro rectore:ſed etiam ꝓ recto
ribus elegerint:& omnibus ſuffragiis declararint:qui ſolus offi
cio fungeretur:utriuſq; rectoris:& illius qui italicis ſcholaſticis
preeſt:Et illius qui prouinciales moderatur.Ego uero uiri circū
ſpectiſſimi magnopere laudo cōſiliū illorum:q uice duorum prefe
ctorum unicum tantum prefectum ſcholaſticorum creandum eē
duxerunt: Neq; enim ulla poteſtas poteſt habere conſortē:& hoc
nobis ipſa rerum natura demonſtrat. Rex unus ē apibus: dux
unus in gregibus:& in armentis rector unus. Vnum grues ducē
ſequūtur ordine litterato. Quid multa? Vnus ē mondi rector at
q; gubernator beatificus:innominabilis ultramundanus:qui ſo
lus cuncta ratione diſpenſat:uirtute gubernat nutu moderatur:
Talis itaq; erit in laudatiſſimo ſcholaſticorum ordine regendo:
hic nuperus rector.qualis ē in gubernanda naue gubernator.in
cuſtodienda arce prefectus.In regenda ciuitate magiſtratus. ī ad
miniſtranda prouincia preſes:hic cum in iuuenili ætate neſtoreā
habeat ſapientiā:cū bonitate nomini reſpōdeat:cum ſit ex omni
parte laudabilis:omnia illa ſtrenue & diligēter efficiet: quæ ma-
giſtratui ſuo accomodata:quæ clariſſimo ordini ſcholaſtico con
ducibilia:q honori & dignitati cōuenientia eē cognoſcet. Vale.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Philippi Beroaldi oratio ad tribunos plebis:

NIhil mihi uiri clariſſimi ſolet eē iucundius. nihil anti-
quius: q̄ i celeberrimo cōuentu qualis hic ē: q̄ corā magi
ſtratibus: quales eſtis uos de repu. capeſſenda cōciona
ri: de qua is quoqꝫ bene mereri uidetur: qui oratione
utitur ad aīos eoꝝ: q magiſtratū iuenit icitandos: Cotis uice fun-
gens: q̄ ut inqt Oratius cū ipſa exors ſecādi ſit: ferrum tamē acu-
tū reddere pōt. quāobrē hodierno die hoc dicendi munus mihi i
iunctū libētiſſime ſubiui: & eo qdem libērius ꝙ de magiſtratibus
q ſacroſancti: de Tribunitia poteſtate: q̄ ampliſſima de tribunoꝝ
iure: quod populare ē: mihi dicēdum eē uideo. nec ignoro quid
hic locus: qd iſta cōtio: qd dignitas ueſtra poſtulet: & qd meipſū
decere uideatur: quo circa diligētiſſime ꝓſpiciā: ut neqꝫ ineptus
appareā neqꝫ nimis effuſus: neqꝫ nimis aſtrictus fuiſſe deꝓhēdar:
& ut ordini tribunorum ſatiſfaciā ꝓ uirili parte conabor: q inter
ceteros popularium magiſtratuū ordines ē eminētiſſimus: quod
ſacroſanctum collegium haud dubie declarat: maiores nr̄os mul
ta ꝑ ſe prudentiſſime cōſtituiſſe: aut accepta ab aliis meliora red-
didiſſe. Nam quāta inter Romanos tribunos & nr̄ates: qui ab il-
lis fluxerunt differētia ſit queſo diligenter attendite.

Romanis diſcordiæ ciuiles & inteſtina diſſenſio tribunos ple.
peperunt: q̄do i ſacro mōte Romana plebes: q̄ a patribus uexata
ſeceſſerat: peculiares ſibi magiſtratus creauit. Qui Tri. plebis
nūcupantur. Nobis uero Iura leges atqꝫ cōcordia Tribunos ple.
tradiderunt. Apud Romanos nemini patricio Tribunatum ca-
pere licebat utpote plebeiū magiſtratū. deoqꝫ Clodius pernicio-
ſiſſimus. Tri. ple. iudicatus: Qui relicta claudia gēte patricia. C.
Fonteio homini plebeio ſe in adoptionem tradiderit ut tribuna
tum cōſequeretur. At qui apud nos plebei patriciiqꝫ promiſcue
Tribuni deſignantur. nullo liuore: nulla cōtentiōe: nulla diſcor
dia. Rome ab initio Tribuni tres tantūmodo fuerunt a quo nu
mero Tribunos nominatos iure conſultus opinatur: uel ut Liui
us Dyoniſiuſqꝫ tradiderunt quinqꝫ: quorum numerus ad decem
uſqꝫ peruenit: quibus annua ē finita poteſtas. Noſtra autem ciui
tas cum in regiones quatuor diſtincta ſit: ex ſingulis quaterni eli
gunē: quorum auctoritas quattuor menſium interuallo conclu-
ditur. ita fit ut quotānis duo de quinquaginta Tribunos ciuitas

nr̄a ſortiatur: quæ cum a Romanis. M. fuluio &. C. manlio cō
ſulibus Colonia latina deducta fuerit in creandis magiſtratibus
& potiſſimū Tribunis religioſior atq; fecundior ipſa parente fu
iſſe cognoſcitur. Quanto bononiēſes beatiores Philippus ma
cedonū rex incliriſſimus eſſe dixiſſet: qui beatos Athenienſes nū
cupabat: ꝙ ſingulis annis pretores decem cū imperio crearent: &
ex ſuis ciuibus facilime reperirent. Preterea apud. Ro. Tribuno
rum. ple. poteſtas magis ad impediendū q̄ ad agēdum erat accom
modata: ut Plutarchus & appianus memoriæ ꝓdiderūt: & ut Ci
cero meminit ita cōſulibus erant oppoſiti. Tri. quēadmodum ap
ud Lacedemonios ephori aduerſus reges collocati: Et cū tribunis
intrare curiam nō liceret: ante ualuas poſitis ſubſeliis Senatus de
creta pēſitantes q̄plurima reſcindebāt, nec rata eē patiebant: Cō
tra noſtri quæ agēda ſunt agūt: Quæ omittēda pariter omittūt:
Conſulibus uero aliiſq; magiſtratibus adeo cōiuncti adeo cōne
xi: ut ad res q̄plurimas obeūdas illis auditōibus utant: & nō pau
ca ex illoꝝ conſilio adminiſtrare cōperiāt. Quāto ergo ueſter o
Tribuni q̄ Romanorū Tribunorū maior ē ordo q̄to nūeroſior
q̄to cōpoſitior: tāto uos magis eniti decet ac elaborar: ne uirtute
ac rebus agēdis inferior iudicetur. Et quoniam diſcordia ordinū
uenenū ē Ciuitatum. Quæ Romanos Tri. cū conſulibus alter
cātes ſepiſſime labefactauit: Vos cōcordiam potiſſimū cuſtodite
ſit inter uos omnes in adminiſtrāda re. pub. ſtabilis & firma con
ſenſio in ore atq; animis ur̄is uerſetur ſemper ſaluſtiana illa ſen
tētia: qua hyſtoricus ille clariſſimus demōſtrauit. Cōcordia par
uas res creſcere. Diſcordia maxias diſſipari: ꝓpter quā. M. Agrip
pa ſe uirum bonum factum eſſe gloriabatur. Vobis exemplo ſit
prudentiſſimum illud Siluri factum: Qui Lxxx. filiis decoratus
cū iā morti proximus eſſet: Virgarum faſcē unicuiq; natorū por
rexit iubens ut illum confringerēt. Id autē ſingulis facere neque
untibus: ipſe ſigillatim uirgas omnes facile cōfregit: quo callidiſ
ſimo commento ſolertiſſimus pater filios admonuit eos firmos
ac potentes tantiſper futuros: dum iter ſe concordes & animis cō
glutinari eſſe perſeuerarent: imbecilles uero & infirmos ſi diſcor
dia ſe iungerentur. O diuina concordiæ uis: que diſſipata cōne
ctit: īfirma corroborat: ſine qua magiſtratus non ſalutares ſed de
trimentoſi in ſuis urbibus efficiūtur. Conſpirate itaq; Tribuni.

& uno cõſenſu deſcẽdite ad rem.pu. capeſcẽdam: quæ omnibus
ꝑfecto rebus anteponẽda ẽ: Cuius cauſa. M. lepidus. Cum. M.
fuluio Collega: quo die cenſor factus ẽ homie inimiciſſimo ſta-
tim rediit in gratiã: & ſimultates inimiciciaſq; depoſuit induite
ꝑſonã publicã exuite priuatã. Mens ur̃a ꝓter publicũ cõmodũ ni-
hil ſpectet: huc oculos: animũ: cogitationẽ: huc ſtudia ueſtra cõ-
uertite. æquitatẽ uero i primis cuſtodite & iuſtitiã amplexamini
Sine qua (ut inqt Auguſtinus) Reges Tyrãni nuncupant̃. Sine
qua optimatiũ cõſenſus factio eſt: Sine qua nec domus nec ciui-
tas nec hoinum genus uniuerſũ. nec ipſe mundus conſiſtere põt.
iuſtitiæ patrocinari ẽ ipſam uirtutẽ colere: Cuius hec uis ẽ effica-
ciſſima: hoſtẽ eſſe atq; inimicũ hominum mororũq; maloꝝ: Cõ-
tra defenſorem hominum morũq; bonoꝝ: Cõmoda ꝓterea pa-
triæ ſibi prima putare: Deinde parentũ: Tertia iam ſupremaq;
noſtra. quos lucillianos uerſus Tribuni nõ ſolum nobis ediſcẽ-
dos ſed quotidie i manibus in ore in intimis ꝓcordiis habendos
eſſe cenſeo: & ſicut Cryſipus imaginem iuſtitiæ faciẽdam eſſe do-
cet: forma uirginali: aſpectu uehemẽti: luminibus oculorũ acrio-
ribus: ita oportet magiſtratum: qui iuſtitiæ antiſtes ẽ: eſſe grauẽ
ſanctum incorruptũ: cõtra improbos nocẽteſq; inexorabilẽ: eni
uero cõcordi & iuſto magiſtratu nihil ꝓſtantius nihil utilius i be-
ne cõſtituta. re. pu. reperiri põt Diſcordi uero & iniuſto nihil ꝑ-
nitioſius. Concordes duce iuſtitia. R. P. ſeruant incolumen Diſ-
corde iniuſtitia dominãte labefactãt & euertũt. Eſtote ergo Tri.
iuſtitiæ cultores accerrimi. & æquo honeſtoq; patrociniamini.
In hoc uerſetur omne ueſtrum ociũ omne negociũ in hoc quies
& labor reponatur. in hoc ſtudium & diligentiam collocatote. ſit
quoad fieri poteſt magiſtratui ueſter portus bonorum ſcopulus
reorum & quoniam Tribunus popularis eſt magiſtratus popula-
res uos plebicolaſq; prebitote: & populi commoda pro uirili ꝑ-
te defendite. Ceterum cum plures ſint rerũ publicarum ſpecies:
Platone & Ariſtotele principibus ita tradentibus: Cum ſit prici-
patus regius quam monarchiam appellant: cum ſit optimatium:
quæ grece Ariſtocratia nuncupatur: cũ ſit popularis ſtatus Cui
democratiæ nomen eſt: cum ſit oligarchia ideſt paucorũ quando
magiſtratus a cenſu eligũtur: Cum ſit etiã Tyrrãnica adminiſtra-
tio: ueſtræ ſunt partes Tribuni ueſtrum munus: ueſtre ẽ diligen

tiæ ueſtræq́ uigilātiæ eniti cōtendere elaborare pro uiribus:ut principatus huius uerbis: Qui ex ariſtocratia democratiaq́ cō poſitus ē:nulli aliorum cedere nulli poſtponendus eſſe uideat. Tribuni pro populo excubare debēt:& munia rei.pu.ſaluberria capeſcere:id quod priſcorū romanoꝝ inſtituta declarāt:quibus nullum diem integrū Tribunis plebis abeſſe roma licebat:quē admodū nec ꝓuinciarum rectores extra prouincias abnoctare iura permittūt:ut uidelicet ſemper preſto eſſent:& ſi quādo opus foret:ne unq̄ eorū opera a plebeis deſideraretur.hinc ēt iānue an tiqtus die nocteq́ patebāt Tribunorum:Tāquā portus & refugi um laborātibus ſemp patum eſſet:qbus foret opitulandū: Qui etiā tribuni purpuram miníe geſtare cōſueuerunt:ut popularis magiſtratus in omni uictu ac cultu popularibus ſimilis cōſpicere tur.Et ut curio dicere ſolebat tribuno cōuenit prebere ſe multi tudini cōmodum atq́ tractabilem & in adeūdo ſe facilem: quod etiā a iuriſconſulto nō ſolū de ꝑſide ſed de omnibus quoq́ magiſ tratibus dictū ē exiſtimare debemus.plurimū i Re pu. adminiſ tranda ualet magiſtratus:maxima in rebus obeundis ē magiſtra tus auctoritas quod i oculo pupilla: in naui gubernator:in qua drigis auriga:hoc in ciuitate pollet magiſtratus.quēadmodū ocu lorū acies ſine pupilla hebetatur:Sine gubernatore nauis pericli tatꝰ:Sine auriga currus ſepe conuertit ita ſine magiſtratibus ciui tas labaſcit atq́ uacillat.Quid eni aliud ſignificat magiſtratus: q̄ rectorē ac rei pu. moderatorem. Vnde a magiſtrādo ideſt mode rādo magiſtratus nomē ipſum deriuatur.Et quēadmodū magiſ tratibus leges:ita populo preſunt magiſtratus.Et quēadmodum legē dicimus mutū eſſe magiſtratū:ita eleganter & uere dici pōt magiſtratū legē eſſe loquētem. Vos ergo triī qui magiſtratus eſ tis & qdem ſacroſācti:rebus moderandis incūbite.publica cōmo da ꝓ uirili portōe fouete & quod rctū erit id ſolū utile exiſtima tote:& quod iureiurādo aſtricti facturos uos eſſe ꝓmittitis:Id re bus cōprobate. Imprimiſq́ diuina illa Catonis Cenſorii uerba ſemper in memoria atq́ in pectore habetote:Si quid uos ꝑ labo rem recte feceritis labor ille a uobis cito recedet: bene factū a uo bis dum uiuetis non abſcedet.Sed ſi quid per uoluptatem neq̄ ter feceritis:uoluptas cito abibit:nequiter factum illud apud uos ſemper remanebit.Ita Tribuni ad benefaciendū mētem ſtudiū

operam induſtriam applicantes: Vobis honori: amicis ornamẽto: reipu. utilitati: & poſteris exemplo eſſe poteritis. Dixi.

Ad illuſtriſſimum principem Ludouicum Sphortiam Philippi Beroaldi epiſtolium.

QVemadmodũ Parthorũ regẽ nemo ſine munere ſalutat: ita ego te illuſtriſſime prĩceps ſalutaturus attuli tibi ꝑ munuſculo panegyricũ: quem leta frõte ac hilari uultu accipias queſo: Non enim minus rͤgia res ẽ pauca benigne ac comiter accipeꝛ q̃ magna largiri Multa ideo ꝓcioſa exiſtimãt: quia diis ĩmortalibus ſunt dicata: Libellus hic ad famã fortaſſe ꝑueniet: quia tũ clariſſimũ nomen geſtat ĩ titulo: Cũ alioqn ſubire poſſet infamiã: quicqd. ĩ. qualecunq; ẽ boni cõſulito: Et cũ ocioſus eris ac feriatus ab occupatõibus reꝝ ampliſſimarum: qbus iugiter detineris: tũc ĩ manibus accipito: & ſucceſſiuis tẽporibus plegito. In ſumma cũ nihil agere uoles: hoc agito. Dii faxit ut illud ſit ꝑpetuũ pignus ac monumẽtũ meæ erga te fidei ac obſeruãtiæ. Vale & me q tibi mãcipatus ſũ ĩ cliẽtelã aſcribito.

Philippi Beroaldi panegyricus ad illuſtriſſimum principem Ludouicum Sphortiam.

SEpenumero ipſe mecũ dubitaui illuſtriſſime prĩceps Ludouice Sphortia utrũ ne fortuito ac caſu principes terris darent̃: an ab oĩpotẽtiſſimo rerũ oĩum cõditorͤ deo traderent̃. Sed hæc oĩs iã ex aĩo ſublata dubitatio ẽ: poſtq̃ tu ĩclytiſſimi ducat9 Mediolanẽſis habenas gubernare cepiſti. Liquet. n. te prĩcipẽ diuinitus cõſtitutũ. Tu ab ipſo deo repertus electus atq; miſſus eſſe uideris ad hoc ampliſſimũ Imperium moderãdum: quod aliquãdiu rectore uiduatũ labaſſe atq; titubaſſe accepimus. Sicuti cymba ſine gubernatore a ꝑiculoſa tempeſtate deprehenſa inter fluctus nudabũdos agitatur: Deus itaq; cum labanti ac nutabundo ĩ ſubrium ſtatui ſubuenire ac opitulari uellet: Te unũ ex omnibus potiſſimum delegit: qui tua ſingulari uirtute fulcires titubantia: recreares afflicta. ſedares tumultuoſa: qui deniq; cuncta redigeres ad tranquillitatem: Non poterat medius fidius illuſtriſſimus dux adhuc pupillus adhuc puer tutorem proximiorẽ: Sanctiorem: cordatioremq; uſq̃ reperire. q̃ Ludouicum ſphortiam: qui conſanguinitatis gradu arctiſſimo coniunctiſſimus ẽ: utpote germanus ipſius genitoris: qui probitate:

inocentia:integritate nulli principium poſtponēdus ē:qui pru-
dentia ſolertiaq̧ tāta ſplendeſcit.ut cordatus merito cognomia-
ri poſſit.hec ſummatim & in tranſcurſu magis ſignata q̄ dicta La
tius iā explicāda ſunt:& copioſius enarrāda: quod ut cōmodius
luculētiuſq̧ perficere poſſim:uellem mihi a diis imortalibus da-
ri fluuiū tulianæ eloquētiæ:& torrētem demoſthenis facundiam
grādes enim materias ingenia parua nō ſufferunt:& i ipſo cona-
tu ſubide ſuccūbunt.grādis imo ingens hec ē materia:quā aggre
dior.Ingenium mihi perq̄ mediocre: nec inficior uires tenuiſſi-
mæ.Sed i magnis uoluiſſe abūde magnificū ac pulchrum exiſtia-
tur etiam ſi aſſequi nequiueris.proinde hoc nos auſos eſſe nō im
probabis illuſtriſſime princeps etiam ſi uires ipſæ defecerit.Cete
rum nō auſpicabimur laudes tuas a cunabulis ipſiſq̧ crepūdiis:ſi
cut nōnulli laudatores factitare cōſueuerunt:nō ſtemata genero
ſiſſimæ familiæ recenſebimus:de qua melius ē tacere q̄ pauca di-
cere.nō fortunas luculētiſſimas neq̧ eximias corporis dotes refe
remus quæ neq̧ tu magnifacis:neq̧ inter pricipes ſolus poſſides
nihil niſi propriū niſi genuinū:niſi tuū laudabimus illuſtriſſime
princeps hoc ē ſolas ipſius animi tui dotes:que in homine ſunt
bona pricipalia cōmemorabimus: Nam diuitias generoſitatem
honores: formoſitatē:uires:hoc ē fortunæ & corporis bona ma
gis circa nos:q̄ i nobis eē ſcriptores idonei tradiderūt:& ideo alie
na bona nūcupātur.ipſas uero animi uirtutes:quæ neq̧ ab etate
mutabiles neq̧ ullo infortūio caducæ:noſtra & uera bona noia
re ſolemus.quæ quidem dotes tāto precioſiores iudicātur:quāto
maior eſt ille:in quo eniteſcunt:quas in te optīe princeps tanto
ſplendiores exiſtimamus:quāto tu inter reliquos pricipes enite-
ſcis.Quæ in preſentiarum mihi de laudibus tuis dicturienti ag-
minatim ſe ingerunt & cateruatim:ita quelibet feſtinabūda ſe of
fert:ut a nobis i hoc panegyrico prima promatur:Quæ res me-
diuſſidius heſitantem me facit & cunctabundum . Namq̧ ſi cepo
d̄ prudētia tua ſingulari predicarē:occurret iuſtitia.Quæ poſtpo
ni gemebunda dolebit.Si dixero de fortitudine triſtabitur tēpe-
rantia.Si laudauero liberalitatem:frugalitas ipſa ſe cōtemni exi
ſtimabit Si clementiam extulero . Seueritas indignabitur. De-
niq̧ quācumque primam arripuero:illi ceteræ inuidebunt. ita
enim in ſingulis uirtutibus emines quaſi reliquas nō poſſideas

Ego tamen ꝓ uirili parte ita cōtendam ac elaborabo & tale tēpe
ramentū adhibebo: ut ſingulis: qđ ſuū ē tribuiſſe uideamur. Sed
unde prius ordiar q̄ a prudentia: que (ut ſcribit Plato) diuinitus
ceterarū uirtutum dux ē: quæ in te adeo fulget atq; ſplēdeſcit ut
neq; in Neſtore maior neq; in Catone preſentior fuiſſe credatᷣ:
prudentia cū omnes mortales: tum potiſſimū principes decet: q
hac duce nihil inſipienter nihil temere in gubernandis ſubiectis
agere neq; uolūt neq; poſſunt. prudētiam Solomon ī paremiis
amicam uocādam eſſe precepit. hec tibi ē prudētiſſime princeps
amica peculiaris: hæc te dies hæc te noctes fouet ac amplexatur.
hanc ne trāſuerſo quidem digito abiſe digredi ſinis. hac aurigāte
habenas ipſi cōſultiſſime moderaris. hac duce cūcta prudētiſſime
diſponis: hac adiutrice nihil in te reprehenſibile cōſpicitur. Pru
dētiæ germana iuſtitia te iugiter comitatur: Sine qua principes
principium nomē amittūt: & in Tyranni nomē deteſtabile trāſ
grediūtur. quæ ſi Ciceroni credimus: omniū ē domina & regina
uirtutū: ad quā nos eſſe natos itelligere debemus: que auro ꝓcio
ſior ut inquit Plato iudicāda ē: Quæ ſuum cuiq; tribuit: alienū
nō inuadit: & ꝓpria utilitate neglecta: publicā utilitatē fouet atq;
tutatur: Cuius fruēdæ cā uidentur olim benemorati Reges con
ſtituti. Tu uero iuſtiſſime princeps. ius ſanctiſſime dicis. Et cūcta
uelut in librili perpendēs omniū beniuolētiam promeris: audis
deſideria cūctorū: & tanq̄ alter Alexander ex duabus auribus: al-
terā accuſatori prebes alterā reo tradis. Te nulla largitio: nulla
gratia: nulla cupiditas trāſuerſum trudit a recte cōſulēdo recteq;
iudicādo. adamuſſim ſingula pēſitas: & cōtrouerſias ōis diligētiſ
ſime cōponis. nullū a ſermone tuo triſtē diſcedere ꝑmittis: quod
olim Titum Veſpaſianū factitaſſe tradūt. Hæ ſunt partes regiæ:
hæc ſunt munia imperatoria: Compōere lites: decidere negotia:
ſatiſfacere deſideriis mortalium: citra odium cuiuſpiā ac maliuo
lentiam. Summa æq̄tate nec mīori lenitate ius dixiſſe laudatᷣ Au
guſtus: Cuius tu ueſtigia emulatus ſeueritati miſces comitatē: &
quoddam ex utroq; efficis ſaluberrimū tēperamētum: habes ho
ras quotidianas & ſtatas: quas audiendis controuerſiis impende
re memoraris: quibus tam humili quā potenti: tā egeſtoſo q̄ lu-
culento licet ad te adire: deſideria expromere: & lites explicare: &
profecto nihil preſtabilius eſſe poteſt & potiſſimū in principe: q̄

hēre tpa deſtincta:& horas negotioſas a feriatis ſequeſtratas. ut
.n.certus ſyderū curſus:ita uita hominū diſpoſita delectat:& pri
cipum preſertim. Nāq; ide efficit:ut ciues ac ſubiecti minime to-
tos dies conterant:dū colloquiū pricipis aucupātur. Nouerūt tē
pora. Nouerunt horas:horarūq; momēta:qbus poſſint apud te
ſuas cōtrouerſias enarrare:& petitiones exponere. Ceterū cū pri
cipales uirtutes ita inter ſe cōnexe ſint ꝑut philoſophi autumāt
ut inuicem nequeant diſſociari: ita in te prudentia & iuſtitia in-
clytiſſime princeps effulgent:ut tñ & fortitudo & tēperātia non
ſordeſcant:nam quanta fortitudine preditus eſſes in erūnis exan
clādis haud dubie demonſtraſti. Etenim cū fortitudinis peculia-
re munus ſit toleranter calamitates perpeti: neq; rebus aduerſis
ſuccumbere: Tu olim fulminibus fortunæ ipotentis ſemiuſtula
tus uirum te fortiſſimū magnanimūq; preſtitiſti: Cum neq; for
tunæ cederes:neq; aflictus iaceres:neq; in gurguſtio plorabūdus
ingemiſceres:imo quēadmodum nemo te unquam in rebus ſe-
cundis ſuperbum ac inſolentem cōſpicatus ē:ita aduerſis nullus
unquā ſuccubuiſſe cognouit Voluit mihi crede fortuna paulisp
tecum colluctari:ut ingenium tuū periclitaretur. Sicut eni ignis
aurum probat:ita calamitas uiros fortes explorat: & ut aduerſa
ex ſecundis:ita ex aduerſis ſecunda noſcuntur:cognitum in te eſt
fortiſſime princeps oratianum illud eulogium eſſe ueriſſimum.

Si fractus illabat ut orbis
Impauidum ferient ruinæ:

Quanta uero dii boni in Ludouico Sphortia temperātia mode
ratioq; floreſcit:qui in mediis delitiis collocatus: Delitias nō am
plexatur. qui inter ſexcenta milia uoluptatum poſitus abſtinet a
uoluptatibus: qui inter incentiua libidinum inſtrumentaq; luxu
riantis fortunæ Caſtum agit principem & frugi.

Ardua res hæc ē opibus non tradere mores:
Et cūm tot creſos uiceris:eſſe Numam.

Curium atq; Fabricium duo romāæ frugalitatis exēpla maiores
noſtri laudibus extulerūt:q; paruo conteti uixerint:& frugaliſſi-
mi inter romanos extiterint. Verum nulla uel minia laudatōe il
li mihi digni eſſe uidentur:qui in paupertate collocati egreſtoſis
ſimiles uiuere:& iubente neceſſitate uoluptates elimiare cogebā
tur. Sed da mihi aliquē Creſo aut Midæ diuitiis æquiparādum:

qui opibus affluens auro abundans: qui pollens ac potens fruga
liter uiuat: qui abſtinentiam appetitionibus cohercendis adhibe
at: qui bellum titillantibus uoluptatibus indicat: illum deo ſimil
limū iudicabo adeo male conueniunt maleq; coeunt uirtus & uo
luptas: frugalitas & luxuria Maxima ē igitur in te hæc uel potius
diuina uirtus in ſumma peccandi licentia nō peccare. inter blādiſ
ſimas ac illicibiles uoluptates cohibere ſe ipſum: & appetitū obe
diētem efficere rationi. Quid ergo preſtātius: quid admirabili
us excogitari poteſt principe prudētiſſimo: iuſtiſſimo: fortiſſi
mo: tēperatiſſimo? Quæ quidē uirtutes cunctarū reginæ uirtu
tum in pauciſſimis pricipibus iugate cōſpiciunt. Aliqs prudētia
enituit: Sed iniuſticia obſoleuit. Alium fortitudo decorauit Sed
itemperātia ac libido dehoneſtauerūt. Deniq; nulli uel rari exti
terūt: in qbus quatuor illæ uirtutes ſimul eniteſcerēt. At qui ne
mo admiretur: ſi nūc Prudentiam a iuſtitia: Fortitudinem a tēpe
rātia. Aliamq; ab alia ita ſeiungam: quaſi poſſit qſquā prudēs eē
citra iuſticiā. Fortis citra tēperantiā: cū inter philoſophos & ma
xime ſtoicos cōſtet: q unā habuerit oēs habere Et q una caruerit
oībus carere uirtutibus. Alia ē illa philoſophorū limata & nimis
ſpinoſa ſubtilitas. Alia ē ex cōmuni opinioē ducta ſentētia ut er
go uulgus: ita nos hoc loco ſermocinamur: ut alios iuſtos: alios
prudētes eē dicamus: popularibuſq; uerbis utimur de populari
opinioē loquētes. Sed ut ad te pfectiſſime priceps nr̄a remigret
oratio: Sicut quadriga illa uirtutū principaliū te uehere ac geſta
re exiſtimatur: quod quāpauciſſimis dii dederunt: ita illæ quoq;
uirtutes: Quæ minoris dicūtur te ornatū faciūt atq; mōſtrabilē:
clemētia: liberalitas: indulgētia: affabilitas. Reliquæq; id genus:
quæ pricipes amabiles efficiūt atq; fauorabiliores: quæ populos
reddūt fideles: deuotos ac mācipatos Enimuero clementia ut ele
gāter docet Flauius uopiſcus: Dos prima ē impatorū: & nullum
magis ex oībus ut ſanctiſſime inqt Seneca: q̄ regē ac principē de
cet: hæc ē illa uirtus: quā in Cæſare dictatore luculēti ſcriptores
laudāt et extollūt qua pricipes oēs exuperaſſe ferē. Vnde Cicero
ad Ceſarem: nulla inqt de uirtutibus tuis plurimis: nec gratior:
nec admirabilior miſericordia ē: nihil pfecto laudabilius: nihil
magno & pclaro uiro dignius placabilitate atq; clemētia: nihil
deniq; gratius eē pōt eo pricipe: qui talē ſe ciuibus exhibeat: qua

les ſibi deos eſſe uellet. Clemētia regis ut ait Solomon: quaſi im
ber ſerotinus eſt: Clementia facit ut priceps animus ciuitatis: ciui-
tas corpus pricipis eſſe dicať. Clementia facit ut tu clemētiſſime
princeps certatim ameris ab oĩbus: ut te ſit incolumi una mēs oĩ-
bus clemētiæ tuæ ac ciuilitatis multa & magna documēta ꝓbuiſti
Clemētia ita te gratū ac fauorabilē inſubribus reddit: Sicut olim
auguſtū romanis effecit. Tu natura beniuolētiſſimus: tu ĩdulgē
tiſſimus: tu deniq̄ optimus clemētiā amplecteris: quæ bonis pri
cipibus iocūda ē· Crudelitatē deteſtaris: qua ſāguinarii tirāni ꝓ
uoluptate fruūtur. Age uero ꝗ̄ munificus ꝗ̄ liberalis erga oē hoiū
genus exiſtis. Quāta benificētia: quāta benignitate foues ꝓfeſ-
ſores artiū & ĩgenia litteratoꝝ: nihil ē me hercules ĩ pricipe ama-
bilius ipſa liberalitate: Sicuti nullū uitiū teterius auaricia. A libera
li principe cūcta bona ſperātur. ab auaro cuncta mala timentur:
Munificus princeps charus ē oĩbus: Sordidus & deparcus inuiſus
eſt oĩbus: ĩ oēs malus in ſe peſſimus: At tu, liberaliſſime priceps &
rei & famæ bñ cōſulis tua munificētia. Lucraris .n. gloriā cū des
pecuniā: & dādo pecuniā teipſum ditas: cū id ꝓprie principū eſſe
dicať. qđ dono dederūt iuxta illū Rabirii poetæ uerſiculū. Hoc
habeo qđcunq̄ dedi: Optimi pricipis eſt nihil magis ſuū crede
re: ꝗ̄ id quod amicis cōdonauit. hæ ſunt certe diuitiæ: & extra for
tunā collocatæ: hi ſunt theſauri: qbus Cyrus ille clariſſimus glo-
riabať. Nā ut apud Xenophonte ſcriptū eſt theſauros ſibi cuſto-
deſq̄ fidiſſimos pabat amicos: quos diuites eficiebat: Idē regis o-
culi. regis aures dicebanť: q cūcta quæ uidebāt: cūcta ꝗ̄ audiebāt:
quæ futura eſſent Cyro cōducibilia referebāt. Multæ ſunt aures
multi ſunt oculi pricipis munifici: q quot amicos ſibi liberalitate
cōpauit: totidē auribus: quæ audiēda ſunt: audit: Totidē oculis
ꝗ̄ uidēda ſunt: uidet: ut docet ueriſſime Dion. Tu quoq̄ Cyro ſi-
millimus bñficētia multas aures & multos oculos tibi cōparaſti:
& quotidie nouos cōpas. Tu amicos ditas: cliētibus opitularis.
tu decus & ꝑſidium es eruditoꝝ: ad te tanꝗ̄ ad anchorā hac tēpſta
te lrãti decurrūt: & ꝑfecto nihil melius agere pñt optimi pricipes
ꝗ̄ ſubleuare doctos: fouere eruditos: quorū ſcriptis imortales effi
ciūť. Quis. n. noſcet Ceſarē imo Ceſares ꝗ̄plurimos niſi Sueto
nius Trāqllus extitiſſet: qs Alexādrū macedonē fuiſſe ſciret. niſi
. Q. curtius & Plutarcus illius geſta ſcribēdo poſteris lectitanda

reliquiſſent? qs Scipionē imo uero ſcipiones: quis. C. pōpeiū tri bus fulgentē triūphis hac tēpeſtate cognoſceret? niſi Titus Liuius & M. tullius eorū cōmēdatores laudatoreſq̧ fuiſſent? Deniq̧ Romanos: græcos & externos ois nōne tenebræ occupaſſent: & ſitus obduxiſſet: niſi illos luculēti ſcriptores i litteras retuliſſent? bene igit facis optime princeps: qui litteratos amas: qui eruditis ſuffragaris: qui tibi cumulatiſſimā gratiā referre queūt: de te ſcribētes & tua pclara facinora celebrātes. Illud uero in te laudabile ē: q inter tot curas: tot negocia: tot domeſticas & externas rerum maxiarū occupatiōes audir uis quotidie quippiā hiſtoricō ac memorabile: & ſicut. C. Pōpeius & Ceſar auguſtus inter bellicos tumultus nō itermiſiſſe dicunt cōſuetudinē declamādi: ita tu inter multiplices curas nō itermittis ſtudia litterarū: cū negociis ociū diuidis: & hiſtoricis lectitādis ſucceſſiuas horas ipēdis: i quorū lectiōe tanq̄ i diuerſorio ſuauiſſimo cōqeſcis. ita nullo tpe deſidiæ te dedis aut iertiæ neq̧ unq̄ marcore torpeſcis. & certe uitā bonorū pricipū: q̄lis es tu: celeſti naturæ q̄ſimillia eē credit. ut. n. ideſeſſa uertigo cælū rotat: ut ſol & luna ſtare loco neſciūt: ita tu cōtinuatis negociis ſemp irreqetus es & ſemp exercitus. Semp habes qd tractes: qd agas: quod mediteris. Et cū ſit turpiſſimū uiro priario cuius tutelæ populi cōmiſſi ſunt: ſolidā dormire noctē: ut ab homero elegātiſſime traditū ē: Tu uigilātiſſimus es ſōniq̧ parciſſimus. Qualis Uticēſis Cato Qualis Brutus fuiſſe memorāt. Vigilas tu de nocte: & ceteris dormiētibus: ca q̄ ad ſtatū publicū ptinēt tūc optie puides: & ſolertiſſime pēſitas. Vigilia & lucubratio pricipes decet ac rē. pu. gubernātes. Nam ſōnus multus ut tradit Plato diuinus: nec corporibus: nec ais: neq̧ rebus oibus gerendis natura cōducit: & haud dubie nēo dū dormit alicuius pcii ē: non magis: q̄ ſi nō uiueret: & ut cecinit optie Silius: Turpe duci totā ſōno cōſumere noctē. Inde pcus & breuis ſōnus i Traiano laudat a Plinio. Sunt h magna & admirāda i cæteris pricipibus. In te uero illuſtriſſime pnceps: Si cæteris uirutibus tuis cōparētur: erūt mediocria: Laudamus oēs tuā i colloqis affabilitatē in oibus admittēdis facilitatē. In negociis cōponendis dexteritatē. Et illā q̄ in primis polles genuinā peculiaremq̧ facundiā: quæ omnia principes tutoreſq̧ publici ſtatus: a ciuibus amari faciūt ultra priuatas neceſſitudies. Laudat Cicero pompeium: q ad eum faciles

aditus eſſent ẽt priuatorũ. Tu uero qbus præconiis laudari mereris mitiſſime princeps: qui oĩbus ẽt hũillimis tã faciles aditus eſſe uis: ut qui dignitate principibus excellis. facilitate ĩfimis par eẽ uidearis. Et cũ fœliciũ pediſſequa ſupbia eẽ dicat: Tibi mãſuetudo. tibi humanitas. tibi lenitas ancillari uidentur. Neq; te Moſes apud hebreos: neq; te Titus apud Ro. cõitate uincũt ac mãſuetudie. tu cũctos comiter excipis. Tu bõitate q̃dam genuina oẽs tibi deuotiſſimos reddis ac obnoxios: ĩ ſumma agis principẽ ciuilem & bonũ. quod plauſibile: quod amabile: quod fauorabile ẽ. nihil ẽ enim (ut inquit Cicero) tã populare: q̃ bonitas: nullus murus firmior: nulla ars ualidior eẽ põt ad principes cuſtodiẽdos: q̃ ſuorũ ciuium beniuolẽtia: hæc autẽ cõciliatur mãſuetudĩe ac bõitate. Deteſtãda ẽ profecto Dionyſii tyrãni ſentẽtia illa tyrãnica adamãtia uicula eſſe metũ uiolẽtiam: Claſſem & denamilia armatorũ. imo beniuolẽtia: mãſuetudo: gratia: affabilitas ut Plutarcus ait: uincula ſunt adamãtina. qbus pricipem oportet eſſe ſeptum atq; ſtipatũ: & cũ bonus. princeps amari mallit q̃ timeri: Tu ꝓ uirili pte cõtendis ac eniteris: ut amicis ſis iocũdus: ciuibus charus: apud oẽs gratioſus & amabilis. Neq; tamen quod plerũq; fieri ſolet iſta tua imodica ciuilitas te cõtemptibilẽ facit: imo tãta auctoritate polles: tãta exiſtimatiõe decoraris: ut multa p te nihil ſine te in tota gerat italia. Longũ eſſet ac prope ĩfinitũ: ſi ſingula quæ in te fulgẽt ornamẽta uirtutũ minutatim ſingillatimq; recẽſere uellemus. Magna ĩter te & reliquos pricipes differẽtia ẽ. in illis uirtutes: ſiquæ ſunt: enormibus ſubide uitiis obruũtur ac decolorãtur. Tu uero queadmodũ ſecũdus es uirtutũ: ita parcus es uitiorũ. Nõ tu luxu ac ĩtẽperãtia defluis. nõ iracũdia agitaris: nõ cupiditatibus diſtraheris: nõ affectiõibus ancillaris: qbus rebus obnoxii ac mãcipati pricipes eſſe cõſueuerũt ꝓpterea q; i licẽtia magna pecãdi cõſtituti ſeipſos cohibere nõ poſſunt: & ipioſiſſimas appetitiões coherecere. Vnde olim a ſcurra neſcio quo benedictũ eſt bonos pricipes in anulo poſſe pſcribi atq; depingi. Et Dioclitianum dictitare ſolitũ accepimus: nihil eſſe difficilius q̃ bene imperare. boni principes a Ioue imperiũ habere dicũtur: mali uero minime. principes boni in beniuolentia Iouis ſunt: mali uero nequaquam: & hæc eſt homerica ſententia. Cui dion pruſenſis aſtipulat: itaq; cũ tu Ludouice Sphortia iter bonos principes ſis

ꝓprius iter optios clariſſimus:Merito te a deo ultramūdano datū
ē credimus:& tibi uerſiculū illū optime conuenire exiſtimamus.
Solus habes laudum quicquid poſſedimus omnes.
Ea in te abundāt bonitatis & uirtutis exēpla: Quæ ſequi cupiat
uentura poſteritas:apparēt in te paternæ uirtutis expreſſa ueſti
gia:patrē in filio recognoſcimus:& quēadmodum in iuuencis &
equis genitoꝝ uirtus ſubinde cōſpicitur.ita in Ludouico Sphor
tia uiua paternæ probitatis imago refulget.ita prorſus paternas
uirtutes effingit ac repreſentat:ut patris in filio æquitas: Senilis
in iuuene prudentia conſpiciantur:imo ut quæ ſentio eloquar fi
lius in multis genitore maior exiſtit:
Egea ſic theſeus:ſic pelea uicit achilles:
Has tātas principis noſtri uirtutes:ex quibus compactus ac con
glutinatus eſſe creditur: ornat & illuſtrat procera ſtatura: facies
ſuculenta:os probum:frons uerenda: & uultus amabilis: quæ &
ſi ſunt corporis bona non animi:de quibus tantummodo me dic
turum eſſe promiſi:tamen principi plurimum uenerātiōis acqui
rere:& uirtutes in principe gratiores efficere uidētur: quoniā ut
īquit pacatus uirtuti addit forma ſuffragium.Et ut cecinit poeta.
Gratior eſt pulchro ueniens in corpore uirtus.
Solent q panegyricos ſcribunt deſtituti ueris principū laudibus
uanas laudatiōes cōminiſci: Ego uero illuſtriſſime priceps ex tu
is ꝗplurimis uirtutibus multas cogor ꝑterire:ne in imenſū creſ
cat oratio:Citius.n.mihi uerba deeſſet:ꝗ ſcribēdi materia : Citi
us articuli digitoꝝ ſcribēdo laſſeſcerēt:ꝗ cūcta ī te laudabilia per
ſcribere poſſe:Quo circa cōcludā deīceps orōnē meā : Et epilo
go religioſo oīpotētiſſimū rerū omniū cōditorem deū deꝑcabū
dus adorabo.Sūme & exuperātiſſime mūdi opifex principio an
tiquior: fine diuturnior:Cuius numē ineffabile ē:& maieſtas in
nominabilis: Te oro ac ꝑcor:ut Ludouicum ſphortiā principē
optimū ac irreꝑhenſibilē diutiſſime foueas ac tuearis:ut ei annos
neſtoreos largiaris:ut eius uotis ānuas:ut eum beneficiis tuis cu
mules:ornes:illuſtres:Tu uero optime princeps ꝑge quo cepiſti
nitere ſemper ad optima.Eſto tibi ipſe archetypon & exemplar:
Teipſum imitare: ita ciues tuos ex malis bonos: ex bonis opti
mos efficies. Nam uita principum cēſura eſt:& qualis priceps:ta
les reliqui ciues eſſe ſolent:qui ad illius exemplum cōponuntur:

ita apud mortales imortalē tibi famā cōpabis:& poſt obitū cælo i
ter beatoꝝ dōicilia locū ſortieris Vbi beatiſſimus æuo ſēpiterno
Ad eundem eiuſdem epigramma. (pfruaris

Heſperios inter ductores Inclite princeps:
Principe quo ſtatus hic ſoſpite:ſoſpes erit
Imperii columen rerum tutela ſaluſq;
Eximia proauos qui probitate rfers:
Suſcipe pacata deuotum fronte clientem:
Mancipiumq; recens:ſeruitiumq; foue.
Sunt tibi complures ex omni parte diſerti
Eſt tibi pierius turba uerenda chorus
Inter quos cupio numerari maxime princeps
Inter quos unum da mihi queſo locum
Non erimus certe indecores:nec ruſtica noſtra eſt
Calliope:& nobis dexter apollo fauet.
Accipe ſinceri munuſcula parua philippi
Inſpice ſi quid ineſt: quod placuiſſe queat.
Poſt lites & poſt deciſa negotia rerum
Poſt bene formatum compoſitumq; ſtatum:
Tunc liber uacuuſq; meum percurre libellum.
Atq; hilari nugas perlege fronte meas.
Sexquihoram ſcriptis.noſtris impende: Sed hora
Sufficit.hoc nimium ē:ſubtrahe dimidium.
Vix legere incipies ſuccincti ſcripta libelli
Pagina principium prima modumq; dabit.
Iamq; uale:uiuaſq; diu mitiſſime princeps
Et ſuperes phrygios neſtoreoſq; dies.
Dii tibi dent quodcunq; cupis quodcūq; mereris:
Dii mihi dent cupias ut meminiſſe mei.

Ad Magnificū & ornatiſſimū uirū Bartholomeū chalchum
Ducalē ſecretariū Philippi Beroaldi Bononienſis epiſtola.

OPuſculum de nuptiis Bētiuolorum: quod nup excudi tibi Vir preſtātiſſime dicare conſtitui:quem non ſolū ſtudiorum ſed etiam ſtudioſorum amantiſſimum cognoui:qui me iſtic ociantē ſumma tibi beniuolētia copulaſti:ad quē tanq̄ ad anchorā litterati decurrūt & qa ut eſt in ueteri prouerbio docti doctos amant tu eruditus eruditos foues &

de litteratis litteratus optie mereris: Te ob ſingulares tuas uirtu
tes Illuſtriſſimi pricipes tui auricularíũ a ſecretis & oium archãõ
rum pricipem eſſe uoluerũt. Te ordini ſcribaꝝ ornatiſſimo pſe-
cerũt: Tu Archigrãmateus nũcuparis. Accipe igit̃ uir clariſſime
eo uultu libellũ nuptialem quo nuptiales uoluptates ſpectare ſo
lemus: & ſi ſcio quoſdã obtrectatores caperata frõte hæc eſſe lectu
ros. qbus nihil placet niſi triuiale: qbus ita reſpõdere iure optio
poſſum. Significatiſſimis uocabulis cũcta ꝓ uirili pte enarrar̃ cõ
tendimus & uerba rebus accõmodare: quæ reꝝ cauſa inuenta fue
rũt: quæ ſi uobis ſubobſcura uident̃ nõ eſt hæc mea ſed ur̃a culpa
q nihil unq̃ luculentũ nihil niſi ꝓtritum lectitatis: qui duobus tri
buſue ad ſummũ libellis cõtenti reliquos ſcriptores nõ attigitis
& nihil latinũ eſſe creditis niſi qđ ĩ ur̃is uulgatiſſimis uolumibus
didiciſtis. At nos latine ſcribius & uerba ex latiniſſimis ſcriptori
bus ſũpta deꝓmimus. Nolite edentuli ĩuidere dẽtatis: nolite ocu
latos talpæ cõtemnere. ꝙ cecus lucẽ nõ uidet nõ ẽ uitiũ ſolis ſed
oculoꝝ: ꝙ uos ſcripta nr̃a nõ intelligitis & ob id ipſum culpatis
nõ ẽ ſcriptoris uitiũ ſed lectoris: Neq; nos tarẽtinis & cõſentinis
ſcribimus ut ait lucillius ſed eruditis: quoꝝ iuditio contentus qd
de me imperitoꝝ rumuſculi iactitẽt floccipẽdo: & ut inqt epigrã
maticus Poeta me raris iuuat auribus placere. me ſcriptio nõ tri
uialis ſed erudita delectat: quæ neq; pperiodos neq; p lõgos uer
boꝝ ambitus ſed uerbis ſignificãtibus & ꝓpriis cũcta exprimat ac
effingat: Hæc obiter dicta ſint aduerſus uitupatores q obtrecta-
tiõe alienæ ſciẽtiæ ſibi famã aucupant̃: Tu uero uir pſtantiſſime
cũ facultas tibi dabit̃ paulũ reſpirãdi ab occupatiõibus qbus iugi
ter diſtineris: libellũ a philippo tuo concinatum in manũ ſummi
to: & ubi ſumpſeris plegito: & ubi plegeris iudicato utrum in pu
blicũ ꝓdire mereat̃ an potius quod timeo ſit futurus pabulum ti
nearũ. Vale decus meũ & me q tibi mãcipatus ſum mutuo dilige.

Quod celebrata fuit genialis pompa diebus
Per totidem ſcripta eſt hæc mihi pompa dies.

Philippi Beroaldi Bononiẽſis nuptiæ Bentiuoloꝝ.

GEntem Bentiuolorum multos iã ãnos Bononie flo
rẽtiſſimam honoratiſſimãq; fuiſſe adeo notũ ẽ ut res
ꝓbatione nõ egeat. ĩ qua multi inſignes clariq; homi
nes extiterũt: quorũ multa egregia merita ĩ rẽ publicã

bononienſem quotidie commorãtur:ſed omniũ clariſſimus eta
tis noſtræ uir extat Ioãnes bẽtiuolus:familiæ illuſtrator:patriæ
ſplendor:ciuiũ columen domi foriſꝗ fauorabilis:cũctis Italiæ
principibus aut amicicia aut affinitate copulatus: in quo deniꝗ
omnia ſunt quæ aut fortuna hominibus aut natura largiunẽ. Is
nuptias fili primogeniti Hanibalis celebraturus:ut eſſent omniũ
nuptiarum Magnificentiſſimæ: eas per eſtiuum tẽpus utpote cõ
modius cõficere decreuerat.ſed Hærcules eſtenſis Ferrariæ Dux
illuſtriſſimus cũ filiã Lucretiam Hannibali deſpõſatam iã nubi-
lem ac uiro maturã eſſe uideret cunꝗ peregrinationẽ Religioſã
extra Italiam pararet ut nuptiæ maturarẽtur inſtabat & omnem
ꝓcraſtinationẽ detrimẽtoſam eſſe aſſeuerabat. Quãobrem Pri-
ceps Bentiuolus conſiliũ mutat ex cõſoceri ſentẽtia nuptialem fe
ſtiuitatẽ diebus brumalibus parat ꝗuis nõ pauca dehortarẽtur:
Et in primis feſtinatio magnis apparatibus ſemp ĩfenſa. uerum
multa quæ ĩpedita natura ſunt cõſilio expediũtur:& ſummæ uir-
tuti ſummæꝗ fortũ ẽ nihil factu difficile ẽ. Igitur indicto ꝑ pco-
nem policitus die nuptiaꝝ q dies erat futurus ad quitum Cal. fe
bruarii ea Bentiuolus intra bimeſtre ſpatiũ factitauit: q̃ priceps
alius ãnuo tẽpore facere nequiſſet. Quæ oia ſpeciati generatim
ꝗ explicare ꝓ uirili parte conabimur. primum oium forũ quod
ante bẽtiuoloꝝ edes erat ꝑ quã anguſtũ ut laxius fieret: ꝓximas
domos. a poſſeſſoribus emit emptaſꝗ demolitur:idꝗ ſpaciis tẽ-
porum iniquis excluſus cũ ſilice ſterñere poſſet aſſeribus cõtabu
lat:iubet & operimentum laneum per ſarcinatores concinari ad
forum contegendum:ut ſub eo nuptiales luxus ſpectatores ſalu-
brius ocioſiusꝗ cõtẽplarentur. Idem domum quæ alioquin pul
cherrima ẽ & cum laudatiſſimis totius italiæ domibus certat ma-
gnifice exornat. parietes omnes intrinſecus inducto tectorio no
uo leuigãtur:columnæ quæ in periſtylo ſtriatæ ſunt marmoreis
ſimilimæ efficiũtur feneſtræ mutuli ſuperlimiariaꝗ hoſtiorũ to
ta inaurantur: Quæ impfecta ſunt abſoluũtur:Squalentia recõ
cinantur:ubiꝗ pictor ubiꝗ materiarius ubiꝗ architectus conſpi
ciuntur. feruet p totas Bentiuolorum ædes apparatus nuptialis
conclauia omnia atꝗ cubicula tapetibus ſtragulaꝗ ueſte conſter
nuntur. ornatur & lectus genialis in thalamo ſponſi magnificen
tiſſime. Dii boni qualis ille ꝗꝗ ꝓclarus apparatus quo exorna-

tum ẽ cubiculum prĩcipi ferarienſi deſtinatum: Hic conopea aũ
rea lodices Regales conchiliata periſtromata uiſentiũ oculos pa
ſcebãt gratiſſimo ſpectaculo. ipſum uero Triclinium in quo fieri
debebat nuptiale cõuiuium reliqua antecellit ornamẽta: hic toti
parietes belluatis parapetaſmatibus ueſtiuntur. ſupra peripataſ
mata coronamẽta miro artificio concinata diſponũtur: inqbuſ
Inſignia Italicorum principũ ſummo cũ decore iclуſa uiſebanẽ.
In eodem cenaculo tabulatum fit paulum acliue tapetibus ſtratis
opertum: ubi Principes proceresꝙ illuſtriores una cũ ſponſa diſ
cumberent. erigitur & abacus in quo uaſa aurea & argẽtea uarii
generis precioſiſſima exponũtur: hic eſcaria ex auro cũ emblema
tis faberrime celata. hic quicquid uaſculariorũ ac celatorũ ꝓbatiſ
ſimorum arte perfectum ẽ eſſe diceres: adeo ut mẽtoris manu cũ
cta fabrefacta uiderẽtur. huic abaco appoſiti erant cuſtodes duo
ad hominũ effigiẽ formati: alter claua alter falcato enſe propin-
quãtibus minitabãtur: hunc macheroforum illũ corynephorum
nõ indocte nuncupaueris. fulgore huius abaci reliquus perſtrin
gebatur ornatus: quẽ ornamẽti cauſa magis ꝗ uſus effecerãt: nã-
ꝙ in alia domus parte alter erat Abacus cõcinnatus in quo cõui
ualia uaſa innumera erãt collocata: quorũ uſus erat furus ad coe-
pulones accipiẽdos. Dum hæc intra edes ſtrenue ꝓperãtur fori-
ſecus nõ minora efficiũtur. nã a domo principis Bẽtiuoli ad por
tã uſꝙ galeriã quã uocant: ꝙ illac uẽtura erat ſpõſa multiplici or
namẽtorũ genere cũcta cõdecorãtur: Domus ſenio collabẽtes re
ficiũtur: parietes ad libellã reformãtur. columnæ lapideæ ad ꝑpẽ
diculum exiguntur: Ciues ipſi ꝑ eum uicum certatim ornamẽta
parare. Sub dio ſub porticibus per intercolumnia coronas ex her-
bis uirentibus conſertas ſuſpendere: ueſtibula edium myrto lau
ro hederaꝙ ueſtire: Multa topiarii operis egregia coronamen-
ta conficere: in quibus inſignia Bentiuolorum incluſa cum uenu
ſtate uiſebantur. diceres hoſtiatim celebrari nuptialẽ feſtiuitatẽ.
Deniꝙ in hac ciuitatis regione non brumalis rigor ſed uerna tẽ
peries uideri: hic buxus: hic iunipus uireſcere: hic multiiuga ſpe-
cies herbeſcentis uiriditatis. Totũ iter florulentũ ad uiridarii cõ-
ſiti ſpeciẽ gratiam uiroris recentiſſimi pre ſe ferebat: ut non ſolũ
peregrini ſed etiam noſtrates admirarentur cõtemplantes tantã

alieno tẽpore copiam uiridiorum. Preterea Bentiuolus machi/na
tores optimos & topiarios artifices probatiſſimos acciri iubet: q
ſolertia quadam genuina miroq; artificio ꝑditi noui generis or/
namenta excogitarũt: ex quibus unus nomine zephiranus: qui
nõ minus facetus ẽ ſcurra q̃ artifex ingenioſus ſeptẽ portas ligne
as affabre cõfecit: quæ picturatæ & fructibus herbiſq; uiridãtibuſ
decoratæ exornabãt uiã nuptialem interuallis prope paribus inter
ſe diſtãtes ad imaginẽ portaꝝ urbicarũ: niſiqꝺ cataractas nõ ha
bebãt: ſed illa quæ ædibus bẽtiuolis erat proxima reliquas decorẽ
uincebat: in qua ſimulachrũ herculis cũ leone cõgredientis uiſeba/
tur aſpectu truci formidãdi. uiſebatur & e regione altera herculis
effigies repuleſcẽtia hydræ capita amputãtis. Ceterum cũ nihil i
omni uita pulchrius ſit ordine ſine quo nec militarẽ diſciplinã i
peratores ualẽt explicare nec gubernatores regere nauigia: Bẽti
uolus ut omnia ſint diſpoſitiſſima ꝓcurat. nã homines idoneos
delegit: inter quos diſpartita ſint offitia nuptialia ne quid tumul
tuoſæ ꝑturbatiõis oriatur hũc lectiſterniatorẽ eſſe iubet: illũ ob
ſonatorẽ hũc prefectũ popinarum: illũ bellarioꝝ alius promus.
alius cõdus deſignatur: ẽ qui procurator peni cõſtituatur: ẽ q cel
læ uinariæ ꝑficiatur: ita unuſquiſq; curando quod ſuum ẽ aliena
nõ turbat. in primis iuuenes numero ſex &. xx. e x nobilioribus
ditioribuſq; noſtræ ciuitatis deligũtur: qui ſint Architriclini ſiue
archipoſias dicere malis: quos uulgus ſeſcalcos appellat. V tendũ
eſt enim popularibus uerbis ad rem popularem declarandam ex
his ſinguli ſenos miniſtros eligere iubentur: quorum opa naua
& ſtrenua in cõuiuiis nuptialibus utantur. ex hoc architriclinoꝝ
ordine nullus fuit qui non impendia prope regalia fecerit & im/
menſas pecuniarum ſummas profuderit: dũ ſe quiſq; ſuoſq; mi/
niſtros nuptialibus ueſtimentis exornat. deſignãtur & ſex alii ar
chitriclini maiores qui dicũtur omnes fere ex ordine ſenatorio:
preterea adoleſcentuli octo luculẽti ſummoq; genere nati euocã
tur: quibus iniunctum eſt: ut ſpõſam introeũtem a porta domum
uſq; deducant inſtar ſtipatorũ: quos priſci latrones nũcuparunt.
Et quoniam aduenarum ad nuptias celebrandas uenturorũ inu
mera multitudo expectabatur: ordinat Bentiuolus ut oẽs hono/
rificentiſſime Commodiſſimeq;. accipiantur. In domibus ciuiũ
ornatioribus hoſpitia magnificentiſſime parãtur: & pro diuerſo.

rii amplitudine alii plures alii pauciores aſſignantur. Iam cūcta
apparatus nuptialis diligentiſſime cōparauerat. Iam appetebat
cōdictus dies feſtiuitatis: Cum ſponſus (ad cōiugale fedus cū ſpō
ſa iucundū ferrariā proficiſcitur comitatu ꝓpe regio decoratus.
ducenti ferme euntem ꝓſequūtur inter quos ſupra uiginti haud
dubie nobiliſſimi & ipſius ſponſi frater minor natu ꝓthonotari
us. nos quoqꝫ diſcipulū offitii cauſa ſumus ꝓſequuti: oēs magni
ficētiſſime accipimur a principe ferrarieſi: ibiqꝫ biduum cōmora
mur donec celebrētur ex ritu fœdera nuptialia: & anulo ꝓnubo
digitum ſpōſæ ſpōſus oppigneret: amboqꝫ ſacerdoti a paranym
phis offerātur. qbus rite pactis domuicionē capeſcimus aliquot
ex primioribus cū ꝓthonotario relictis ad ſpōſam ꝓſequendam
Cum genero ſocer auliciqꝫ interiores nauē cōſcendunt nocteqꝫ
intēpeſta appellūt ad pretoriū Bentiuolum quod uocant: quod
magnificentiſſimū pulcherrimūqꝫ in agro bononiēſi priceps Bē
tiuolus extruxit: diſtatqꝫ ab urbe millibus paſſuū decem. Poſtri-
die eius diei bononiam ingredienti Herculi. heſtēſi obuiā it Ben
tiuolus cōitante maxima caterua Virorꝫ ſplendidiſſimorꝫ nō ſo
lum noſtratium ſed ēt externorꝫ: qui iā cōuenerant: ad officium
nuptiale. Illuxit demū dies nuptiis deſtinatus: qui imbribus fæ-
dus omnes & potiſſimū Bentiuolū dolore cōfecit ſecū reputantē
q̄tos rerū apparatus q̄tamqꝫ nuptialē pōpā eēt imber ille ꝑturba-
turus. Omnes deꝓcabundi deum omnipotētiſſimum orare ut tā
tiſper pluuiæ cohiberet donec itroitus ſpōſe i urbem pōpaticus
peragеretur. Verum inexorabile eſt fatum & inuidēti fortunæ
Repugnare non licuit nolenti ut ex omni parte beatas nuptias
uideremus & lætiſſima uoluptate ꝑmulceremur. Iā aderat hora
cōdicta qua obuiā cuncti prodire ceperunt ſponſæ uenienti ex ꝑ
torio bentiuolo: ubi noctem unam commorata feſtinabūda per
uenerat ad uillam ſuburbanam: ibiqꝫ ſubſtiterat obuios aduētan
tes operiens. Omnis ætas ſexus ordo uiam galeriam agmiatim
compleuerant ſtudio uiſendi exoptatiſſimam ſponſam ſpōſæqꝫ
apparatum. Vix locus q̄uis latus & longus capax erat tātæ multi
tudinis cateruatim cōfluētis. ciuitas omnis peregrini omnes mi-
ra denſitate cū ſtā ſtipauerant. multi columnis implexi non pau-
ci e feneſtris ſemi conſpicui pleriqꝫ ſub dio inter imbres proſpec
tabant: tanta eſt mortalibus inſita cupiditas nouitatis. Gliſcente

in horas pluuia nullamq; pauſam faciente: Bentiuolus hanc ſibi curam ſumit ut cũcti ordine & ſine tumultu põpabiliter incedãt. Longum eſſet referre ſigillatim quo ordine principes oratoreſq; principum inceſſerint: ſummatim exponam illuſtriora ac ſplẽdidiora. Principes italici partim ipſi uenerãt: partim uicarios miſerant ad nuptias illuſtrãdas: qui oẽs i ſuis quiſq; ordinibus collocati ingrediebãtur. Inter eũdem inſpectiõe digni potiſſimũ fuere equeſtres lancearii. Principis mãtuani: qui turcharũ habitu igrediẽtes ritu militari lãceas manu reciprocabãt: tales macedonũ haſtatos fuiſſe crediderim quos ſariſſophoros appellitabant. hos uulgus corrupto paulũ uocabulo ſtradioticos appellat cum ſtratioticos grecãica dictiõe nuncupare debuiſſet. hos ſubſeqbãtur hipotoxotæ. q ſũt ex equis ſagitarii induti praſinos amictus: Architriclini architriclinorumq; pediſequi ordine inceſſerunt. Vidimus hac põpa nymphas ritu amazonio obequitãtes: q̃ ſublimatæ in equo nõ ſedebãt ſed ſtabant. Vidimus Gigantẽ ſtaturoſam obãbulantem: quam ars emula naturæ ſimillimam uere effigiauit. Vidimus gralatorẽ in longuriis paſſus grandiſſimos diuaricãtem. Audiuimus ſonitum tintinabulorꝝ crepitum ſclopũq; tormẽtorũ belicorũ: qbus cũcta pſonabãt. Preterea ibat ordo tibicinũ tubicinũq; populoſus adeo ut clãgore tubaꝝ ac ſtridore lituorũ celũ reboaret. aureſq; audientiũ obſurdeſcerẽt. Poſt longũ põpæ ordinẽ incedit nouiſſimo loco Noua nupta ſedens in equo cãdidiſſimo atq; pulcherrimo: q ephippiis aureis pfulgens phaleriſq; pcioſis ornatus tolluri gradiebat: q̃les priſci tollutarios Aſturcões mãnoſq; uocitarũt. hũc gradariũ equũ ſpõſæ adduxerãt octo illi adoleſcẽtuli q munia obibãt ſtipatoꝝ: q ueſtes breuiores iduti argẽto textili cõfectas p hymbrẽ lutũq; ſpõſam cõſtipabant: ex qbus aliquot uniones gẽmaſq; in calciamẽtis geſtare cõſpeximus. Cantata ſunt carmia ſpõſa tranſeunte parti latino ptim uernaculo ſermone cõpoſita in ſingulis illis ſeptem portis: quas tẽporarias ex ligno frõdibuſq; uirẽtibus a zephirão ſcurra fabricatas ſupra docuimus: quæ ſingulæ ſub tutela uirtutũ ſingularum erant conſecratæ: ex quibus quattuor philoſophicas tres theologicaſq; appellãt. Conſtat iter omnes ſpectatores nihil fieri potuiſſe ſplendidius hac pompa nuptiali: niſi pluuia continẽs ac iugis obſtitiſſet: quæ effecit ut nemo ueſtes precioſas oſtẽtaret

ut oēs incederent penulatim pileatimqꝫ. Rimata eſt hoc inuidia
telum quo nuptias diſturbaret. nā ꝑdius & ꝓxox hymber diē eti-
am poſterū ex magna parte fœdauit: q̄ res impedimēto fuit quo
minus ſpōſa ex cōſtituto edē diui Petronii pompabiliter adiret:
quē Bononiēſes deum tutelarē uenerant. Ceterum non ſemper.
hēt fortuna longas manus & interdū aduerſa rōne ſuperantē: nā
princeps Bentiuolus ut ſemp eſt ꝑſentiſſimo conſilio uiā inuenit.
qua intra priuatos parietes oſtentaret principibus cūctiſqꝫ proce
ribus magnificentiā apparatus nuptialis. Cōgregatis i cœnaculo
oībus illuſtrioribus ex thalamo geniali ſponſa progreditē uentu
ra in cetū principū auguſtiſſimū antecedentibus miniſtris a. chi
triclinorum numero centū. lyi. qui oēs ſericati formoſum exhibu
ere ſpectaculum: alii purpureo: alii hiacyntrino: alii praſino colo
re monſtrabiles: quoꝝ erant calciamenta conſimilia utpote con-
ſuta ad inſignia beniuoloꝝ. Sed longe formoſiſſimū ſpectaculū
ꝓbuere ipſi architriclini togas ex argēto textili talares induti ex-
ceptis duobus. qui ꝙ erāt equeſtri dignitate decorati aurea ueſti-
menta geſtabant: hiqꝫ i nouiſſimo loco utpote honoratiores ag-
men cludebant i ſinguloꝝ manibus ſcipiones erant picturati pe-
culiaria ipſius architricliuiatus inſignia. Ex his cōplures torquati
ſunt cōſpecti torquibus aureis in ſummo pectore fulgētibus oēs
ſtupere oēs admirati tantū regꝫ fulgorē: tātas ipēſas quibus regia
uectigalia uix ſufficere poſſent. idē omnibus ornatus: idem ueſti
menti genus oēs principatu digni uideri: oēs inceſſu maieſtatem
quādā præ ſe ferre. Et ꝑfecto cultus magnificus addit hominibus
auctoritatē. Subſequebātur reliqui ſex maiores architriclini uir
gas auratas manu ferentes. quoꝝ tres in ueſtimentis aureis ꝑful-
gebant: duo cōcinati: Sextus in argentea ueſte ſplēdeſcēs. Deide
incedit ſponſa inceſſu matronali modo nuptiali decenter orna-
ta quā oēs fere nr̄æ ciuitatis primariæ matronæ comitabātur nō
ſolum formoſitate conſpicuæ ſed & ueſtimentis radiantibus mo-
nilibuſqꝫ gēmoſis condecoratæ: & medius fidius cultus formā ma
ximopere uenuſtat. Ibi princeps ferrarienſis natā oſculabundus
amplectitur: ibi ex ritu chriſtianoꝝ cælebrantē diuina myſteria:
epiſcopuſqꝫ urbinas a pōtifice maximo deſtinatus. Diploma pō
tificale palam recitat. Quo nouis maritis cōnubiū fortunatū au-
ctoritate qua pollet in terris ampliſſima denunciat. Iam dies ut i

quit Plautus ad umbilicũ erat dimidiatus mortuus:iã prandendi
tempus inſtabat.repente oẽs ſe accingere & ſua quiſq̃ munia dili
genter obire. Lectiſternatores menſas apponere:oẽs ex ordine
accubare.principes una cũ ſponſa in tribunali celſiores eminere.
Optabat Princeps Bentiuolus & eẽ & dici conuiuator abſolutiſ-
ſimus:cupiebatq̃ iſtud nuptiale conuiuiũ ſi fieri poſſet eſſe poſte-
ris exẽplũ:ita ꝓ cũ ſciret in rebus oĩbus domini plurimũ pollere
pñtiã:& frontem occipitio ut ueteri adagio teſtatum eſt eſſe prio
rem:inſtituit nõ ſolum intereſſe ſed etiã pẽſſe põpæ conuiuali:
Singulis menſis binos architriclinos aſſignat eoſq̃ bifariam diui
dit:ut alteris dapes integras inferentibus alteris efferant iã ſeme
ſas:alteris ſcandẽtibus deſcẽdant alteri:uiciſſimq̃ laborent & q̃e
ſcant. Ex hoc ordine effectũ eſt ut pter luxum atq̃ opulentiã eẽt
ordinatiſſimũ cõpoſitiſſimũ ꝑ cõuiuiũ. Bentiuolus ipſe diſcurſa-
re:ſatagere rebus oĩbus preſto eẽ:ipſe iubere oẽs iuſſa obediẽter
exequi.adeo reuerentia rebus obeundis efficax eſt. Dantur mani
bus aquæ odoratiſſimæ ex aq̃minariis argenteis q̃ gutturnia alio
noie guttiq̃ dicuntur:inferunẽ ex ſaccaro nucleiſq̃ pigneis con-
cinata cibaria:inferuntur & panes dulciarii ſimulq̃ uinum gene
roſiſſimũ:quod priſci paſſum ut opinor neoterici maluaticũ ap-
pellant:cui tãta auctoritas ineſt ut ſinguli ex eo potiões tantum
modo dentur. In cæſaris dictatoris æpulo quatuor uini genera
oppoſita conſtat:idq̃ ꝓ lautiſſimo celebratur:at in hoc inumera
exhibita fuerunt dulce auſteꝝ:tenue firmum. Alius conuiua me-
racas potiones hauriebat alius dilutas.hunc ſuauia illũ ſubauſte-
ra delectãt:pocillatores pſto ſunt ut Cyatiſſent epulonibus ꝓut
ſinguloꝝ ſtomachus & guſtus expoſcit. Primis ferculis duobus
aut ad ſũmu tribus excẽpta eſt fames eſurientiũ. Reliqua magnifi
centie cã ſunt illata in quibus hoc ſeruatũ eſt ut altilia in ſingulis
fere miſſibus menſæ principũ uiuentia importarentur: uidimus
porcellos gruniẽtes.capolos p tricliniũ curſitãtes:hiſtrices acule-
os ſubrigẽtes:uidimus paſtillos quos uocãt auiculas coquinato-
ria diſciplina in cõuiuio emittẽtes:q̃ p cenationẽ uolitãtes effugi
um q̃ritabãt. Vidimus iſerri pauones flãmiuomos plumis uerſi-
coloribus ueſtitos oculoſq̃ gẽmatis caudi rotãtes illati ſũt & pha
ſani cũ pẽnis cuniculi:lepuſculiq̃ cũ pellibus:q̃ oĩa oblectamen-
to fuere praſoribus.illata ſũt & ſecũdæ mẽſæ bellaria: ex ſaccaro

poma nuceſq; ois generis tanta arte cõfectæ ut a ueris fructibus
non internoſcerent. Quid teſtuacea ſcitiſſimi ſaporis: quid mel
litiſſimas ex ſacrario placẽtas? Quid tuccta ꝑcioſa qd aſſaturas
qd cõdituras exoticas enumerem? Quid tragemata cenã ex mo
re cludentia? quæ ſermone uernaculo confectiones nuncupãtur:
Miſſi ferculoꝝ circiter triginta fuerunt. Conuiuæ ferme cẽteni
quinquageni diſcubuerunt. Structores adhibiti ſciẽtiſſimi obſo
niorũ ſcindẽdorum in fruſta nõ enormia. Quis tãtus ingenio:
quis tanta facundia preditus ut uerbis idoneis poſſet multiiugũ
minutati explicare cõuiuiũ? Legimus ĩ heliogabali cõuiuiis exhi
bita fuiſſe ſupra .xx. fercula igẽtiũ epularũ. Legimus Antonii
& cleopatræ cenas fuiſſe lautiſſimas: quas imitabiles ipſi noiabãt
Legimus luxurioſiſſimas uitelli patinas Veri imparoris cõuiui-
um ꝑcioſiſſimũ: luxũ Luculi nepotalem: ſalioꝝ dapes: põtificum
cenas. Legimus & illas apud priſcos fuiſſe epulares cenas quas lu
culẽti ſcriptores modo adiiciales: modo dubias modo pollucibi
les appellãt: Quæ oia epulũ iſtud bẽtiuoloꝝ nuptiale aut equat
aut antecedit: in quo oia in argẽto puro edulia illata fuerunt: qd
ꝓtractum eſt ab ora diei .xx. in horã noctis tertiam: & cum d' die
epulari cepiſſent noctu electis triclinaribus ſurrexerũt: oẽs fere
poti diſtenti oſcitantes ſimillimiq; hallucinantibus. ipſius conui-
uii magna pars ad funalia lychnoſq; penſiles acta. Sub crepuſcu
lum ueſpertinũ Cerei ex alba cera utpote precioſiore confecti ac-
cendunt quoꝝ tanta erat uis & copia ut nocturnas tenebras flam
mis exuperarẽt. Duo ꝓterea candelabra ingẽtis magnitudinis de
argentata ex laquearibus auratis demiſſa pendebant ſimillima lu
cernis priſcoꝝ quas polimyxos uocitarũt: in his lilia & flores arti
ficio machanico cõcinati uiſebantur. qualia ornamenta fuiſſe le-
gimus in cãdelabris Salomonicis. Erat præterea ignis itra cande
labra furtim incluſus q quaſi in radio diſcurrẽs horaſtata lampa-
des & cereos infixos accendit oẽs mirabundi ſuſpicere tã nobile
cõmentũ laudare tã fallacioſam machinationẽ: contẽplari tã erra
bundum igniculũ: in cauo edium ipſoq; ueſtibulo nocturni lumi
nis inſtrumenta globis piceis referta collucebant Cunctaq; illu-
minabant. Finito conuiuio remotiſq; menſis pauimenta uerrun
tur ſcopis deauratis. Sunt hæc friuola nec inficior; ſed curioſitas
nihil recuſat: & ex friuolis plerũq; grauiora penſitamus. Deinde

ſaltatiões choreæq; matronales exhibētur. Saltauit & ethruſa pu
ella exoſam ſaltationē cum oium qui aderant admiratione mox
ſpelunca fictitia inſtar natiuæ ſiluoſæq; ſpeluncæ una cū monte
ligneo repſit intra triclinum: repſit & caſtelli ſimulachrū una cum
turri: nemine qui geſtaret apparente. Intelleximus tūc illud epi-
grāmatici poetæ carmen qđ prius ſubobſcurū nobis legentibus
erat. Repſerūt ſcopuli mirandaq; ſilua cucurrit: ex his oibus pau-
latim nimphæ ꝓgrediuntur ad effigiem deaꝝ reformatæ. Credi
dimus hoc paridis eſſe iudicium de tribus deabus: quoniā Iuno
& Venus affuerunt. Sed loco Mineruæ aderat Diana cum nym-
phis: quæ ſaltare fabulā cœperunt in qua nymphaꝝ una tanquā
transfuga ex caſtris Dianæ celebis in caſtra Iunonis: quæ coniu-
galibus uinculis preſidet tranſmigrauit. Canticū cecinerūt pueri
ſymphoniaci uoce canora cōcinētes ad quoꝝ rithmos nymphæ
corpus mouebant dantes ſtaticulos ſaltatoris. Magna deniq; par
te noctis trāſacta inter ludos conuiuales cuncti cubitū ceſſerūt po
ſtridie eius diei apperitur celū ſerenū ac ſudum & ſol radioſus exo
ritur cūcta colluſtrans. Quo circa deſtinat princeps Bentiuolus
ut ſponſā ordine pompatico ad tēplū diui Petronii religioſum
ꝓficiſcatur id qđ pridie facere nequiuerāt. Cōueniunt e ueſtigio
matronæ oēs: cōgregatur ois ordo noſtratium: preſto ſūt architri
clini ueſtium argenteaꝝ fulgore conſpicui cum populoſa mini-
ſtroꝝ familia: adſunt principes ac proceres oēs in aula bentiuola
congregati. Incipiunt bini terniq; ꝓcedere gradu lento atq; pō-
patico: ibant ſinguli hoſpites ſingulis ciuibus copulati hac pōpa
nihil pompabilius: hoc ſpectaculo nihil ſpecioſius excogitari poſ
ſe contenderim. Via tota fulgebat ordine incedentiū luminoſo:
qui aut cōcinati aut argentati aut aurati in inceſſu uidebantur:
nullus ſine oloſerica ueſte in ea pōpa cōſpectus. Nam Bononiē-
ſes & ſi ſemper alias ueſtitu cultuq; elegantiſſimo fuere: attamen
id tēporis oēs ut nuptias exornarent ueſtimenta ſerica ac bombi
cina pro facultatibus cōfecerāt. Tanta autē fuit pompe incedētis
multitudo ut primi iam in foro uiſerentur quando nouiſſimi ex
palatio bentiuoloꝝ uix dum egrediebantur. Res erat nō minus
memoratu digna q̄ admiratione contemplari tot clariſſimos pro
ceres: tot illuſtriſſimos principes: tot ſūmates matronas cocco ar-
gento auroq; fulgentes: qui ad deum ſalutandum ſimul icedebāt.

Quicqd uſq̃ ſpecioſi eſt hic eſſe uidebatur. Edes eſt Diui Petro-
nii in foro bononiẽſi ampliſſima:q̃ & ſi latericia eſt:tñ ꝓpter ue-
nuſtatem atq; ſimetriã marmoreis tẽplis eſt a quiparanda. Salu-
tatis ex ritu chriſtianoꝝ religioſiſſime numinibus Myſticiſq; can
ticis peractis eodẽ quo uenerãt ordine ad edes bentiuolas reuen
unt. ibi repotia ex more uetuſtiſſimo reparãtur:prãdioq; lautiſſi
mo principes proceresq; cũ matronis accipiũtur. Poſt prãdiũ da-
ta ſunt oculoꝝ uaria oblectamẽta:editũ ẽ & ſimulachrum pugne
gladiatoriæ. Ñãq; in foro bẽtiuolo qd aſſeribus pauimẽtatũ eſſe
docuimus Adoleſcentuli uoſtrates ad quinquaginta edocti a ma
giſtro armoꝝ peritiſſimo: quales apud Romanos fuere laniſtæ:
digladiari inter ſe ceperunt & nũc pũctim:nũc ceſim ictus iſerre:
nunc illatos oculis uigilãtibus euitare:modo aſſultibus uariis ad
uerſarios ꝓmere:modo preſſi retrocedere:deniq; oẽs armorum
tractandoꝝ numeros iplere. formoſum ſane bellicũq; ſpectaculũ
in quo manica ferrea i medio digladiantium collocata & circum
eam atrox certamen inter oẽs exortum:dum ſinguli pro uiribus
corripere cõtendũt. Victor ludrici certaminis ꝓnunciatus Nico
laus cognomẽto bazanus qui primus manicã ſuſtulit. Sub eodẽ
papilione quo foꝝ bentiuolum tegebat̃ ludus pilaris celebratus
non ſine maxima ſpectatorum uoluptate. deſtinati erant ad pilæ
luſionem. hinc inde quinquageni iuuenes lacertoſi ualẽtiſſimiq;
alteri amictu praſino conſpicui alteri hiacyntino:ita enim colo-
res appello quos ſemidoctũ uulgus uiridem cæleſtemq; nuncu-
pare cõſueuit. Alteri fortunam ducem ſequunt̃. alteri prudentiã
utraq; pars ſuam inuocat ſuffragatricẽ. in medio follis pugillato
rius uentoſa grãditate tumeſcẽs locat̃ quẽ calcibus:pugniſq; icur
ſantes utrinq; oĩbus uiribus neruiſq; contendũt ultra preſcriptos
aduerſariorum terminos eiaculari. Non ero in hoc ſpectaculo de
ſcribendo ꝓlixior:cum paucis ante annis id ludicri genus i foro
bononienſi exhibitũ copioſiſſime explicauerim i epiſtola ad Frã
ciſcum puteolanum ꝑceptorem meum ſcripta. Reliquum ante
cenã tempus ſaltationibus & choreis impẽſum. poſt cenam igre-
diuntur perſonati ſcẽnico ornatu intra nemus incluſi:quod cõſi
tum uirectis & arbuſculis nihil poene diſtabat a uero nemore cu
pidinis ludicrũ egerũt homines feri ac ſiluatici clauam ligneam
manu geſtantes inſtar herculis clauigeri cantata ſunt carmina at

gumento diſcurſibuſꝗ reciprocis accõmodata.ex his unus leonẽ
cicurẽ exarmatũꝗ loro trahebat:erat aũt homo leonina pelle ue-
ſtitus tectuſꝗ adeo graphice ac ſolerter:ut a neſcientibus uerus
leo crederetᷣ.exhibitus ẽ & ĩ ſaltatiõe monoceros fictitius:ſequen
ti die qui dies erat pridie kal.februarii ſimulacrũ pugnæ bellicæ ĩ
foro maximo editũ ẽ:ad quod ſpectandum ãntequã iretur ĩ aula
Bentiuola ientaculũ regiũ dignũꝗ memoratu Pricipibus matro
niſꝗ exhibetur:quod iter cætera ſpectacula cũ primis annumera
ri meretur . Nã per dulciarios artifices quos diu domi ob id ipſũ
habuerat priceps Bentiuolus cõcinata ſũt ex ſaccaro edulia uarii
generis:q̃ itra triclinium ex ordine illata cũctorum oculos ad ta
lem ĩſpectiõem cõuerterũt.Precedebat carrus cupidinis triũpha
lis ad amuſim confectus:quem quatuor ex miniſtris baiulabãt.
Subſeqũebãtur ſimulacra oppidorꝝ.Imagines elephãtorꝝ effigi
es uolucrũ ſpectabãtur & naues cũ armẽtis:ĩſignia principium:&
id genus quãplurima quæ nemo a ueris iter noſcere poſſet adeo ĩ
genioſa ẽ natura mortalium ad cũcta quæ uelit imitãda. Omnia
hæc importata fuere magis uiſui q̃ eſui accõmodata : magis ocu
los ſaciatura q̃ ſtomachum.Singula:ſingulis dono data princip
bus:eſculenta uero bellaria atꝗ tragemata omnis generis ꝓ ien
taculo iſerũtur:quorum magna pars ĩ uulgus pro miſſilibus ſpar-
ſa.Cum omnes lautiſſime ientaſſent itum ẽ agminatim ad haſti
cos ludos cõtemplãdos:quos ſpõſa cum omni comitatu matro-
nali proſpectauit e ſpeculatorio:quod decentiſſimum in palatio
ſenatorio ob id ipſum fieri iuſſerat Minus Roſcius id temporis
dictator homo omnium nobilium doctiſſimus oium doctorum
nobiliſſimus.Iam totus populus ac peregrini paſſim procurren
tes forum compleuerãt:& cũctos inſtar cuneorum theatralium e
ligno fabricatos fartim conſtipauerant.Multi cum periculo ſalu
tis culmina tectorum quibus forum cingitur cõſcenderãt ex ĩbri
cibus teguliſꝗ ſpeculaturi.Tres æquitum turmæ totidẽꝗ turma
rum ductores apparatu magnifico ſpectabiles forum ingrediun-
tur.Ordo agminis turmatim cunctis talis fuit.Primus Hannibal
bentiuolus equo inuehitur.quem antecedunt equibellatores exi
mie magnitudinis aureis tegumentis uelati circunſtant ſtipato-
res cãdidati tãquã petitores magiſtratuũ romanorꝝ.Turmales re
gali cultu procedunt.Ipſe armatus fulget in equo. Arma radian

cta aureo paludamento cõtegunť põpa prorſus regalis opulen-
tiæ: ex altera fori pte irrumpit Franciſcus priceps mantuanus. q i
cõpabili magnificentia oĩum oculos i ſe ac ſuos cõuertit: ꝓibant
lancearii habitu turcarum de qbus ante dictum eſt. Lancearios ſe
quebantur bipotoxoꝑ. cum ſcorpionibus. equi duodeci ſine ſeſ
ſoribus ingenti corporatura deducunť opti uelamentis: quæ au
ro erant purpuraꝗ diſtincta: quoꝝ fulgor omnes fori partes il-
luminabat: de quibus uirgilianũ illud merito dici poterat. bello
armantur equi bellum hæc armẽta minãtur: Proximi ibant dori
phori ut ita appellemus geſtatores haſtaꝝ bellicarum. ipſius ue-
ro principis cultus inter precipua ſpectabatur. Nãꝗ equo uecta
batur exuperantiſſimo uigore & inuſitata magnitudine: & uecta
batur paludatus aureo paludamento: ornatuꝗ haud diſpari ſuos
exornauerat bellatores. precurrebãt ſpiculatores induti ueſtimẽ-
ta ꝓciosa utpote dimidiata ex auro: dimidiata ex ſerico cõtexta.
Nouiſſimo loco introceſſit Gibertus carpinas Principis Benti-
uoli gener: & ipſe uiſẽdo decore cõſpicuus ornamẽtis equoꝝ eq
tũꝗ præfulgentibus. Venerunt & alii pro facultatibus ornati ſed
ſuper oẽs mantuanus regulus exiſtimatus eſt: illud decoraſſe ſpe
ctaculũ: cuius manica paludamẽti carbũculis hiacyntis ſaphiris &
id genus gẽmis præcioſiſſimis onuſta ꝑſtringebat acies oculorũ:
ordo haſtici certaminis erat talis. Duo cataphracti e regione col-
locantur q in equo imobili ſedentes exciperẽt ictus incurſantiũ:
quibus poſt horæ ſpaciũ totidẽ recentes ſuccedere debebant. Hæc
bellicæ pugnæ imago ex militari Romanoꝝ diſciplina mihi trã
ſlata uideť: apud quos tyrones exercebanť ad palũ: qui inſtar bel
latoris imobilis excipiebat ictus congredientiũ pugnatũ ẽ horis
amplius tribus cõtinẽter: cõplures haſtæ & a bellatoribus procur
rentibus: & a ſtariis fractæ: cõplures ictus armiſoni ultro citroꝗ:
& illati & accepti foro clangentibus tubis reboante ſpectatoribuſ
ꝗ plauſu & uociferatione fauentibus. Multoꝝ eo die uiriliter di-
micantiũ uirtus ſpectata eſt ſed i primis Hanibalis Bentiuoli: q
ante annos gerẽs robur animũꝗ uirilẽ ſpecimẽ ampliſſimũ futu
ræ uirtutis oñdit: quæ in pulchro atꝗ puerili corpore ueniẽs gra
tior fauorabiliorꝗ eſſe conſueuit: Gaſpar Roberti: ſancto ſeueri
natis Filius paternæ uirtutis emulator functus ẽ officio acerrimi
bellatoris: ſed inter oẽs excelluit Princeps Mantuanus quẽ poſt

certamen ludices publico pconio uictorē pnūciauerūt brauiūq qd erat argenteū donauerūt. Trāſacto ludicro cūcti letitia delibuti cū oculoꝝ deſideria ſatiaſſent foro faceſſūt:iā die i ueſperā pcipiti recta ad edes bētiuolas pgūt nouū ifrequēſq ſpectaculū ſpeculaturi. nam florētinus qdā machinator egregius & mechanicæ artis ſcientiſſimus machinā ſolertiſſimo artificio fabricauerat. quā girādolam uulgus appellat:q nr̄a lingua orbis flāmeus dici pōt: utar enim hoc uocabulo quo adinuenero melius:erat hæc machina funibus ſuſpenſa ſub papilione bentiuoli fori ingētis magnitudinis in rotūditatē circumacta:tribus circulis cingebaṫ medio extremos exuperāte:creſcebat in uētrem labris paulatim ſe reſtringētibus:cui nihil tā ſimile eſt quā calathi effigies:Ignis intra machinā furtim iclusus arte mechanica alebatur per fomites icendiorū diſcurrēs quibus tota moles erat referciſſima: debebatq hora ſub ueſperæ ſtata cū crepitu bomboq maximo flagrantes radios eiaculari. Machinator predixerat poſt primā horā nocturnā futuram flammaꝝ eiaculationē. Iam ſublato tētorio reductiſq uelis auidiſſime pſtolabaṫ populus numeroſus cōdictum tp̄s cōflagratiōis. Iam crepuſculū iam tenebræ denſæ iam hora fatalis aduenerat:cum repēte tāta uis flāmme & incēdioꝝ emicuit cum crepitu eruptiōis uehemētiſſimo ut celum ipſū flagrare ſimul & ruere uideretur:ut multi prepauore corruerint. fuligine fumo odoreq ſulphureo cūcta compleri. Radii igniti ſubinde erumpentes iterſpectatores formidoloſos uolitare:hoꝝ facies afflatu fedare illorum ueſtimēta cōburrere:fuitq plenum horroris cum uoluptate ſpectaculū:quod nouiſſimū inter nuptiales luſus exhibitū haud quaq̄ diſplicuit nouitate blādiēte:q ſemp fere ſolet eſſe gratiſſima: cū ad noua homines libentiſſime ueniāt ad noua cōcurrant: exacta eſt cena ſaltationibus nō iuenulis & id genus uoluptatibus. Calendis februarii cum iā abſoluta eēt ex oī parte feſtiuitas nuptiarum q̄ quatriduū celebratę fuerunt:hoſpites tam principes q̄ priuati ſuas quiſq domos repetere & in patriā repedare ceperunt oēs imbuti hac perſuaſione ut iohānem bentiuolū magnificentiſſime ornatum ſe uero honorificentiſſime acceptos arbitrarentur crederentq reliquos italie principes facilius bentiuoloꝝ nuptias imitaturos q̄ ſuperaturos. Et me hercules nemo non uehemēter admirari incredibilem tot rebus peragendis celeritatem. Secū

quilibet reputare quantas facturus fuiſſet Princeps Bentiuolus Nuptias ſi annuũ tp̄s ad ornamēta cōparāda habuiſſet. Cui bimeſtri ſpatio per brumales dies tanta conficere licuiſſet. Ad nuptias celebrādas hoſpitiū circiter tria milia cōueniſſe memorātur: quippe hoſpitia ciuiū diuiſi paſſiſq; eſculenter cibariis ex aula bentiuola affatim ſuppeditatis. Cibus potioq; oībus eſurientibus ac ſitientibus exhibita. illuc egeſto ſi tāq̄ i aſylum cereris ac liberi patris cōfluebant: Tubicines tibicineſq; ex oībus italie partibus innumeri affuerūt. Timpaniſtæ nutricularii choraule & id genus ferme oēs orginici muſici undiq; cōuenerūt: audiuimus petulātias ſcurrarum fatuitates morionū uidimus p̄ſtigia p̄ſtigiatorum: nec pumiliones defuerūt. Ex hoc omni numero nemo non donatus a Bentiuolo pricipe diſceſſit: Inter multa apparatus nuptialis ornamēta ornatiſſimus magnificentiſſimuſq; fuit ordo architriclinorum: quorum nemo per tot dies eandē ueſtē bis induit eundē cultū iterauit. Quin imo ſinguli ſingulis diebus mutatoria ſubinde induebant. idem quoq; a principibus matroniſq; factitatū. Munera nuptialia certatim ab oībus collata. Ciues Bononienſes publice ac priuatim q̄plurima contulerūt. Alii maiora: alii minora pro facultatibus. Agricole ac ruſticani oēs pagatim oppidatimq; cū donis nuptialibus ad Bentiuolum principem acceſſerūt. Principes italici tam reges q̄ reguli legatiq; principum ac demaſte precioſiſſima quiſq; munera attulerūt. Summa accepti haud dubie maxima eſtimatur. ſed ſumma expenſa nō mediocris. per eoſdem dies clauſe ſūt taberne: officinatores feriati: & leticie cauſa indictum eſt iuſticiū quod priſci Romani in luctu ac periculis indicere ſolebant. Hactenus nuptialem feſtiuitatem ſcribendam eſſe duximus. Alii minutiora ſcribant & liuiora: quæ nos conſulto pretermiſimus prebitura plus faſtidii q̄ oblectamenti lectitantibus. Quod ſupereſt deos deaſq; omnis rogo & oro ut connubium iſtud uelit eſſe feliciſſimum ac fortunatiſſimum: ſicut nuptialis apparatus fuit ſplēdidiſſimus: utq; nouis maritis annos neſtoreos cum metelli felicitate largiantur.

Eiuſdem Endecaſyllabon:

Quo tu quo properas recens libelle
Extra lumina cur cupis uagari.
Intra ſcrinia cur nequis manere

Cur limam refugis meumq̃ caelum?
Cur optas uolitare per tabernas?
Vendi plus minus aſſibus duobus:
Exi:ſed uideo tibi paratos
Ronchos Rhinocerotas & malignos.
Ruguſo aut piperi dabis cucullos:
Aut merces olidas ſalariorum
Infœlix gremio teges madenti.
Hæc incōmoda ſi ſapis libelle:
Vitabis:uia nam tibi parata eſt.
In chalci fugito ſinū patroni.
Qui iam ſuppetias feret clienti.
Qui te preſidio ſuo fouebit:
Qui doctos amat excolit uenuſtat:
Hunc queras:reuerenter hunc adito:
Huic poſt legitimam oſculationem
Dices protinus.o decus bonorum
Te ſaluere meus iubet poeta:
Et te uiuere Neſtoris ſenectam:
Et te principibus diu placere
Optat:ſiſq̃ ſui memor precatur.
Iam quo properas recens libelle.

Philippi Beroaldi oratio nuptialis habita Mediolani.

INter multa Viri preſtantiſſimi ac Matrone uenuſtiſſimæ q̃ iucūda & utilia mortalibus cōparata ſūt:iucundiſſimū & utiliſſimū ē maritale cōiugiū:qđ hoies diſiunctos uiculo artiſſimo cōiungit:qđ familias diſſociatas mutua affinitate cōſociat:qđ neceſſitudines cōciliat;qđ amicicias religioſas cōparat qđ domos numeroſa ſobole fecūdat:qđ urbes legitimis ciuibus replet.qđ deniq̃ efficit:ne genus hūanum tpis lōginqtate depeat.ſine quo nulla citas:nulla gēs nec ipſe ut ita loqr mūdus cōſiſtere pt.Vñ nō mediocri laude dignus exiſtimādus ē Cecrops ille priſcus q diphyes cognōinatus eē fert̄ hoc ē duplicis gēinæq̃ nāe.ppca ꝙ pmus fcinā mari ſacroſcō mrīmōio copulauerit quo dono nullū donū maiꝯ excogitari poſſe cōtēderi qđ nō tā hūanū q̄ dinū:cuius ñ tā cecropē q̄ deū cōditorē credeř debemus.ſicuti & eccleſiaſticū dogma pſcribit,merito itaq̃ ingenio

rum ſons Homerus populos i celibatu uiuẽtes abios appellat q̃ſi
uita carẽtes:& mortalium uita ſine cõnubio dimidiata a luculen-
tis ſcriptoribus nũcupatᷓ tanq̃ abſoluta ac pfecta uita ex maris ſœ
mineq; ſocietate cõſiciatur. Et queadmodũ laudãdi ſunt illi qui i
ordine maritoꝝ numerari concupiſcũt: ita illi uituperãdi qui in
celibatu uiuere pſeuerãt iugũ cõiugale deprecãtes. Quibus uero
preconiis qua ue laudatiõe celebrari meretur illi ueteres Româ-
ni: quibus nulli unq̃ nec ſactiores nec bonis exemplis ditiores ex
titerunt. qui celibes puniebant mulctã irrogare ſoliti ſiquis uxo-
rem ducere renuiſſet. Taleſq; ſubinde cenſoria nota afficieban-
tur. Qua quidem in re mihi uidenᷓ lycurgi & Platonis leges ue
pote diuinitus cõditas eẽ imitati. q̃ iubẽt eos ois de decore afficiẽ
dos eẽ pecuniaq; mulctãdos qui rei uxoriæ nõ fuerint opati. Nã
q; e Scitis lycurgi arcebãtur celibes ab iſpectiõe ludoꝝ gymnicõ
rum: & honore illo priuabantur: quo iuuenes pſequi ſeniores cõ
ſueuerũt. & illud in dercyllida a iuuene ſpartano dictũ nemo non
pbat. qui aſſurgere illi noluit q̃q̃ iperatori nõ improbo neq; ce-
dere ſubſellio: uerbũ illud promens dignũ memoratu. Ideo tibi
nõ aſſurgo quoniam neq; tu filium qui mihi cederet gẽuiſti. Pla
tonicæ uero leges tẽpus cõiugale pſcribẽtes mulctam dicunt illi:
qui a. xxx. etatis anno uſq; ad trigeſimũquintũ uxore ducenda ſu
per ſederit. Ariſtoteles quoq; cũ pceptore Platone congrues pre
cipit in politicis fœminas circiter octauum decimũ etatis annum
nubere Mares uero circiter annũ. xxx. ſextum uxorẽ ducere debe
re. Hoc. n. tpe utrunq; copulari uigentibus corporibus. Ceterũ i
ter nationes ois Romani cõiugalia ſacra reuerẽtiſſime coluerũt:
& q̃plurimis cerimoniis ornamẽtiſq; honeſtãda atq; diſcordãda
eẽ cenſuerũt. hic illæ quinq; faces i nuptiis adhibebantur: quas ex
ſpina alba cõfectas pueri patrini matriniq; geſtabant. Quo nu-
mero haud dubie ſignificabaᷓ quiq; geminos uno mulieris puer-
perio pgigni poſſe. uel q̃d par numerus: qui fœmineus ẽ: & ipar
qui maſculus ſimul copulati pgenerãt. Hic aqua & ignis i nuptia
libus ſacris afferebãtur. Quæ duo elemẽta uitã mortalium maxi
me cõtinẽt: ut uidelicet oſtenderẽt: ita uirũ fœminãq; diſiunctos
ſteriles eẽ at infecundos ſicuti ſine calore humor: ſine humore: ca-
lor nihil gignere pñt: cõiunctos uero ui hẽre gñatiõis aptiſſimã.
Hinc nubẽtes colus cõpta & fuſus cũ ſtamie comitabaᷓ: q̃ res pla-

ne demõſtrabat uxorẽ i domo maritali laniſiciũ exercere deberet unde & Thalaſii nomẽ: qđ laniſiciũ ſignificare autumãt eruditi uſurpabatur i nuptiis. Quid in pñtia meorẽ queadmodũ nouæ nuptæ domũ mariti ingrediẽtes adipe ſuillo ſiue ut ſiue ut Maſurius inquit lupino poſtes perũgebãt ex quo uxores denominatæ credũtur. Lõgũ ſane foret ſi cauſas rerũ oium nuptialiũ ſingillatim recẽſere uellemus. Quo circa prudẽs pteribo cur limẽ maritale nouæ nuptæ pedibus nõ tangebãt: cur flameo luteo caput obnubebãt. Cur cingulo nodo herculaneo uincto cingebant: qđ mox in cubiculo maritus diſſoluebat. illud pretereũdum nõ ẽ farreũ nouæ nuptæ preferri ſolitũ ppterea qđ nihil religioſius erat uinculo cõfarreatiõis: q ſolis ut inquit Boetius Põtificibus cõueniebat. Vñ & matrimonia farracea a cõicatiõe farris nũcuparũt. Quanta ueneratiõe cõnubia romani pſequeretẽ hinc maxime dignoſcit. qđ cõplures deos nuptialibus pagẽdis præeſſe uoluuerunt. Nam deus iugatinus nominatus inuocabat: qñ ſponſus ſeſe ſpõſæ cõiungebat: iugumq; pariter maritale ſubibãt. Domiducus adhibebat qñ ad mariti domum noua nupta ducebatur: Cui cumerũ qđ nuptiale uas ẽ pferri mos erat Deam uero Mãturnã adorabãt Vt ſcũ uiro uxor iugiter maneret. Quod ſi rixæ iurgiaq; coniugalia aliqñ itercesſiſſent: in ſacello deæ uiriplacæ recõciliabant. Deãq; uirginenſem idcirco uenerabantur Vt uirgini zona illa ſolueretur: de qua eſt illud Catullianum.

Quod zonam ſoluit diu ligatam.

Quin etiã iunonem cognomẽto cinxiã atq; unxiam. Deũ Subigum. Deam premã atq; partũdã aliaq; numina cõpluſcula in cõiugalibus ſacris adhibuerũt. Adeo matrimoniũ ſacroſanctũ atq; uenerabile apud illos erat ut id non ſub uno deo tutelari ſed ſub plurimis tutandũ cuſtodiendũq; cẽſerent. Preterea eos q in maritorũ ordine numerabãtur honoratiores his qui uitã celibẽ degebant eſſe uoluerũt. Et olim. Q. Metellus numidicus icẽſura. P. romanũ hortatus ẽ ad uxores ducẽdas cã liberorũ creãdorũ luculẽta quadã orõne: quadã die Auguſtus Ceſar cũ & ipſe de maritandis ordinibus ageret & ad matrimõia capeſſenda quirites hortaretur cõmodiſſime uſurpauit. & mediſſidius ſi uerũ uolumus confiteri adiutorium uxoris uiro neceſſarium eſt. Nam queadmodũ uir foris & ſub dio negociatur cõparatq; labore ac uigilantia ſa

cultates quæ tectis recondanť:ita mulier res paratas cuſtodit & il
la oia curioſe conficit.quæ domi debeāt adminiſtrari. Sic alterius
opa a natura comparata eſt ad exercitationē forenſem & extrane
am:alterius ad domeſticā diligētiā. Preterea quid dulcius quid iu
cundius eſſe pōt patrifamilias intra penates domeſticos ſe recipi
enti:q̄ habere matrēfamilias cuius tutele cuncta domeſtica nego
cia credat cū qua curas partiať cui cogitatiōes intimas cui puos li
beros tradat:quæ marito iugi exercitatiōe fatigato ſit requies at-
q̄ fomentum. Et cū nihil in domo maritali diuiduū conſpici de-
beat in comune ambo cōſpirant contubernio dulciſſimo pfruen
tes. Merito igiť uas electionis Tuba euangelii & ſanctaꝝ ſcriptu
raꝝ armarium apoſtolus Paulus nuptias uocat honorabiles & cu
bile imaculatū Merito honorabiles a nobis hodierne nuptie ap-
pellari poſſūt:cū ſponſus & ſpōſa honoratiſſimi conſpiciātur.cū
ambo ſplēdido genere clariſq̄ natalibus orti ſint. Quis enim ne
ſcit familiā pirouanoꝝ in hac urbe eſſe uetuſtiſſimā generoſiſſi-
mamq̄ utpote quæ olim rebus potita eſſe dicať:quam nō pauci
in ſtudiis ingenuaꝝ artium & potiſſimū medicine illuſtrauerūt.
In qua nō ſolum littere & diſciplīe liberales ſed religio & cerimo
nie floruerūt. Cum ex hac iampridē gente pdierit Vir ſanctitate
uitæ clarus Diuus Galdinus:cuius nomē & ſanctitudo apud Me
diolanenſes eſt uenerabilis. Veꝝ hac tempeſtate genus pirouа-
norum illuſtrať ornaturq̄ uiro ornatiſſimo Gabriele. Cuius ne
ogami hoc eſt noui ſponſi nuptias hodierno die nuptiali oratiōe
pſequimur. eſt enim hic multiiugis diſciplinis decoratus aſtrolo
gie peritiſſimus phīe conſultiſſimus & in primis medicine ſciētiſ
ſimus:que uel ſingule ingenue artes quemuis hominē poſſent il
luſtrare. Aſtrologia enim ab reꝝ terrenaꝝ contemplatu mentes
noſtras euocat ad ſpectāda celeſtia ad curſus ſiderum ſtatos penſi-
tādos ad ſuperas ſedes noſcitandas. hæc efficit ut homines parum
a diis diſtare uideantur. Philoſophia quæ mater artiū appellatur
dux eſt uite mortaliū:animoꝝ morbis medetur:reꝝ cauſas ſoler
ter inquirit & diuinæ maieſtatis archana rimať quod fœliciſſimū
exiſtimat Mātuanus Vates. Medicina uero qua nulla ars fructoſi
or eē fertur ſalutē deploratis reſtituit morbos expellit:afflicta re-
creat:languētia corroborat & cū morte ipſa ſubinde colluctatur.
has tantas tanq̄ preclaras nuperi ſponſi uirtutes exornāt ſuauiſſi

mi mores ſummas comitas dexteritas affabilitas. q̄ res illū haud dubie fecerunt apud mediolanenſes oīs fauorabilem apud illu- ſtriſſimos principes gratioſum. in ſumma carus eſt oībus inuiſus nemini oīum beneuolentiam genuina quadā probitate demere- tur. Cuius conſobrinū eſſe non penitet magnificū ac circūſpectiſ- ſimū uirꝫ Bartholomeū chalcū: de cuius eximiis dotibus ac ꝓba- tiſſimis moribus abunde iudicauerūt illuſtriſſimi principes me- diolanenſes: qui eum archigrāmateū hoc eſt principē ſcribaꝝ ex oībus unū delegerunt: quem oīum archanoꝝ participē ac cōſilia rium eſſe uoluerūt: ſed hæc obiter pauca de multis. Cæteꝝ quem admodū ſponſi familia generoſa eſt ita ſponſæ genus illuſtre & ꝑ uetuſtū eſſe credit̄ in quo multi in toga multi in re militari excel lentes extiterūt: qui ſuis ipſi uirtutibus apud uos cognitiſſimi ſūt ita ut noſtra laudatiōe non egeant. Ipſa uero ſponſa oībus q̄cun ꝗ in matronā cadūt dotibus prædita familiæ eſt ornamento. In genui mores matronaliſꝗ uenuſtas fœminam condecorant. Et cum quatuor ſint quæ in ſponſis querantur: forma: probitas: no- bilitas: dos: hæc formoſa: hæc proba: hæc nobilis: hæc dotata eſt: quāuis ipſa non illam ſibi dotē ducat eē q̄ dos dr̄. Sed pudicitiam & pudorē & ſedatū cupidinē. Deū metū parentū amorē & cogna tum cōcordiam. Qualis dos probatur & expetit̄ in primis ab al cumena plautina. Deniꝗ ut ſemel finiam probata probatiſſimo modeſta modeſtiſſimo. Laudata laudatiſſimo nubit. Quoꝝ con nubiū ſicuti cōpar eſt beneꝗ conueniēs ita dii faxint ſit fœlix fau ſtum atꝗ fortunatū: ut diutiſſime uiuant uitam concordiſſimam iucundiſſimamꝗ: & ut dulces natos ſuſcipiant: & ex natis dulciſſi mos nepotulos aſpiciant: quoꝝ luſibus oblectentur: quoꝝ blan diciis refoueantur: quoꝝ fortunis ac fœlicitatibus condecorētur. Sed iā tēpus eſt ut formulā a maioribus inſtitutā uſurpemus: & uernacula lingua loquentes prefatione religioſa ſponſū ac ſpon ſam ita interrogemus.

Ad magnificum Minum Roſcium Senatorē Bononienſem Philippi Beroadi bononienſis epiſtola.

IOannes Boccatius hō ī ligua uernacula diſertiſſimus cētū fabuloſas hiſtorias ſtilo elegātiſſimo cōpoſuit: ex q̄bus duas nos potiſſimū excerpſimus: eaſꝗ ī latinū ſer monē nuꝑ exercēdi ingenii cauſa tranſtulimus. Nam

queádmodũ maioress noſtri ex græco in latinum:& ex latio uer
tere in græcum optimum eſſe iudicabãt id quod ĩ primis. L Craſ
ſus &. M. Cicero factitaſſe traduntur: Ita nobis cõducibile uiſum
eſt ex uernaculo uulgatoqꝫ ſermõe aliquid Mythicon hiſtoricõ
que cõuertere in romanam linguam: ex qua conuerſione ingeni
um medius fidius uegetatur. eloquutio expolit̃. Supplex uerbo
rum optimorum copioſiſſima comparatur. In hac autem ĩterpre
tatione fateor me non ubiqꝫ uerbum e uerbo: ſed ſenſum exꝑſſiſ
ſe de ſenſu quedam pretermiſiſſe: nonnulla addidiſſe. Eatenus ut
decorem in tranſlatione pro uirili parte conſeruaremus. Et hoc
fecimus ſequuti Oratii preceptũ ita precipientis in arte poetica
Nec uerbũ uerbo curabis reddere fidus interpres. quod etiã faciẽ
dum docet Diuus Hieronymus ſcribens de optimo genere ĩter
pretãdi. Accipe ergo uir preſtãtiſſime & in ſtudiis humãitatis lit
terisqꝫ noſtris politiſſime opuſculũ a Philippo tuo concinnatũ.
De alieno effigiatũ. de alieno nr̃m: quod legas q̃ſo cũ fueris ocio
ſus cum aĩum a ſenatoriis muneribus publiciſqꝫ negociis pauliſꝑ
recreare decreueris: cum te in bibliothecã tuã quæ te ſingulari eru
ditione decorauit: reconditeris. Tunc. n. aĩus exuendus eſt curis
grauioribus. demulcendus litteris amœnioribus & refouendus
uoluptatibus hilarioribus. Tunc haſcẽ nugas poteris in manus
ſumere: poteris ĩſpicere: & tuo polito limatoqꝫ iudicio penſitare.
Nunquid ad floſculos Boccatii in ſuo genuinoqꝫ ſermone preni
tentes aſpirare potuerit noſtra illæc latina ĩterpretamẽta: Quæ
tibi peculiariter dicaui. Propterea ꝙ ueri amoris ueræque amici
tiæ teſtimonia ſunt locupletiſſima: quicquid ideſt boni conſule
& me uti ſoles ama.

Q Vo tẽpore Octauius Cæſar nũdum cognominatus
Auguſtus in triũuiratu romanũ regebat imperiũ Fuit
Romæ. p. Q. Fuluius homo patritius ac nobilis: qui
filiũ noĩe Titũ fuluiũ iuuenẽ ſingulari igenio ꝑditum
athenas miſit ut phiæ ſtudiis erudiret̃ ſeũqꝫ etiã atqꝫ etiã cõmẽda
uit Chremeti uiro nobili amico uetuſtiſſimo: qui Titũ hoſpicio
ſuſcipiẽs uoluit ut icõtubernio filii Giſippi familiariter educaret̃
& utrunqꝫ Ariſtipo id tẽporis pħo illuſtriſſimo tradidit erudien
dum: ut hiſdẽ pariter doctrinis imbuerent̃. Cũ itaqꝫ ambo iuue
nes uitã degerẽt cõem: tanta ſimilitudo moꝝ repẽte apparuit ut

ſumma germanitas ſūmaq̄ beniuolētia iter ipſos coaluerit adeo ut uix morte potuerit diſſociari. ſimul ambo phiæ ſtudiis incumbere: ſimul ambo ad faſtigiū diuini dogmatis aſcēdere. ambo excellentiſſimi igenii dotibus pares exiſtere. qui talem uitā duxere circiter triēnium maxima cū uoluptate Chremetis. is utrūq̄ pio amore ꝓſequēs nec in filiū q̄ in Titū ꝓpenſior cum iā eſſet ſenio cōfectus e uita migrauit: Cuius obitum tanquā cōis parentis Titus atq̄ Giſippus peræq̄ defleuerunt & pari lamentatione proſequuti ſunt. adeo ut nec ipſius Chremetis familiares ac cognati ſatis dignoſcere poſſent uter eoꝝ iuuenū magis conſolandus foret poſt aliquot menſes amici neceſſariiq̄ Giſippi hoiem cōueniunt & ad uxorem ducēdā pariter hortantur puellā ſe reperiſſe dictitātes Ciuē atticā incredibili formoſitate conſpicuā & generoſiſſima gente ꝓcreatā: cui Sophroniæ nomē erat & id tēporis quintū decimum agebat ætatis annū. hoꝝ uotis Giſippus utpote iuuenili ardore caleſcens libēter annuit. Iamq̄ appetebat tp̄s nuptiarum. Cum ſponſus una cū Tito ad ſponſam uiſendā ꝓficiſcitur: iā ambo intra ædes ſponſæ penetrauerāt. Iam inter giſippum Sophroniamq̄ faceriſſimi ſermones ferebantur. Cū Titus quaſi elegans ſpectator fœminæ formoſitatis adhibitus cœpit curioſis oculis cūcta ꝑſpicere & ſingula Sophroniæ membra callenter penſitare: q̄ cū mirādū in modū tota cōplacuiſſet: ipſe ſecū illam ſpecioſiſſime puellæ uenuſtatē illud decus: illā exuperātiſſimā pulchritudinem ſubinde memoria repetēs tāto amoris incēdio cœpit eſtuare: quāto nullus priſcis tp̄ibus amator cōflagrauerat: cū itaq̄ domū repedaſſent. Titus itra cubiculū ſolus ſup Sophrōia cogitare. Sophroniā intueri Sophroniæ nomē idētidē noiare: tanto magis ardeſcens quāto magis in ea cogitatione uerſabat̄. Tādem poſt multiplices curas crebraq̄ ſuſpiria ita ſecū lamentari exorſus eſt. Heu te miſeꝝ. heu erūnoſā uitā tuā Tite. Vbi aius: ubi amor: ubi ſpes tuæ collocantur? nōne uides nōne ſentis hanc tibi uirginē in ea ueneratiōe eē habendā: qua ſororem? Hoc exigit munificētia & benignitas ī te a Chremete collata. hoc expoſcit fida uetuſq̄ amicitia: q̄ tibi cū Giſippo ē huiuſce adoleſcētulæ ſponſo. Quid igitur concupiſcis? quo te a fraudulēto cupidine ꝑcipitē trahi finis? quo a ſpe blandiete? Recludе aliq̄n oculos aī: & temetipſū infœlix recognoſce: obtempera rōni: & cohibe illicibilem appetitum.

Moderare cupiditates inſanas & aliorſū cogitatiões tuas conuer
tito. principiis obſta:& uince teipſum dum tp̄s adeſt:dū datur oc
caſio:Illud qđ tu tantopere affectas:turpe:flagitioſū:indecorum
eſt. Illud quod aſſequi moliris abſte in primis fugiendū. Si id qđ
uera amicitia expoſcit:& quod teipſū decet itueri uelis. Quid nā
igitur tibi Tite factitandum ē?amoris mediuſfidius illicitus: illau
dabiliſq̨ relinquēdus. alioquin inter fidos amicos ꝑfidioſiſſimus
iudicabere. Deinde cū Sophroniæ reminiſcerẽt mutato conſilio
cuncta q̄ dixerat retexens ſic ſecū ſolus ſermocinabatur. Maiores
ſunt ꝑfecto uires legis cupidineæ:maiorq̨ potētia q̄ legū reliqua
rum. Leges cupidinis frangūt diſſipantq̨ non ſolū leges amicitie
Verꝫ quod maius eſt diuinas. Quotiens impellēte cupidine pa
ter filiā adamauit:Frater ſororē. Nouerca priuignū. Quæ haud
dubie ſunt maiora portenta q̄ ſi amicus amici uxorem ardenter
amet id quod iam ſexcenties factitatū. huc adde ꝙ ego ſum iuue
nis:& iuuēta imprimis obnoxia eſt legibus cupidineis. Quod
igitur amori placet mihi quoq̨ placeat neceſſe eſt. honeſta ſenio
ribus cōueniunt. Ego id uelle cogor:quod amor iubet. formoſi
tas huius uirguncule tanta eſt ut ab omnibus amari mereatur. Et
quis me merito poterit obiurgare? Si iuuenili etate caleſcēs tam
decoram tam uenuſtā iuuēculā tāq̨ amabilem adamauero. Quę
a me non ꝓpterea amatur:ꝙ Giſippo deſponſata ſit. immo eam
auio libentiuſq̨ amarem ſi alteri denupſiſſet. In hoc fortuna ob
iurgari meretur Quæ ſophronia amico meo Giſippo potius q̄
alteri habendā tradidit. Quod ſi puella ob incomparabilem for
moſitatem meretur amari:ſicut hercules meretur:debet æquiore
animo ferre giſippus:ſi reſciuerit eam mihi eē potiſſimum cordi
non alteri. hæc & id genus multa ſecum Titus ipſe uolutabat ani
mo:qui nutabundus in partes uarias diſtrahebatur. Itaq̨ maxīo
curaꝝ eſt fluctuans non ſolū diē illū noctemq̨ quæ ſubſequuta ē
ſuſpirādo cōſumpſit:ſed & alias cōpluſculas. adeo ut nec cibū ca
peret. nec ſomno indulgeret in lectuloq̨ pre nimia uirium imbe
cillitate decumberet. Giſippus utpote qui Titum iampridē uide
rat ſollicitudinibus anxium & nūc eundē uidebat egrotantē:ma
ximo dolore afficitur omniq̨ adhibito ſtudio ac diligentia nuſq̄
ab ipſius latere diſcedens hominē ſepiſſime conſolatur. ſubinde
cauſam exquirens & curaꝝ egrotationis. Ceteꝝ Titus qui reſpō

ſiones fallacioſas hactenus cōmentus fuerat ad Giſippum aſtu de
cipiendū. Tandē ſuſpirans ac lachrymabundus: Giſippe inquit ſi
diis placuiſſet: mihi erat mors iādudū uita iucundior cogitanti a
fortuna me eo eſſe deductū: ut mihi uirtutis meæ periculū facien-
dum fuerit: quam appetitionibus dominātibus nō ſine maximo
meo dedecore ſuccubuiſſe cognoſco. Itaq; preſtolor mortē quæ
mihi ſit futura ſuauior turpi uita atq; famoſa. Iam.n.tibi cuncta
denarrabo. iam ex me pudibundo cuncta cognoſcēs. Cum apud
te nihil occulere: nihil diſſimulare nec poſſim nec debeam: nec ue-
lim Et ab initio reꝝ exorſus detexit Scenam curaꝝ ſuaꝝ. Et quē
admodum ſecum acerrime contendiſſent hinc amor: illinc hone
ſtas: hinc dedecus. illinc decoꝝ: & ut tandem animus undiq; uexa
tus imperioſo amori ſuccubuiſſe. Denique ediſſerit quemadmo
dum. Sophroniam efflictē deperiret: aſſerens ſe amoris ſordidiſſi
mi flagitioſiſſimiq; pœnas morte luere cōſtituiſſe ad eamq; citiſ-
ſime ſe peruentuꝝ. Hoc audito Giſippus pauliſper heſitabūdus
utpote Sophroniæ cupitor. Dein ſecū ipſe incunctanter decreuit
uitā amici anteponendā eſſe uirgunculæ: & lachrymis Titi oppi
do cōmotus: ipſe quoq; plorabūdus ſic inqt. Tite niſi cōſolatiōe
indigeres ego te apud teipſū expoſtularem tanquā amicitiæ nr̃æ
preuaricatorē qui tādiu tuos acerbiſſimos affectus mihi ignotos
eſſe uoluiſti. Qđ ſi tibi iſtud inhoneſtū ac indecoꝝ uidebat̃: Sci
to inhoneſta non ſecus q̄ honeſta cū amico eſſe cōicanda. Nam q
uerus amicus eſt quantū ex honeſtis amici rebus capit uoluptatis
tantū a flagitioſis ac turpibus amici animū abducere conat̃. Sed
in preſentiarum his poſthabitis propiora diſcutiamus. Si tu ſpō
ſam meam Sophroniam ardenter amas nihil equidem admiror
ualde admiraturus. Si abſte ſecus fieret cognita puellæ formoſita
te & animi tui generoſitate perſpecta: qui tanto eſt ad paſſiones
amoris ſubeundas accōmodatior: quāto res cōcupita fuerit excel
lentior: & quāto æquius ſophroniam amas tanto iniquius de for
tuna conquereris. Dum tibi uidetur eam abſte honeſtius amari
potuiſſe ſi alteri potius quam mihi denupſiſſet. Verum ſi tu pru-
dens ac circunſpectus es: prout eſſe conſueuiſti: profecto cogno-
ſcere debes te plurimum debere fortunæ. Quæ Sophroniam mi
hi q̄ alteri fouendam dare maluerit. Eſt enim quiuis alius mari-
tus ſuoꝝ potius quā tuorum amorum rationem habendam eſſe

duxiſſet. Quod minime cadit in meos mores. Si me tã tibi q̃ qui maxime ſit amicũ eſſe credis. Cuius rei argumentũ uel hoc ſit ꝙ ego poſteaq̃ ſumus inter nos amicitia copulati nihil habuiſſe me memini qd non tibi quoq̧ cõe foret: quin etiã hæc res niſi in eũ locũ adducta eẽt: ut reuocari nõ poſſet: id in pñtia quoq̧ facerem quod reliquis in rebus a me ſemp ante hac eſt factitatũ. Sed cum Sophronia in ea ſit adhuc apud me cõditione ut tua effici poſſit: tua mediusfidius per me efficietur. Cũ non uideã in quo tu beniuolentiã meam debeas magnifacere niſi ego quoq̧ nouero tibi morẽ gerere gratificari in eo potiſſimũ qđ honeſte fieri pt. Non inficior Sophroniã mihi eſſe deſponſatã & a me uehemẽter amari. cuius nuptias cupidiſſime ꝑſtolabar. Sed quoniã tu utpote me ipſo curioſior rem tã deſiderabilẽ incredibili deſiderio deſideras: Viuito letus & eſto ſecurus: ꝓpterea ꝙ ſophronia nõ mihi ſed tibi nubet: & in meũ thalamũ tua futura coniunx deducetur. Proin exuito curas: deſine triſtitudinẽ: & priſtina ualitudine recuperata gaudibundus temetipſum conſolare. Et aio deſecato opperior fructus amoris tui ſuauiſſimos lõge amore meo ꝑſtantioris. Titus quantum uoluptatis capiebat ex hoc Giſippi ſermone pleno ſpei blandiẽtis: tantũ uerecũdia afficiebatur oſtẽtãte quo maior erat Giſippi liberalitas: eo maiorẽ ſuam ipſius fore ad eã uſurpãdam procacitatẽ. Quãobrẽ cum lachrymas cohibere non poſſet ita reſpondit. Tua giſippe liberalis ingenuaq̧ amicitia apertiſſime oñdit: qd me quoq̧ in mea facere deceat. Itaq̧ hinc deus auertat. Vt ego illã unquã abſte recipiã in uxorẽ: quã tibi tanquã digniori fortuna cõceſſit: q̃ ſi nouiſſet hanc mihi conuenire neq̧ tibi neq̧ alteri eã tradidiſſet. Vtere igiť letus ſorte tua. Vtere fortunæ dono meq̧ ſinito q̃ſo inter iuges lachrymas tabeſcere: quas mihi utpote homini tanta cõmoda non merẽti fortuna parauit: quæ me hercules lachrymæ aut a me ſuperabũtur: id qđ erit tibi periucundũ: aut me ſuperabũt. Et ego hoc gliſcente in dies crucia tu liberabor. Ad hæc Giſippus Tite inquit ſi a beniuolentia nr̃a tantum ĩpetrare poſſum ut tu meæ uolũtati obſequaris: & ſi ab eadem pſuaderi poteſt: ut obſequi non nolis: hoc illud ẽ in quo potiſſimũ decreui ipſius amicitiæ beneficio uti. Et ſi precibus meis non reluctaberis: efficiã ut tu Sophronia potiaris: eãq̧ uim adhibebo qua in amici bonis uti debemus. Noui quantæ ſint cupidi

nis uires: qui non ſemel ſed ſæpiſſime amantes ꝑduxit ad obitus
miſerabiles. Et talibus te amoris pedicis illaqueatũ eſſe ſentio: ut
neq; regredi poſſis: neq; lachrymas ulla rõne cohibitas modera-
ri. Tibi uero ĩpatibiles cupidinis uredines ꝑferre nequeunti atq;
ob id ipſũ obeũti ſuperſtes plane eſſe nolim teq; ociſſime ſubſeq̃r
quo circa & ſi nulla alia inter nos cã eſſet mutuæ beniuolẽtiæ. Tñ
cupio te uiuere ut ipſe quoq; uiuã. Scitoq; uitam tuam uel ob hoc
mihi eſſe iucundiſſimã. Igitur erit tua. Sophronia cũ haud facile
aliã reperire queas: quæ tibi tantopere placitura ſit. Et ego amo-
rem meũ nõ ſane difficulter in alterã trãfferẽs & tibi & mihi ſatiſ-
fecero: cui negocio obeũdo fortaſſis non ſic ꝓpenſus forẽ. Si tam
raro tãq; difficulter uxores reperirentur: quã raro quãq; difficul-
ter amici ueri reperiunt. Iõq; cũ ego poſſim facillime uxorẽ alte-
ram iuenire amicũ uero alteꝝ difficillime. Malo uxorẽ amittere
q̃ amicũ. Immo nec uxoris iacturã patiar ſi eam tibi conceſſero.
ſed ex bona in meliorẽ fortunã eam tranſtuliſſe: neq; amicũ ꝑdi-
diſſe exiſtimabor Proin ſi quid apud te pollent preces meæ te ro-
go queſoq; ut hac egritudine depoſita te meq; ſimul conſoleris.
Et optima ſpe fretus conſtituas eam capere uoluptatem quã tuus
feruentiſſimus amor exoptat. Titus partim pudore ſuffuſus ꝙ in
decoꝝ eſſe exiſtimaret ut ipſi Sophronia deſponſaret: partim ſti-
mulãte cupidine & hortamẽtis Giſippi uigoratus ſic loqtur. Nu-
tabundus ſum Giſippe & incertus utꝝ magis tuo an meo deſide-
rio obſequar. utrũ id facere debeã quod tibi tantopere rogãti pla-
cituꝝ eẽ confirmas Et quoniã tua erga me benignitas tanta eſt: ut
meam exuperet uerecũdiam: id efficiam quod rogas. Tibique ſit
exploratiſſimũ me tibi non ſolum optatiſſimam ſponſam: ſed ip-
ſam uitã acceptũ referre. Dii faxint ut ego olim ꝑrim in fortunis
tuis amplificandis ꝑrim in honoribus cumulandis poſſim tibi oñ-
dere meam erga te beniuolẽtiã & fidem & tu cognoſcere queas q̃
mihi gratum fuerit hoc tuum in me ſingulare beneficiũ in quo tu
me ipſo erga me ipſũ miſericordior extitiſti. Ad hæc Giſippus.
Tite inquit ut hoc negocium adamuſim peragatur mihi ita agẽ-
dum uidetur. Optime noſti queẽadmodum mihi ſophronia poſt
diutinas meorum neceſſariorum conſultationes fuerit deſponſa-
ta. Ideoq; ſi nunc eam uxorem repudiauero perturbatio meher-
cules maxima & tumultus exorietur inter utriuſq; conſanguine

os:neq; ego id magnificerē ſi uel ſic ipſa tibi uxor traderetur ſed
uereor ne ſi hoc pacto res agatur cognati eā alteri ſtatī deſpōde-
ant:amboq; puella cupita ſimus uiduati: Quo circa mihi uidetᷓ:
ſi mō tibi idem uideatᷓ ut ego id incumbā quod iampridē inthoa
ui. hoc ē ut ſophroniam tāq̄ uxorem meā domum ducā & nupti
as ſpōſali ritu cōficiam. Tu dein furtim ſicuti cōmodiſſime inter
nos cōcinabimus:cum illa pinde ac uxore tua furtim concūbes.
Mox ubi uiſum fuerit tēpeſtiuum rē oēm pateſaciemus. Quod
ſi a cognatis nō improbabitᷓ bene erit. ſin minus tu tamē uolup
tati tue ſatiſfeceris. Et cum id quod factum ē fieri infectum non
poſſit neceſſum erit ut illi uelint nolīt rē ipſam approbare cogātᷓ
Placuit Tito tale cōmentum. Quapropter Giſippus Sophroni
am pinde ac cōiugem ſuam domum ducit iā Tito incolumi & ex
egrotatiōe cōfirmato: Celebratiſq; nuptiis cum iā adueſpauiſſet
Matronæ paranymphe nouā nuptam in thoro geniali collocan
tes cubiculo ꝑpere faceſſūt. Erat thalamus Titi cū Giſippi thala
mo cōiunctus & aditus iter utrunq; erat peruius. Itaq; Giſippus
luminibus diſſimulāter extinctis clāculū Titum adit: eūq; admo
net ut cum uxore ſua cubitū eat. Quo audito Titus pudorᷓ ſuffu
ſus uoluit ab incepto deſiſtere: Sed Giſippus qui nō minus re q̄
uerbis propenſus erat ad explendā Titi deſyderia poſt diutinam
diſceptationem tandē hominē intra cubiculum ingredi coegit. q
cum primum lectum genialem cōſcendiſſet. nouā nuptā familia
riter interrogat: an ipſius uxor eſſe uelit. puella exiſtimans illum
eſſe Giſippum. ſe uelle reſpondet. Tunc titus Sophroniæ digito
annulum ꝓnubū induit faberrime factum ac luculentū. Eāq; his
uerbis affatur. & ego uolo tuus eē maritus. Inde cū ueneri coniu
gali ambo operarentur incredibili uoluptate efficiuntur. Neq; un
quā Sophronia ſatis diſpicere potuit non Giſippum eſſe ſed titū
qui ſecum ſingulis noctibus cōcūberet. Cum hoc pacto ꝓcederet
titi Sophroniæq; coniugium: moritur Rome publius titi pater.
Extemploq; ad illum littere afferuntur: quibus admonetur ut ſi-
ne cunctatione Romam remigraret ad res ſuas omnes cōponen
das: Quo accepto deſtinat titus ſecum ducere Sophroniā Rēq;
cum Giſippo cōicat. Hoc autem non facile nec ſatis cōmode fieri
poterat. niſi Sophroniæ prius rem oēm detexiſſet. Quapropter
illam in cubiculum introductam de rebus omnibus prout tran-

facte fuiſſent ambo cõmoneſaciunt: Validiſſimiſq argumẽtis ti-
tus cuncta confirmat. tunc Sophronia cũ toruo obtuitu utrũq cõ-
ſpiceret paulũ indignabunda prorupit in lachrymas & ubertim
flens dolum i ſe Giſippi deteſtaẽ. Et mox nullo ſuper hac re emiſ-
ſo uerbo domũ paternã repetens parentibus cuncta denarrat. Et
quẽadmodum ipſi ambo fraude Giſippi fuerint circunuẽti. ſeq
non Giſippi: ut opinabantur ſed titi coniugem eſſe. Hoc patri a-
cerbum indignũ contumelioſũ uideri. ipſe cũ ſuis Giſippiq affi-
nibus ſup hac re dolẽter conqri. Hinc cõtẽtiones rixeq iter utro-
q nõ modice fieri. in uiſus erat iam Giſippus non ſolũ ſophrõie
neceſſariis: ſed etiã ſuis. oẽs aſſerere cũ nõ ſolũ rẽphẽſiõe ſed atro
ci punitiõe eẽ digniſſimũ. Giſippus rẽ ſe honeſtiſſimã feciſſe con-
tendere: ob quã Sophroniæ conſanguinei ſibi grata gratias me-
miniſſe deberẽt: cum illa meliori generoſiorig nupſiſſet. Titus
hæc oĩa itelligẽs maxima anxietate afficiebaẽ. Idem cognoſcebat
morẽ peculiarẽ eſſe græcoꝝ ut tantiſp uociferationibus miniſq
cõtẽdãt. Donec aliqui reperianẽ qui fidenter ac uiriliter cõgredi
anẽ Tunc nõ ſolum illos meticuloſos ſed uiliſſimos inertiſſimoſ
q exiſtere. Itaq exiſtimãs illoꝝ cõtumelias atq cõuitia non ulte
rius eſſe tollerãda. aio romano pditus & prudentia attica decora-
tus cognatos Giſippi atq ſophroniæ in unũ oẽs cõuocat. Quo
in cetu ipſe ſolo Giſippo comitatus ita diſſeruit. Opinanẽ cõplu
res pbi oẽs oĩum mortaliũ actiões deoꝝ immortaliũ puidẽtia fie-
ri atq gubernari. Ideoq affirmant qcqd a nobis fiat id oẽ fato &
neceſſitate fieri. Alii uero autumãt hãc neceſſitatẽ fato eẽ attribu
endam. Quæ pboꝝ opiniones ſi diligẽter penſitate fuerint: ſat
aperte demõſtrabiẽ eos prudẽtiores diis imortalibus uideri uelle
q uolũt illa refellere: q̃ neq corrigi poſſũt neq mutari. Enim ue-
ro credere debemus ab ipſis diis optia rõne errore nullo nos no-
ſtraq regi ac gubernari. Eſt. n. mediuſfidius ſtulta ac belluina te-
meritas uelle reprehẽdere deoꝝ operariões. Et arctiſſimis illi ca-
tenis uinciendi plane ſunt: qui impudẽtiſſima procacitate ad fata
deoꝝ criminãda pcipitãter ruũt: inter quos ſicut ego ſentio uos
eſtis annumerãdi: ſi uera ſũt illa quæ audio uos iãpridẽ dixiſſe &
quotidie dictitare. Culpatis. n. uehemẽtiſſime q ſophronia mihi
nupſerit: quã uos giſippo deſpõderatis. Enim uero conſiderãdũ
uobis fuit & curioſiſſime pẽſitandum: quẽadmodum fata a prin-

cipio cõſtituerãt. Vt ſophronia nõ giſippo ſed mihi in mrĩmoni
um collocaretur ſicut ipſa res in pñtia apertiſſime. oñdit. Ceterũ
qa multis anceps & difficilimũ uidet̃ loqui de diuina ꝓuidẽtia aſ-
ſerẽtibus deos nullã agere curã reꝝ hũanaꝝ: mihi placet deſcẽde-
dere ad hoium cõſultatiões. Vñ ſuper his rebus: ſermocinaturus
duo efficiã neceſſe ẽ moribus meis mĩme cõgruentia. Vnũ eſt ut
me ipſe laudẽ & oſtẽtẽ. Alteꝝ ut alios uituperatione cõſecter. Ve
rum id faciã modeſtiſſime hoc ẽ q̃tenus cã ipſa exigere uidebitur
neq₃ digitũ ut dicit̃ trãſuerſũ ab ipſa ueritate diſcedã. Veſtre con
tumeliæ furore magis q̃ rõne ſtimulatæ atrociſſimis criminatiõi
bus uituperãt lacerãt inſectãturq₃ Giſippũ: Proptereaq₃ eã mihi
uxorẽ ſuopte cõſilio tradidit: quã uos illi ueſtra ſnĩa conceſſera-
tis. In qua re ego exiſtimo Giſippum laudandũ: idq₃ pluribus ar
gumẽtis cõfirmabimus. Primo fecit giſippus id qđ amicũ ꝓ ami-
ciſſimo facere decet. Dein ipſius factũ prudẽtius cõſultiuſq₃ q̃ ue-
ſtrũ iudicamus. Mitto in pñti enarrare qđ ſanctiſſime leges ami-
citiæ ꝑcipiant: qđ moneãt ab amico in amici cã eẽ factitandũ. hoc
ſolũ dixiſſe cõtentus ſum ꝙ uinculũ amicitiæ arctius ualidiuſq₃ hu
manos aios cõnectit: q̃ ius conſanguinitatis: quoniã amicos eos
habemus: quos ipſi deligimus. Affines uero & neceſſarios fortu-
na & caſus aſſignat. proinde nemo ueſtrũ debet admirari ſi Giſip
pus qui mihi ẽ intima familiaritate copulatus pluris fecit uitã me
am q̃ ueſtrã oium beniuolentiã. Sed iã ſecũdũ argumẽtũ explice-
mus quo demõſtrãdum ẽ Giſippũ nobis fuiſſe prudẽtiorẽ. Cum
de deoꝝ ꝓuidẽtia uos ut mihi uidet̃ nihil ꝓrſus itelligatis & mul
to minus calleatis qđ efficere poſſit amicitia. Dicimus itaq₃ ꝙ ue-
ſtra cõſideratio. ueſtra ſolertia. ueſtrũq₃ conſilium deſponderant
Sophroniã Giſippo: qui & iuuenis ẽ & phũs. At giſippus eã tradi
dit mihi iuueni pariter & phõ Vos eã uxorẽ dediſtis homini atti
co. Giſippus homini romano. Vos ſponſo generoſo. Giſippus
generoſiſſimo. Vos diuiti. Giſippus ditiſſimo. Vos iuueni So-
phroniã deſpõdiſtis illã non ſolum amanti ſed pene faſtidienti.
Giſippus iuueni qui eã ſupra ſuas fortunas oẽs amabat. Quæ il
li erat ipſa uita iucundior. Quod autẽ ueriſſima ſint cuncta quæ
dicimus: quodq₃ Giſippi factũ magis ſit laudabile: quã id qđ uos
factiſtatis: Singula ſingillatim pẽſitentur. Me iuuenẽ eſſe & philo
ſophum ſicut ipſe Giſippus eſt: habitudo mea & ſtudium ſine lõ

ga ſermocinatione oſtendere poſſunt. Eadem eſt mea & Giſippi
ætas. In ſtudiis litterarum ambo pari ſemper gradu: pariꝗ uolū-
tate profecimus. hoc uero inficiari nec uolo nec poſſum: illū athe
nienſem me eſſe romanum: ꝙ ſi de patriæ nobilitate & gloria di-
ſputādū ē: dicā liberæ ciuitatis me eē ciuē: giſippi uero patriā eſſe
uectigalē ac ſtipendiariā: dicā me in ea natū eſſe urbe: q̄ toti terra
rum orbi dominet̄: illū in ea: quæ p̄riæ meæ obſequat̄. Dicam il
lius urbis me eē alumnū: q̄ armis iperio & ſtudiis litterarꝝ ſit florē
tiſſima: Cum Giſippi patria ſolis l̄ris cenſeatur: Præterea quāuis
uos hic me ſcholaſticum eſſe deſpectiſſimum ſordidiſſimūꝗ exi-
ſtimetis non ſum ꝑpterea generatus ex fece populari imaꝗ ple-
becula. Edes meæ in urbe roma illuſtriſſimæ refertiſſimæꝗ ſunt
uetuſtiſſimis maiorum meorꝝ imaginibus. Et annales maximi ſca-
tent titulis triūphorꝝ: quos proaui mei egerūt i capitoliū: neꝗ in
preſentiarꝝ gloria nr̄i nominis extincta lāgueſcit: ſed in dies ma
giſꝗ iuueſcit. Omitto præ pudore enumerare diuitias meas lucu
lentas. Cum aīo meo infixū ſit honeſtam paupertatē uetus eſſe co
pioſumꝗ patrimoniū nobiliū ciuiū Romanorꝝ. ꝙ ſi paupertas
apud uulgus ignobile probroſa iudicatur: ſi diuitiæ in honore ac
ꝑcio habent̄ ego poſſideo opes ampliſſimas utpote fortunæ alū
nus. Non me ꝑterit uobis affine charꝝ fuiſſe & eē debuiſſe gi-
ſippum: ſed non ego minus uobis charus eſſe debeo: ſi cogitaue-
ritis Romæ me ueſtrū futurꝝ hoſpitem frugi ac diligentē: & in re
bus tam publicis quā priuatis optimū ſtrenuiſſimūꝗ patronum.
Quis igit̄ poſthabito appetitu & adhibita ratiōe Cōſilia ur̄a Gi
ſippi mei cōſiliis anteponet? profecto nullus. Eſt ergo ſophronia
bene nupta Tito Quintio ſuluio nobiliſſimo antiquiſſimo lo-
cupletiſſimo ciui Romano Giſippiꝗ amiciſſimo. Quapꝑ quiſ-
quis ob id dolet atꝗ igemiſcit: non id facit quod eū facere æquū ē
& quid faciat neſcit. Erunt fortaſſe nōnulli qui dicent ſophroni-
am nō tātū ob id indignari. ꝙ Titi ſit uxor effecta: q̄tum doſere
ac lamentari ſup fraude ac dolo: quo maritum Titū ſortita ſit. ꝙ
clanculum & furtim nullo amicorꝝ conſcio. oībus conſanguineis
ignorātibus Tito denupſerit. At qui hoc neꝗ mirandū eſt: neꝗ
nouum īauditūꝗ cōtigit. Pretermitto illas q̄ īuitiſſimis patribus
ac reluctantibus marito ſibi ipſe repererunt: Pretereo eas q̄ ama
tores ſuos ſequutæ larem familiarem ac ipſos parētes deſeruerūt.

& ante cōcubine fuere ꝗ̃ nupte. Pretermitto illas quoq;: quæ pri-
us pregnatiōe & fœtu ꝗ̃ uerbo & ore Matrimonia ſua ipudica de
texerunt. In quibus neceſſitate id deuenit: quod in ſophronia nō
accidit. Immo ordine & ritu nuptiali ſolerter & ſanćte eam Tito
Giſippus uxorē in legitimū matrimoniū collocauit. Scio nōnul
lot futuros: qui querantur Giſippum maritaſſe Sophroniā id qđ
ad ipſum minime pertinebat. Stultæ ꝑfecto tales ſūt cōqueſtiōes
atq; femineæ: & a nulla prudentia prouenićtes. Nōne hoc tpe for
tuna utitur uariis nouiſq; conſiliis? nōne inſtrumētis multiplici-
bus res deducit ad exitus conſtitutos. Quid ad me ſi ſutor potius
ꝗ̃ pħs: negocium meū optime cōfecerit. idq; uel clam uel palam
factitauerit. dummodo finis ſit ipſe ꝓbādus. meū eſt opus ꝓuidere
ne deinceps ſutor: maxime ſi imprudens ē: poſſit meis ſe rebus in
gerere. ſed pro eo quod fecit gratias illi agere debeo. Similiter ſi
Giſippus ſophroniā mihi deſpōſauit uobis neſciētibus. ſtultitia
ſupuacanea ē ob id cōqueri & idignari quod cōducibiliter factū
eſt. Si diffiditis Giſippi prudentiæ: Impoſterum ꝓuidete ne ipſe
eandem amplius maritandi habeat facultatē. Et pro eo qđ fecit
homini gratias agite. Ceterꝝ hoc in primis ſcire debetis me neq;
per fraudes neq; per uaframēta uoluiſſe afficere ignominia ac no
ta nobilitatē ac generoſitatē ueſtre familiæ. Nam quāuis Sophro
niam furtim ac diſſimulanter uxorem acceperim attamen non ſi-
cut raptor eā uiolaui: neq; ſicut hoſtis impudice habui & cōtume-
loſe. neq; affinitatē ueſtram habui diſpicatui. Verum cum ego
ſophroniæ exuperanti formoſitate inflammatus eſtuarem uide-
remq; me nequaquā illius cōnubio poſſe potiri ſi eā a uobis pro
ut fieri ſolet depopoſciſſem: Propterea ꝙ uos timuiſſetis: ne a me
romano romā deportaretē illa. Quæ a uobis mirandū in modū
diligebatur. Vſus ſum fateor: arte clandeſtina: Quæ nunc uobis
facta eſt manifeſta. Effeciq; ut Giſippus meo nomine nuptias cō-
ficeret. quas ſuo facere renuebat. Preterea quāuis ego efflictim ſo
phroniā deperirem: nō tamē ut amator: ſed ut legitimus cōiunx
ſuos optatiſſimos amplexus concupiui. Etenim ipſa locupletiſſi
mum exhibere poteſt teſtimoniū: non prius cum ea me concubu
iſſe: ꝗ̃ uerbis ſolitis atque conceptis: & annuli arabone legitima
mihi uxor efficeretur. Cum eam interrogauerim: an mihi nube-
re uellet: & ipſa ſe nō nolle reſponderit. Quod ſi deceptam eē ſe

exiſtimat:nõ ſum ego coarguẽdus:ſed ipſa obiurgãda. Quæ qſ
nam ego forem quætere ſuperſederit. hoc ergo ut ſemel finiam.
Eſt illud atrox delictũ:hoc eſt illud maximũ flagitium: hæc ẽ illa
capitalis fraus:quam ego amore tabeſcens una cũ Giſippo cõmẽ
tus ſum.ut.ſ.ſophronia clanculum atq; ſecreto ignara nuberet ti
to quintio:ob hoc Giſippum ob iurgatiõibus inceſſitis:Giſippo
inſidias paratis. Giſippo minitamini Quid amplius queſo ſace
retis:Si eam homini ruſticano:ſi ſeruo ſi nequiſſimo tradidiſſet.
Quæ catenæ qui carcer:quod patibulũ ſufficerent ad Giſippum
puniendum.ſed iam hæc miſſa faciamus. Venit tempus quod a
me nondum expectabatur. Videlicet ut pater meus moreretur.
Propter cuius obitũ mihi neceſſum ẽ romã remigrare. Quo cir-
ca cum mihi in animo ſit ſophroniã in patriã mecũ ducere uelle.
Vobiſcũ ea cõicaui quæ alioquin adhuc occuluiſſem. ſi prudẽtes
eritis:hoc animo equiſſimo feretis. Nam ſi uos fallere aut contu-
melia afficere uoluiſſem:poteram ſophroniã uobis illuſam ludi-
ficatamq; relinquere. Sed hoc dii ꝓhibeant ut in romano ſpiritu
tanta labes tantaq; nequitia queat hoſpitari:Erit igitur mea ſo-
phronia partim ꝓpter uolũtatẽ deoꝝ & auctoritatẽ legũ huma-
narum. partim propter laudabilẽ Giſippi mei ſolertiã & mei ipſi
us aſtutiã amatoriã Ceterꝝ qui uoſmetipſos diis hominibuſq; ſa
pientiores eſſe cẽſetis:hoc omne negociũ uituperatiõi ac oppro-
brio inſipiẽter dare uidemini. Idque duabus potiſſimũ de cauſis.
quaꝝ una hæc ẽ:ꝙ ſophroniã mihi eripiẽtes nulla ꝓbabili rõne
polletis. Altera ꝙ Giſippũ perinde ac inimicũ habetis. Cui haud
immerito uos oẽs eſtis obnoxii:qua in re quanta ſit ueſtra inſipi
entia:quãtaq; temeritas nolo in pñtiaꝝ enarrare copioſius. Veꝝ
uos tanq̃ amicos amicus amice moneo & hortor:ut omnes indi-
gnationum turbellas deponatis: ut omnis iracundia abiiciatur:
omnia conuitia aboleantur. Et mihi ſophronia reſtituatᷣ Vt ego
gaudibundus uobiſque affinis non iuiſus hinc poſſim in patriã
repedare ubi uiuam uobis ſemper deditus & mancipatus. Nam
quod a me factũ eſt id infectum nullo pacto fieri poteſt ſiue uobis
gratum futurum ſit ſiue igratiſſimum. Quod ſi uotis meis refra-
grari deſtinaueritis:ego uobis eripiam Giſippum:& ſi romã un-
quã appulero illã mediuſſidius uobis iutiſſimis recupabo. Quæ
uxor mea legitima ẽ. Et inimicitias uobiſcum truculẽtiſſimas ex

ercens uobis planum faciã qua ſint uehemẽtes animorꝫ romano
rum idignatiões. Poſtq̃ longa ſatis & luculẽta oratiõe Titus pora
uit ex ſubſellio ſurgẽs uultu triſtiſſimo & fronte corrugata giſip
pi manũ apprendit. Et cunctos illos ſe paruifacere ſimulans quaſi
ſancti capite minitabundus inde ſeceſſit. Illi uero: qui intus cõmo
rabantur partim argumentis Titi ꝓuocati ad affinitatẽ amicitiã
que ipſius ineũdam: partim nouiſſimis illius uerbis paucfacti inter
ſe cõſtituerũt utilius fore & conducibilius Titũ recipere affinẽ
Cum Giſippus affinitatem recuſauerit: q̃ Giſippũ amicũ pdidiſ
ſe: & Titũ inimicũ cõparaſſe. quãobrẽ ſimul oẽs egrediẽtes Titũ
cõueniunt. ſeque nõnolle demõſtrant ut Sophronia ipſi in m̃ri
moniũ collocet: & illius affinitate ſe plurimi facere oñdũt Giſip
pum aũt ut amicũ optimũ cõplectũtur. Et cũ feſtiuitata atque leti
tie. Qualia affines decẽt gñaliter idulſiſſent. Inde diſceſſerũt. So
phroniã Tito remittẽtes: q̃ ut pudentiſſimã matronam decebat.
Cõuerſa in uirtute: ut dici ſolet neceſſitate oẽm extẽplo amorem
quo Giſippũ ꝓſequebat̃. transfudit in titũ: & cũ eo Romã profe
cta ẽ ubi honorificentiſſime a Titi neceſſariis familiaribuſque ac
cipiunt̃. Interea Giſippus athenis relictus fere ab oibus flocci pẽ
debat̃ qui ĩtra breuiſſimũ tẽpus ꝓpter ciuiles aliquot controuer
ſias in egeſtatẽ atque calamitatẽ delapſus: & mox athenis exter
minatus in exilium ſempiternũ relegat̃. Vbi egeſtoſus uitã erũ
noſiſſimam agens tandẽ romam cõmigrauit: hoc cõſilio ut Titi
benignitatẽ experiret̃: Cognitoque eũ eẽ ſuperſtitẽ & apud ro
mãos oẽs gratioſũ ac fauorabilẽ: ad edes eius accedit. Quæ haud
dubie erant magnificẽtiſſimæ: & ante ueſtibulum conſiſtẽs quod
Titus domum rediret preſtolatur. Iam redierat e foro Titus. Iã
domum ingreditur. ſed eũ Giſippus nõ audet affari: memor illi
us: qua uexabatur calamitatis. nouiter tamẽ operam dat ut a tito
uiſetur: & recognitus introducat̃. Ceterꝫ titus introgreſſus haud
quaq̃ giſippum recognouit utpote ſqualidũ ſentum atque pãno
ſum. Quapropter Giſippus cum exiſtimaret ſe a tito fuiſſe reco
gnitum & ꝓpter ſordes reiectum memor priſtini beneficii quod
in titum ipſe contulerat: indignabundus rebuſque deploratis in
de diſcedit. Et cum iã aduesperaſceret eſuritione confectus pecu
nia defectus mortis cupidus ad locũ urbis romæ inecultũ deſolatũ
que peruenit: ubi tenebricoſam ſpeluncam ingreditur: illic eam

noctem quieturus: Ibiq; humi cubans lugibus fletibus debilitatus: tandẽ ſomno ſuccumbit. Forte ad hũc ſpecũ nocte intempeſta aduẽtant: fures duo cũ preda: quã ea nocte cõpilauerant. Exortaq; inter eos nocturna rixa: alter q ualentior erat ĩfirmiorem alterum trucidat: hoc ſentiens uidenſq; Giſippus exiſtimauit ſe uiã ad mortẽ optatiſſimã facillime reperiſſe: neq; opus eẽ ut ſibimet necem gladio manu ſua conſciſceret. Illicq; ſe tantiſper continuit donec familia pretoris eo recognita ꝑuenit: a qua Giſippus tanquã reus homicidii uincit̃: iniectiſq; catenis furenter abducit̃: qui cum in q̃ſtiõe de rebus ſingulis interrogaret̃: haud cunctanter ſe homicidã eſſe cõfeſſus eſt. Q uãobrẽ prætor: cui. M. Varroni nomen erat iuſſit ut ex more romano in crucem tolleretur. Forte id horæ uenerat Titus ad prætorium tribunal: qui curioſiſſime cõtemplans condẽnati faciẽ tanquã noſcitabundus ad hominem ꝓpius accedit: admiratuſq; erumnoſam hominis amiciſſimi fortunam: cũ uehementiſſime cuperet Giſippo periclitanti opitulari: nec ullam rõnem ipſius ſaluti accomodatam uideret: tale cõmentum cõminiſcit: Accedit proxime ad ſellã prætoris & uoce contentiſſima clamitans ait. Marce Varro iube infortunatũ hominem reuocari: quẽ tu morti adjudicaſti. Eſt enim inſons & huius homicidii penitus expers. Ego ſatis ſuperq; ſatis deos immortales offendi illum iugulãdo: quem miniſtri tui matutino iugulatũ reperierunt: nec æquum ſane eſt ut maiori nunc iniuria deos afficiã permittens hominẽ innocentẽ trucidari. Varro uehementer admiratus maximo dolore affectus eſt ꝙ Titi uerba ab omnibus palatinis excepta fuiſſent: qui cũ non poſſet habita honoris ſui ratione diſcedere ab eo ꝙ leges ac iura præcipiunt: iubet Giſippum iam in orci familia numeratũ reuocari. Et corã Tito quid tu inq̃t tam ſtultus eras ut ſine ullis tormentis te id feciſſe fatereris: quod nuſq̃ perpetraueras: maxime cum talis cauſa foret capitalis: dicebas te illũ eſſe qui ꝓxima nocte feceras homicidiũ. Ecce Titus adeſt qui ultro fatetur ſe eſſe paricidam aſſerens illum non abs te ſed a ſeipſo fuiſſe peremptũ. Giſippus curioſe proſpectans Titũ recognoſcit & facile ĩtelligit iſtud a Tito fieri ſalutis ſuæ cauſa: ut pote homine non ĩmemore priſtini beneficii. Q uapropter præ nimia pietate lachrymabundus. Varro inquit. Ego hominem occidi. Et iã Titi pietas nimis ſera eſt. E contrario Titus prætor aie-

bat. Hic quēadmodum uides peregrinus ē & ſine telo iuxta cada
uer occiſi repertus. Ex quo coniectare potes hunc hominē ærūnis
oppreſſum mori cupere. Proinde eū impunitum dimitto & me
qui deliqui morte mulctato. Admirabat̄ nō parꝝ prætor iſtorum
duorꝝ maximā conſtantiā: & iam preſagiabat animus neutrū ſon
tem eſſe debere. Et cū ſecū quo pacto uterque abſolueret̄ animo
agitaret. Ecce ſuperuenit quidā iuuenis nomine Publius homo
uitæ profligatiſſimæ & apud cūctos romanos ob furta cognitiſſi-
mus: qui illud mehercule homicidiū perpetrauerat. hic cū procul
dubio ſciret neutrū illorꝝ eſſe cōſcium eius criminis cuius ſemet-
ipſum participē eſſe uterꝗ arguebat tanta cōmiſeratiōe affectus
eſt ꝓpter utriuſque iſontis innocētiā: ut ipſe ſuapte ſpōte præto-
rem adiuerit: eumꝗ his uerbis ſic alloquutus. Mea ꝑtor facinora
me impellūt ad difficillimā horꝝ q̄ſtionē explicandā. Neſcio qs
deus precordia intus exagitat: & mētē extimulat: ut ego meipſū
deferam: & crimen meū pateſaciā. Scito igitur neutrum iſtorꝝ eſſe
huic culpæ obnoxiū. Ego mediuſfidius is ſum qui illū hominem
de cuius cede altercatio iſtec exorta eſt occidi matutina hora circi
ter diluculū: & iſtum infortunatū: qui hic adeſt uidi ipſū dormien
tem: dum furta cum illo partiebar: quē paulopoſt interemi. non
opus eſt ut ego Titū excuſem: ſua illū fama ſatis excuſat: quæ ubi
que gentiū ſplendidiſſima eſt eū non tam turpi labe eſſe maculo-
ſum. Itaꝗ utrūque abſoluito & me ſontē ea pena afficito quā le-
ges precipiunt. Iam hæc res ꝑuenerat ad aures principis Octa-
uii: qui cunctis accitis ſingula curioſe cognouit. & cū ſingillatim
quiſꝗ denarraſſet. Princeps duobus quia inſontes erant libentiſ
ſime pepercit: & tertiū qui ſons erat cauſa Giſippi ac Titi incolu-
men iuſſit abire. Titus cū Giſippi diffidentiā timiditatēꝗ clemē-
ter obiurgaſſet mira leticia hominem cōplexus ad edes ſuas dedu
cit. Vbi Sophronia pientiſſimis lachrymis Giſippum perinde ac
fratrē hoſpitaliter ſuſcipit & ſuſceptū honorificentiſſime pſequi
tur ac fouet cū quo iam refocillato: iam beneueſtito iā in habitu
ſuæ uirtuti congruentem reformato Titus oēs ſuos theſauros ꝓ-
diaque cōmunicat: ei que ſororē nomine Fuluiā adhuc uirguncu
lam in mr̄imoniū collocat: poſt hæc cū Giſippo ita ſermocinatur
In tua iā manu atꝗ arbitrio ē Giſippe ſiue uelis hic apud nos cō-
morari ſiue Athenas remigrare cum rebus his oibus quas tibi do

no dedimus. Giſippus cũ hinc exiliũ a patria procul eius animũ
uellicaret: Inde beniuolentia qua Titũ proſequebat̃ cõmoueret:
Tãdẽ cõſtituit rome uiuere uelle effic iq; romanus Vbi ipſe cũ Ful
uia: Titus cũ Sophrõia in eadẽ domo iucũdiſſime diutiſſimeq; ui
xerunt indies magis ac magis gliſcẽte iter ipſos mutua beniuolen
tia. Eſt mediuſfidius ſanctiſſima res amicitia: & nõ ſolũ ſingulari
ueneratiõe digna: ſed eterna laudatione decoranda: utpote geni-
trix optima magnificẽtiæ: & honeſtatis germana benificentiæ ac
charitatis. inimica odii & auaritiæ: ſemp prõpta: ſemperque pro
penſa ad ea pro altero ſtrenue peragẽda: q̃ pro ſe alteꝝ uellet ope
rari: neque preces expectans neque blanditias expetens. Cuius ef
fectus probatiſſimi hodierno die rarẽter inter mortales conſpici
untur: cuius rei cauſa eſt hominũ cupiditas inexplebilis: qui pro-
priæ tantũmodo utilitatis rõnem habẽtes amicitiam ad penitiſſi
mas orbis terras exterminarunt extorrẽque fecerunt. Quæ res.
Quæ diuitie. Quæ affinitas efficere potuiſſent ut lachrymæ: e-
ſtus: ſuſpira. Titi intra precordia Giſippi ita penetraſſent: ut ipſe
ſpõſam ſuam formoſiſſimã generoſiſſimã optatiſſimã alteri con
donaret? niſi amicitia. Quæ leges: Quæ minæ: qui pauor potu-
iſſet cohibere brachia Giſippi in locis tenebricoſis ab ãplexibus
ſpecioſiſſimæ puellæ ipſum non nunquã fortaſſis laceſſentis? ni-
ſi amicitia. Quæ conditio. Quæ merita: quod emolumentũ Gi
ſippo perſuaſiſſent. Vt iacturã ſuoꝝ ſophroniæ que ꝓpinquoꝝ
floccifaceret. ut rumuſculos populares contẽneret. ut cõuitia illu-
ſiones uellicationeſque maledicẽtiſſimoꝝ ꝓ nihilo pẽdere: dum
mõ amico obſeq̃ret̃ niſi amicitia? E cõtra qd titũ prõptiſſimum
paratiſſimũque facere potuiſſet ad mortẽ appetẽdã. ut Giſippũ
liberaret a tormẽto patibuli cũ ꝓ̃ſertim poſſet honeſte diſſimula
re ſe nõ nouiſſe Giſippũ? niſi amicitia. qd titũ feciſſet adeo muni
ficũ adeoq; liberalẽ ut ſine cũctatiõe ſuũ p̃rimoniũ cũ giſippo diuidere: quẽ fortũa oĩbus opibus ſpoliauerat: niſi amicitia? Quid
Titũ iflãmare potuiſſet ut ſororẽ Giſippo ſine mora deſpõſaret
hõi egẽtiſſimo & in extrema calamitate collocato. niſi amicitia?
Optet itaq; miſeri mortales mutas uxores frẽs copioſos ſobolẽ
filioꝝ nũeroſã: & pecũiis augeãt numeꝝ famuloꝝ neq; reſpiciãt
cogitẽtq; quẽlibet ex his magꝭ ſeipſũ amare q̃ alteꝝ magis ꝓpriũ
uel minimũ formidare periculũ. q̃ curare ut maximũ iſortuniũ a

patre aut a fratre aut a domino propulſent:cũ ab amico erga ami
cum omnia ſecus fieri uideamus.

Mythica hyſtoria in latinum e uernaculo ſermone conuerſa.

CYprus inſula eſt quõdam nouem regnoꝝ ſedes: oppi
dis nobilibus inclyta:& agroꝝ fecunditate nulli pene
Inſularum poſtferẽda:in qua ſicuti priſcis cyprorum
annalibus proditum eſt. Fuit olim Ariſtippus homo
haud dubie nobiliſſimus & oĩum popularium longe locupletiſſi
mus:poteratqꝫ & eſſe & dici merito felix niſi eius felicitatẽ unica
in re fortuna obnubilaſſet. Nãqꝫ inter cõpluſculos filios unus illi
erat:qui ꝓceritate ſtatuæ & eximia totius corporis pulchritudine
reliquos oĩs adoleſcẽtes lõge ante ibat ueꝝ iſanus & uecors: Cui
galeſo nomẽ inditum aparentibus fuerat:ſed quia neqꝫ doctrina
ꝓceptoris neqꝫ caſtigatiõibus patris: neqꝫ ſolertia educatoris lit
teras aut bonos mores unquã ꝑcipere potuerat. Eratqꝫ uoce rudi
& craſſa moribuſqꝫ beluinis magis q̃ humanis ꝑditus:ludibri cau
ſa ab oĩbus Cymon nuncupabaẽ:quo nomine lingua cypria be
ſtius ſignificaẽ. Cum pr̃ filii uecordiã egerrime ferret uideretque
illius ſpẽ oẽm eſſe penitus deploratam:ne preſentario quotidie
dolore afficereẽ. Cymonẽ amãdatũ uillicari iubet & ꝓcul a rebus
urbanis cum uilliconibus exercere agricolationẽ:q̃ res Cymoni
fuit per quã iucũda utpote homini minime politico Amantique
magis mores ruſticanos q̃ ciuiles. Is ergo dum res uillaticas curat
& i ꝑdiis colendis operæ pluſimũ ſtudiiqꝫ conſumit:forte die q̃dã
accidit ut hora poſt meridiana ſolus obeũdo paternos agros uni
co tãtũ ſcipione comitatus ingredereẽ nemus puſillũ quidem ſed
quod in illis regionibus ameniſſimũ foret. Et tũc cum eſſet men
ſis maius uernaque tẽperies:frõdibus uetuſtiſſimũ uiſebaẽ: cum
iſtic ocioſe inambularet. Cymon fortuna duce pedetẽtim intrat
pratulũ ꝑquã exiguũ:quod ꝓceriſſime arbores undique ſepiebãt
in cuius angulo fons lympidis aquis frigidiſqꝫ ſpectabilis ſcatu
riebat. iuxta quem uidet ſupra uirentes herbas puellam dormien
tem perfecta formoſitate conſpicuã. q̃ ueſte adeo tenui atque pel
lucida erat induta:ut nihil pene niuei coloris tegeretur. infra cin
cturam uelabatur lintco candidiſſimo tenuiſſimoque prope cã
ancillæ duæ etiam pediſequus unus pariter ſomnum capiebant:
hanc ubi conſpicatus eſt cymon non aliter q̃ ſi nullam unquam

prius feminã uidiſſet attonitus heſit: Et baculo innixus nulla edi-
ta uoce etiã atq; etiam mulieris faciem contemplantur:& mirabũ
dus oris liniamenta ſolertiſſime rimatur. Inde paulatim ĩ rudi pe
ctore craſſiſq; precordiis: intra quæ nullũ pollitícæ urbanitatis ueſti
gium per mille ante hac documenta penetrare potuerat: exorta ẽ
noua cogitatio: quæ in animo alioquin pingui inculteq; diſcurrẽs
ſic rationabatur. Nihil inter mortales hac formoſitate puellari ui-
ſum eſſe formoſius: Cepit dein luculẽte feminæ omnem habitu-
dinem diligenter explorare. & particulatim ſingulatimq; decoriſſi
ma membra laudare. Capillos ĩprimis flauos: admirari quos au-
rei coloris eſſe cenſebat. Idem laudare frontem: naſum: os: ceruicẽ:
brachia: pectus: repenteq; ex ruſticano & agricola factus arbiter &
ſpectator elegantiſſimus formarum uehementer concupiſcebat
uiſere oculos: quos illa ſomno marcẽtes ac lãguidos habebat oc-
cluſos: quos Cymon ut cõtueri poſſet ſepius uoluit puellã expge-
facere: ſed cũ pulcherrima ac uenuſtiſſima ſupra reliquas oĩs muli
eres: quas ullo tẽpore cõſpexiſſet ſibi uideret: Vereri cepit ne una
foret numero dearum: neq; erat tã hebeti obtuſoq; ingenio: quin
diiudicaret diuina mortalibus celeſtia terrenis uenerabiliora eſſe
debere: ideoq; ſeipſum cohibẽs pſtolabat ut ſuapte ſpõte puella ex
pergiſceret: & ꝗuis iſta cõtatio nimis lõga eſſe uideretur. tamẽ inſo
lita uoluptate pellectus & ſpectaculo nouo captus illinc abire non
poterat. Spectãte itaq; Cymone & hac ſpectãdi uoluptate pfruẽte
poſt interuallũ nõ modicũ expgiſcit puella: cui Iphigeniæ nomen
parẽtes indiderãt: quæ ſublato capite patefactis oculis conſpicata
Cymonẽ bacillo innixũ ante ſeipſam cõſiſtẽtẽ uehemẽter admira
tur eũq; his uerbis affat. Quid tu cymon id hore p hoc nemus in-
quiris? Erat cymon cypriis fere oĩbus cognitus: parti ſua fatua ſim
plicitate parti nobilitate diuitiiſq; paternis: q ad iphigeniæ uerba
nihil reſpõdẽs oculos figit in oculis puellæ: eoſq; obtutu incõniuẽ
ti cõtuet: exiſtimãs ex illoꝝ fulgore manare ſuauitatẽ exuperãtiſſi
mam quæ ipſius animũ afficeret inexperta uoluptate gaudioq; in
credibili: qđ cũ uirgo animaduerteret uereri cepit ne ille obtutus
incõniuens & ĩmobilis mores hoĩs incultos & inciuiles excitaret
ad aliquid moliendum: quod in ſuum ĩpſius dedecus redundaret
Quo circa excitatis pediſſequis feſtinanter exurgens uale inquit
o cymon: & abiit. ad hæc ſubiecit cymon. ego uero puella te liben

tiſſime comitabor:Iphigenia quāuis illius comitatū atq̧ cōmertiū
aſpernaretur tñ hominē ab ſe abigere non quit donec ad uirginis
fores peruentū foret.Poſt hæc cymon domū paternā repetēs ob-
ſtinate affirmat ſe nolle amplius uillicari:& uitā ruſticā culpans in
cipit urbanā amplexari.hoc patri reliquiſq̧ propiquis moleſtū eē
cepit:qui tñ tantiſp expectādū eē cōſtituūt:donec itelligāt cām tam
repētinæ in hoīe mutatiōis.Cū itaq̧ intra cymōis precordia itra q̄
nulla doctrinæ litteræq̧ nullo unq̄ tpe penetrauerāt:cupidinis ſa-
gitta penetraſſet:cū Iphigeniæ pulchritudine captus mores repē-
te mutaſſet nō parua admiratiōe parentē ſuoſq̧ oēs neceſſarios af
fecit Primū petit a patre ut ueſtitu nō minus nitido q̄ fratres ueſti
atur.quo facillime ipetrato uitā ducere parat cū politicis adoleſcē-
tibus.Singula diligenter inq̄rere & ſtudioſe rimari:quæ amatori-
bus conueniant.Idem cunctis uehemēter admirātibus intra bre-
uiſſimum temporis interuallū non ſolū litteras didicit elementa-
rias:ſed inter philoſophos excellentiſſimus extitit. Cauſa uero tā-
tarum reꝝ:ſolus erat amor Iphigeniæ:quo duce nō ſolū līguæ he
ſitantiā emendauit & uocē ex aſpa ac fuſca clarā ſuauēq̧ effecit ſed
ēt muſicæ diſciplinæ factus ē pitiſſimus.idē equitādi doctiſſimus:ī
re militari ſolertiſſimus:in maritimis terreſtibuſq̧ expeditiōibus
expientiſſimus exiſtere:breuiterq̧ ne particulatī uirtutes eius enu
merem itra quadriēniū iuuenis euaſit indolis probatiſſimæ:ita ut
modeſtior elegātior pluribuſq̧ aīi dotibus decoratus q̄ oēs alii cy-
prii adoleſcentes exiſtimaret.Quid ergo de amore pdicabimus?q̄
bus pconiis amorē extollemus?equidē cum in aīam cymonis ge
neroſiſſimā ſidera natalicia uirtutes egregias īfudiſſent:fortuna ī
uida uinculis illas firmiſſimis uixerat incluſeratq̧ intra pcordia:ut
nullo pacto emerge poſſet & ſeſe oſtentare:ſolus amor nodos il-
los diſſoluit refregitq̧ utpote ipſa fortuna ualētior atq̧ potentior
quiq̧ īgenia ſopita atq̧ marceſcētia excitaī ſubīde cōſueuerit eaq̧
tenebris inuoluta craſſioribus ſua ui in lucē lucidiſſimam educe-
re:& mehercules cupido ſepiſſime ſolet ex locis tenebricoſis extra
here ſpiritus generoſos & in loca illuſtriſſima ſuo fulgore perdu-
cere.Igitur cū cymon amore Iphigenie exeſtuās nōnunq̄:put iu-
uenes amorabūdi facere cōſueuerūt:a recto æquoq̧ diſcederet:ni
hilominus Ariſtipus æquo aīo cūcta ferebat ī filio:quē uidebat pp
amorē ex ueruece & ruſticano factū eē policitū & urbanū: qui ēt il

lũ nõ nunq̃ hortabaſ ut oĩbus ſuis cupiditatibus obſequereſ. Cæ-
terũ Cymõ q uero noĩe galeſus dicebaſ reminiſcẽs ſe ab Iphigẽia
cymonẽ quaſi noĩe cõtumelioſo fuiſſe nũcupatũ : hãc notã tollere
ac maculã abolere cõſtituit. Et cũ flagrãtiſſimas amoris uredies cu-
peret emoderari frequẽter cypſeũ appellat iphigenie patrẽ ut ſibi
filiã deſpõdeat. Ille uero aſſerere ſe eã iãpridẽ deſpõdiſſe paſimũdo
iuuẽi iter rhodios iuuenes genetoſiſſimo: neq̃ datã fidẽ uelle p̃ua-
ricari. Iãq̃ appetebat tp̃s pactaꝶ nuptiaꝶ. Iam ſpõſus ſpõſam miſe-
rat accerſitũ. Tũc hæc ſecũ cymon. Iã tp̃s iſtat quo tibi iphigenia de-
monſtrẽ q̃to te amore cõplectar q̃to tui deſiderio eſtuẽ: tu me ho-
minẽ ex bruto feciſti: tu me poliiticũ reddidiſti. q̃d ſi mihi dii cõce-
ſerint ut ego te uxore potiar tuoq̃ ſuauiſſimo cõturbernio fruar
nihil uereor q̃n deo ſim futurus q̃ ſimilimus : & ꝓfecto aut mori-
ar aut poſſidebo te cõiugẽ: hæc ſecũ ratiocinatus aliquot amicoꝶ
nobili genere natos furti cõuocatũ q̃bus cũcta cõicat & q̃d fieri uel
let oſtẽdit: mox clãculo nauigiũ ornat: rebuſq̃ oĩbus inſtruit ad pu-
gnã naualẽ accõmodaris: quibus adamuſim p̃fectis nauẽ cõſcen-
dit & uentis uela committit p̃ſtolaturus in mari nauigium : quo
iphigenia ad maritũ in iſulã rhodõ trãſportari debebat. Iã ſpõſæ pa-
ter honorifice atq̃ hoſpitaliter accepat rhodios homĩes miſſos a
ſpõſo iã noua nupta nauẽ ingreſſa maritimũ iter capeſſebat & rho-
doũ uerſus ꝓrã uelaq̃ flexerãt. Ecce cymõ q ad hoc uigilãter excu-
bauerat die ꝓxio aggrediſ nauẽ iphigenie ſuo nauigio ad p̃liãdũ
ornatiſſimo & ĩ pupi ſtãs ferociter in eos iclãmat q ſpõſam comi-
tabantur. ſtate uiri uela colligire aut omnes naufragio occũbite :
Aduerſatii cimonis iã ſtrinxerãt gladios ſeq̃ nautico certamini p̃-
pabãt. quo aiaduerſo cymõ manũ ferreã ĩ quẽ arpagonẽ uocitãt ĩ
pupim rhodioꝶ ſtrenue iniicit nauẽq̃ remorãs nauigio ſuo roſtra-
to arctiſſime cõnectit. mox leonis iubati iſtar nõ expectato ſocioꝶ
auxilio ſolus rhodioꝶ nauẽ inſiliens cũcta pturbat. & amore uires
ſuggerẽte ſtricto mucrõe ĩ medios hoſtes uiriliter ĩcurſat: & cũ hic
unus i de alter mox plures uulneraren͏ſ. rhodii ſuis uiribus diffidẽ-
tes cũ neq̃ repugnare neq̃ effugere poſſent ſeſe cymõi dediderũt:
q deditos ſic affaſ: rhodii homines neq̃ predæ cupiditas neq̃ ul-
lum in uos odiũ mihi p̃ſuaſit ut ex cypro diſcedẽs uos ĩ mediis flu-
ctibus iermes ipſe armatus aggrederer. ſed res illa q̃ me ad hoc im-
pulit: quæ a me ampliſſima exiſtimatur. quã acq̃ſiuiſſe opepreciũ

eſſe cenſeo:ea a uobis facillime & cũ pacificatione cõcedi poteſt:ea aũt eſt Iphigenia:qua mihi nihil ẽ neq̃ carius neq̃ iucũdius:quã cũ ego a parẽtibus amice & comiter:ĩpetraſ nõ potuiſſem:amor me coegit ut a uobis hoſtiliter & amatus au ferẽ. deſtinaui ipſe mecũ ſuccedere uicarius muneri paſimondo:& agere iphigenie maritũ proinde eam mihi tradite & diis bene fauẽtibus ĩ patriã remigra te.Rhodii quos uis magis q̃ uolũtas ultronea cogebat:lachrima bundi iphigeniã cymoni tradunt:quæ cũ ubertim fleret noli inq̃t cymõ generoſa puella te iſpam macerare.nil ẽ qd uereatis:ego ſũ ille tu°cymõ q̃ te diutiſſime ardẽtiſſimeq̃ depiui q pp eſtũ amoris torrentiſſimũ magis merui habere te uxorẽ q̃ paſimõdas pp pater nam pactionẽ:quo dicto ad ſocios reuertit:& rhodios tradita iphi genia cum rebus oĩbus inuiolatos dimittit. Cymon q ſe beatio rem cunctis mortalibus exiſtimabat Auctus tã opulenta ac prorſus regali præda cũ ſociis conſultat in præſentia nõ eẽ in cyprum redeundũ:quo circa cõmuni conſilio cretã uerſus nauigare moliuntur.ubi oẽs & potiſſimũ cymon ſeſe tutos fore credebant cum illic cognatos & amicos plurimõs haberent.Sed fortuna q̃ iphigeniam cymoni fuerat gratificata utpote dea mobilis confeſtim gaudia uertit in luctus lamẽtabiles.uix oris quattuor ab diſceſſu rhodioꝝ exactis ſuperuenit nox:quã cymon ſitienter preſtolabaſ quãq̃ ſibi noctibus oĩbus dulciore fore iã mentẽ conceperat:ecce ꝑcelloſa tẽpeſtas exorit:celũq̃ nubibus atrũ: mare uẽtis furẽtibus undabundũ.Nemo qd utile factu foret ſatis deſpicere:cuncti trepi dare obliti nauticoꝝ miniſteriorũ:Quis uerbis idoneis poſſet explicaſ quanto merore id tẽporis cymon eẽt affectus:ipſe ſecũ reputabat ideo ſuos ſibi amores indulgere deos uoluiſſe:ut mortẽ ſentiret aſperiorẽ:quã prius ſine iphigenia non magnope recuſaſſet. Dolent lamentanturq̃ cymonis ſocii:ſed iphigenia ubertim flẽs ſupra omnes dolore conficitur ad ſingulos undarũ fluctus tremebunda:& cymonis amorem audaciamq̃ plorabunda deteſtatur tanquã turbo ille ꝑceloſus nõ aliũde ſeruiret:q̃ ex indignatõe deo rum nolentiũ cymonẽ puellæ raptu cũ gaudiali uoluptate potiri: uolentiũq̃ ambos ſimul erũnabili morte defungi.Inter hos puel lares eiulatus naturæ remigeſq̃ quo ſe uerterẽt neſciebãt & uento In horas magis magiſq̃ icrebeſcẽte nauis appellitur ad iſulã rhodon:quã illi rhodon eſſe pre tempeſtate ſcire non poterant hic ul

ribus annixi ut ex undis ad terram quoquomodo deſcendāt de ſola ſalute cogitantes ad eū forte locū ita uolētibus fatis peruene re quo rhodii illi quos cymon abire pmiſerat paulo ante peuerne rant:nec prius ſe rhodon delatos fuiſſe nouerunt q̄ aurora ex ori ente uiderunt nauē ab ipſis pridie dimiſſam uix teli iactu diſtantē. quāobrē cymon ſupra quā dici poteſt anxius timere cepit ne id ſi bi qd mox accidit accideret.iubet cōfeſtim omni adhibito cona tu illinc educi nauigiū quocūq alio deferātur puifaciēs nullibi. n: ſe piculoſius quā iſtic eſſe poſſe exiſtimabat. Conatus remigū to ciorūq maximi ſed ieſſicaces extitere reflātibus euentis quoq ui uel iuitiſſimi i littus detrudunt ubi e ueſtigio recogniti ſunt a nau tis rhodioꝝ.tūc ex illis repēte unus curriculo it ad uillā haud lōge diſſitā quo globus ille rhodioꝝ nobiliū ſe cōtulerat hiſq ex ordīe denatrat cymonē cū iphigenia eadē qua ipſos tempeſtate ad id lit tus deportatos fuiſſe quo audito rhodii adoleſcentes ſtati gaudio pſiliunt agricoliſq cōpluſculis uocatis ad mare pcurrentes cymo nē una cū iphigenia iam iam fugā meditantē intercipiūt captoſq ad eandē uillā illico ducūt.Venit eodē paulo poſt liſimacus . q illo forte anno ſummus erat magiſtratus rhodioꝝ ſtipatus globo mi litari qui cimonem ſocioſq in carcerē duci iubet: ſicuti paſimūdas ubi rem omnem reſciuiſſet cum ſenatu rhodienſi cōſtituerat .ſic iſortunatiſſimus amator quā paulo ante lucrifecerat iphigeniam ammittit Cuius preter paucula ſauia nihil dulce guſtauerat . hac ſūmates matronæ cōplures comiter accipiūt:fomētis refouēt ſola ciis mittigāt parti ex captiuitate ſubtriſtem ptim ex maritima fati gatione defectā māſitq apud illas uſq ad cōdictā diē nuptiaꝝ.Cy moni ſociiſq uitā carcerariā uiuere cōceſſū ē ob eā quā ipſe rhodi is iuuenibus idulſerat abeūdi facultatē.paſimūdas aūt p uirili par te urgere inſtare ut in carcere necarent.quo in ppetuū dānati fue runt uitā erūnoſam ſicuti par eſt degentes omni pſus uoluptatū ſpe uiduati.Interea dū paſſimūdas appatū nuptialē p facultatibus iſtruit fortuna pinde ac penitudine affecta cōminiſcit ſuppetias Cymoni ſalutares.Erat paſſimūdæ frater natu qdē minor ſed uir tute nō minor noie Hormiſdas q poſt diutinā cōſultationē decre uerat ducere uxorē puellam quandā nomine Calandram quam forma ſcitulam eflictim deamabat liſymacus . Igit paſſimundas nuptialem feſtiuitatē maximo apparatu celebraturus optimum

factu duxit fratri perſuadere ut eodem quoq; & ipſe die uxorem ducere uellet:ita.n.ſeſe superſeſſuros impenſis nuptiarum duplicatis:itaq; negocium cum parentibus Caſſandræ componit ut puella Hormiſde fratri deſpondeatur:utq; eodem die quo ipſe duceret uxorem Iphigeniam:caſſandra itidem a fratre duceretur. Hæ conſultationes mirandum in modum diſplicuere Liſymacho ab oĩ iam ſpe decidenti:cui perſuaſiſſimũ erat caſandrã ſibi nupturam ſi hormiſde non nuberet: Sed quod prudentis uiri officiũ eſt premit altum corde dolorem ſecũ ipſe uolutans quo pacto haſce nuptias diſturbaret:nec ulla inuenta rõne de puellæ raptu deliberabũdus ſecum agit:id quod illi facile factu haud dubie uidebatur utpote ſummum agenti magiſtratum. Contra ab hoc incepto hominẽ reuocabat dignitas honoris:cuius decus auget facioris dedecus. Tandẽ poſt multiplices cõſultationes amori ceſſit honeſtas & ratio ſuccubuit appetitui. Nãq; lyſimachus deſtinat uel cũ diſcrimine ſalutis rapere puellã:& dũ aĩo ptractat quo ordĩe qbuſue opitulatoribus hoc negociũ cõficiat:forte cymonis reminiſcit̃:q una cũ ſociis carceris publici cuſtodela cõtinebatur. Re diligẽter pẽſitata it nõ minus aĩo q̃ pedibus in hãc ſententiã:neminẽ neq; fideliorem neq; pbatiorẽ ipſo cimone ad hoc munus obeũdũ poſſe reperiri: quẽ pxima mox nocte itra cubiculũ ſuum furtim introductũ ſic affatur. Quẽadmodũ o cymon dii ad bona hoĩbus largienda ppẽſi ſunt:ita hominũ quoq; uirtutes ſolerter expendũt. Et quos ĩ tolerandis calamitatibus fortes oſtẽderint:illos utpote magnanimos maioribus beneficiis pſequunt̃. Voluerũt dii expimentũ tuæ uirtutis cape ſplẽdidius certiuſq;:q̃ quod intra larẽ patriũ diuitiis copioſum tu p temetipſũ preſtare potuiſſes:& ſicut fando audiuimus te ex bruto atq; inſenſato ingenioſum ſolertẽq; effecerũt. Dein cum fortuna colluctãtem & nũc carceri tetro mancipatũ experiũtur nũquid alius in pſentia ſis atq; tunc eras cum preda parta potiebaris. Quod ſi idem es qui iãpridẽ fuiſti:nihil unquã ab ĩmortalibus diis tibi antehac datum eſt iocundius optaciuſq; ea re: quam ĩ preſentia largiri moliũtur: Quid id ſit ut priſtinas uires animoſitatẽq; recipias paucis edocebo. Paſimũdas infortunio tuo lætus procuratorq; necis tuæ uigilantiſſimus feſtinat nuptias iphigeniæ celebrare ut capiat uoluptatem ex ea preda:quam fortuna tibi primo benigna conceſſerat mox turbata ſurripuit. Quanto autem tibi hæc

res dolori eſſe debeat:ſi uero amore flagras: plane cognoſco. Hoc eodẽ die hormiſtas paſimũdæ frater ſimilẽ in me ac pene eadem iniuriam concinare molit̃ uolens & ipſe uxorem ducere Caſandram:quæ mihi rebus omnibus eſt precioſior. Ad hæc incommoda contumeliaſq; ꝓpulſandas ſola nobis a fortuna uirtus relicta ẽ Eia age hac duce ſtrictiſq; gladiis fiat nobis uia ui: tibi ad ſecundã mihi ad primam puellæ rapinam. quod ſi me ducem pulcherrimi facinoris ſtrenue ſequi nõ recuſaueris in manibus tuis ẽ & libertas & iphigenia: Quibus duabus rebus nihil apud te expetibilius eẽ debet. Hæc Liſymachi uerba cymonis animũ haud dubie refocilarũt erexerũtq;. qui ſtatim citra conſultationẽ reſpõdens ſic infit. Neminem Liſymache neq; fideliorẽ neq; fortiorẽ me potes inuenire ad hoc facinus pagendũ:ſi modo qd memoras factũ fortuna ſequet̃ Quocirca qd mihi agẽdũ ſit tu ipe ꝓſpicito ego te ducẽ incõſtanter ſubſequar neq; ibellis neq; meticuloſus. ad hæc liſymachus pẽdie inqt nouæ nuptæ ad edes maritales ducẽtur intra quas nos una cũ ſociis fidiſſimis armati circa primã noctis uigiliã irrũpẽtes illas ex ipo cõuiuio rapiemus:raptaſq; ad nauẽ:quã ob id ipſũ clãculo fieri iuſſi:ꝑducemus:nemini parcẽtes eoꝝ:q obſiſtere ei negociũ nobis faceſſere tẽtabũt. Placuit ordo rei gerẽdæ Cymoni ad preſtitutã uſq; diẽ in carcere diſſimulãter comorãti. Iam uenerat dies nuptiis deſtinatus:quæ põpabiliter atq; magnifice celebrãtur. Dũ tota duoꝝ fratrũ domus regali luxu ſplẽdiſcat & nuptiali feruet apparatu: Interea liſymachus oĩbus rebus negocio accõmodatis inſtructus Cymonẽ Cymoniſq; ſocios necnõ & ſuos tectis ſub ueſte gladiis trifariã diſpartit. Nãq; alii furtim mittũtur ad portũ:ne qs cõſcẽdẽtibus nauigiũ ipedimẽto eẽ poſſit:alii i ueſtibulo locãtur paſimũde domus:ne a quopiã exitus itercludi queat. Cũ reliqs ipſe unaq; Cymõ nuptialia tecta ſub cõdictũ tps ingrediũtur:ſcalas cõſcendũt cenationẽ irrũpunt. ubi nouæ nuptæ una cum pluribus ſummatibus matrõis ordinatim iã diſcũbebãt. ibi menſis precipitantur inuerſis ſuã quiſq; corripiũt eaſq; aſſeclis mãdãt ad nauim eueſtigio ducẽdas. Sponſæ reliquæq; matronæ fletu lamentis & eiulatu fœmineo cũcta cõplere. Cymon & lyſimacus ſtrictis gladiis uiã ſibi facientes nemine reluctari audente: Raptim deſcẽdẽtes ſcalas emetiuntur:ubi illis obuius fit paſimundas:qui hoc tumultuoſo ſtrepitu excitatus enormi baculo dextram obarmauerat:quem cymon

ictu in caput librato obtrūcat:ad cuius pedes corruit moribundus.
Hormiſdas quoq; periclitāti fratri ſuſpetias ferre conatus uulnere
Cymonis interimitur:aliiq; nō pauci perempti cecidere:q auſi fue
rāt manū cominus cōferre.Igitur illi relinquētes paſſimq; domū
totā ſanguine redūdātē plāgoribuſq; atq; tumultu reboantem.ad
unū incolūes ſine interpelatoribus ad mare perueniūt.Ibiq; in na
uigio raptas puellas collocātes ipſiq; conſocii pariter cōſcendētes
orā ſoluūt:& uentis uela cōmittētes remigumq; opera naue uten/
tes q̄ ociſſime abſcedunt a littore iā iā plurimis referto: qui auxilia
ſed ſerotina ferebant capticiis puellis:Ipſi uero in cretam ſoſpites
peruenire:ubi ab amicis atq; ꝓpinquis hoſpitaliter ac cōiter excipi
untur:ibiq; celebrātes feſtiuitatē nuptialē uxores ducūt expetitas
diutino ex ea rapina gaudio ꝑfruētes.apud rhodios cyprioſq; ua/
rii ſuper hac re tumultus uariæq; perturbatiōes exorte.poſtremo
amicis neceſſariiſq; utrobiq; deprecantibus effectum eſt: ut poſt
temporarium exilium Cymon cum iphigenia lyſimacus cum ca/
ſandra hic Rhodō ille cipron in ſuam quiſq; patriam remearent
ubi cum ſuis fœliciter concorditerq; uixerunt.

Philippi Beroaldi oratio hita ī enarratōe Verinarū.

Vetus uerbū eſt Viri preſtātiſſimi & inſtar ꝓuerbii apud
eruditos celebratum:quod ſic ait.leges bonæ ex malis
moribus procreātur.Etenim niſi uitia agminatim eru/
piſſent:niſi mores mali uelut herba irrigua ut inquit
Plautus uberrime ſuccreuiſſent:ꝑfecto leges ſupuacāeæ fuiſſent
quæ ad cohercēdas cupiditates uitiaq; ex mortalibus tollēda latæ
ſunt.Et quēadmodū morbos añ extitiſſe neceſſe ē:q̄ remedia eoꝝ
atq; medicamēta:Ita prius neqtia nata ē & ſcelus exortū:q̄ leges cō
dite:q̄ obuiā irent nequitiæ ſceleriq; flagitioſoꝝ:Et quēadmodum
medellæ plures ad inumerabiles prope corpoꝝ morbos excogita
tæ ſunt:Ita leges innumeræ ad ifinitas aiorum improbitates am/
putādas ſordeſq; emaculandas cōditæ fuerūt . Hic lex pompeia q̄
paricidas una cum Cane gallo gallinaceo uipera & ſimia uiuos ī
ſui culeo:dein ī mare flumēue deiici iubet:ut quos natura ipſa re/
tinere in officio non potuiſſet: hi magnitudine penæ a maleſi/
cio ſummouerentur: Hinc lex cornelia:qua uenifici ſicariiq; atro
cibus penis puniuntur.hinc leges draconis emanarunt aſperæ il
læ qdem & truculentæ:ſed tamē ſalubres & uitiis tollēdis accom/

modatæ quibus pena capitis in omnis ſontēs erat conſtituta:etiā
ſi uel tantillum deliquiſſent. Vnde demades orator dicere ſolebat
draconis leges non attramento ſed ſanguine eſſe cōſcriptas. Ve-
rum ne longum faciam:tot ex malis moribus apud romanos ſe
natus cōſulta:tot plebiſcita : tote dicta pretoria:tot Impatoriæ:tot
polliticæ:tot ſacratæ leges ꝓuenerunt quod ſingillatim recēſcere
eſſet infinitum. Ex hac ipſa gleſcentium in dies uitiorum labe ut
reliqua prætercam:leges non paucæ de pecuniis repetundis pro
ductæ ſunt ad moderandaſq; cupiditates prætorum proconſulū
reliquorumq; magiſtratuum:qui cum poteſtate atq; imperio ad
prouincias gubernandas miſſitabantur:qui idētidem conſueue-
runt prouinciales deſpoliare:pecunias obiudicandum uel nō iu-
dicandum accipere:qui auaritiæ mancipati auroq; inhiantes cun
cta predabantur nundinato iure nundinatiſq; ſentētiis igitur : ut
obuiam iretur huiuſcemodi rapinis& ſpoliationibus leges repe-
tundarum conſtitutæ ſunt quæ a luculentis ſcriptoribus ſociales
appellantur:quoniam ſociorum prouincialium cauſis patrocinā-
tur atq; amicorum po.ro.cauſa pattatæ ſunt. Lucius ille piſo frugi
cognominatus legem de pecuniis repetundis primus tulit . poſt
piſonem Acvlius glabrio iter romanos inclytus legem tulit alte
ram de repetundis & eam quidem ſeueriſſimam.quam Acvliam
uocitauerunt.mox lex Iulia repetundarum ē promulgata: cuius
iuriſconſulti meminerūt. Præterea ueteres illi Romani: quorum
rebus domi foriſq; geſtis ueluti quibuſdam ſtellis latia micat hy-
ſtoria:accuſatores eſſe in ciuitate multos non inutile eſſe cēſebāt
ut hoc uidelicet metu īprobitas malorum coherceretur . Mos aūt
fuit nequaquam improbandus quo iuuenes gloriæ laudiſq; ſitiē-
tes accuſabant magnos quidem uiros ſed flagitiis maculoſos. Ita
aliquo inſigni iudicio īcipiebant a ſuis ciuibus noſcitari:& eloquē
tiam in foro auſpicabantur. Sic olim pū.ſulpitius norbanum Ca
ius furius Marcum aquilium. C.curio quintum Metellum accu-
ſauerunt.ſic unde uigeſimo etatis anno. L. Craſſus. C. carbonem
altero & uigeſimo Aſinius pollio catonem:nec multo ætate ante
cedens Caluus uatinium luculentis orationibus īſectati ſunt . ſic
Pu.clodius adoleſcens Sergium Catilinam. Sic Iulius cæſar dicta
tor uno & uigeſimo ætatis anno Cor.dolobellam uirum conſu-
larem triumphalemq; repetundarum poſtulauerūt.ſic &. M. Tul-

ſius Cicero edilis deſignatus iamq; queſtorius Caium uerrem ſi-
ciliæ prædatorem ſpoliatoremq; ſuſcepto ſiculorum patrocinio I
iudicium uocat.uocatumq; de repetundis accuſat non minus di-
ligenter ꝙ eloquenter his orationibus : quæ quia uerrê in ſcupiæ
ſunt uerrinarum nomine nũcupãtur.Ex quibus plane cognoſcit
Ciceronem non minus ad accuſandum ꝙ ad defendendum fuiſ
ſe accommodatum.ſed cum eloquentia ſicuti medicina magis ſa
luti hominũ ꝙ exitio reperta ſit:maluit Cicero patrocinio ſuo de-
fendere bonos ꝙ ore accuſatorio malos inſectari:etenim cum ac-
cuſatoris nomen ſordidum ſit & deteſtabile:defenſoris uero pul-
chrũ atq; plauſabile elaborare curioſe debemus ut defenſores pa-
troniq; dici mereamur:nec odioſo accuſatoris nomine dedecore
mur:quod olim nomen contigit.M.Bruto illius Bruti filio qui iu
ris ciuilis fuit p ritiſſimus.Accuſandum quidem iterdum:ſed nõ
ſemper accuſandum reipu.cauſa:ut duo luculli feciſſe memorant
accuſandum pro patrocinio ut Cicero pro ſiculis factitauit:quoq;
cauſa deſcendit ad accuſandum Caium uerrem: quem depecula-
torem ætarii:uexatorem aſiæ atq; pamphiliæ predonem iuris ur-
bani labem atq; pernitiem prouinciæ ſiciliæ fuiſſe dicit.Cæterum
Mar.Tullius in reliquis orationibus defenſor magis futurus ꝙ ac
cuſator in hac una cauſa omnem uim artis accuſatoriæ totumq;
accuſatoris officium luculenter explicare decreuit: ut bene intelli-
gentes omnem uirtutem oratoriam quæcunq; in criminationi-
bus reoq; opprimendo conſtituta eſt hic expreſſam cum admira
tione cognoſcerent.Cnm itaq; de uerre in iudicium uocato iudi
cium ſententiis damnato nobis dicendum ſit.Non erit ab re nõ-
nulla in medium hodierno die proferre:quæ iſagogica quaſi quæ
dam hoc eſt introductoria futura ſint enarrationi Verrinarum:&
quædam explicare de ritu formulaq; iudiciorum romãorũ: quod
dum a me fit uos quæſo diligenter attendite. Dixi.

Finis.

-uai

Leſbiaq; aſſurgat domine: Ticideq; perilla:
Et,tu iam gallo dicta lycori tuo.
Diſſimulet faciem lais epyreia: Cuius
Traxerat attonitos forma ſuperba uiros.
Forma Menandreæ fuerat nec thaidos olim.
Tanta: nec eſt phyrnes tam decor egregius:
Sordida Penolope. turpis uirginia. turpis:
Eſt collata tibi Panthia Sulpitia.
Cedat Darei coniunx: Cornelia magni.
Hipodame & comptis Laodomia comis.
Cedat & Abradatæ conſors tibi Panthia: Cuius
Ipſa geris nomen nomine ficticio:
Si Paris hanc phrygius phrygia ſpectaſſet ab Ida
Non peteret pottus tyndari pulchra tuos.
Iuppiter hanc uideat: ſubito deſcendet olympo.
Fiet olor: ſatyrus: taurus & amphitrion.
Dia camilla minor: minor eſt Lucretia & omnes
Italides matres: cecropiæq; nurus.
Stratonicæ Antiochi diſpar: poetæ neronis:
Lamia Demetri: candida Thargelia.
Cedite iam diuæ tritonia: iuno: dione.
Quas paris ideis uiderat ante iugis.
Quid maiora loquor: te pantheſilea probabit
Et colet: heu nomen dulcius ambroſia
Panthia formoſis formoſior heroinis
Digna ſoror phœbo coniuge digna ioue eſt.
Digna quidem cælo facies. iamq; incipit eſſe.
Cognita & eois cognita & heſperiis.
Hanc ego uiuentem uiuus: defunctus amabo.
Hanc quoq; defunctam ſic iubet alma uenus.
O decus o facies o cypride digna parente.
O & germanis digna cupidinibus
Panthia dii tibi dent tercentum neſtoris annos.

Philippi Beroaldi Fortuna a[illegible] [illegible] natorem.

NEmo diu rebus confidat Mine ſecundis
Nemo diu ſperet proſperiora dari.
Omnia uertuntur:nec regum regna ducũq;
Stare queunt:celeri ſors trahit iſta rota.
Sicut terra uices mutat rerumq; colores:
Atq; annus uaria tempora lege rapit.
Vt neq; pura dies omnis:neq; lucidus aer
Semper & æſtatem nubila pellit hyems:
Sicut ſudificus boreas fulgentis honorem
Deſpoliat floris arboreumq; decus:
Sic homines fortuna rotat:quodcunq; benigna
Larga manu dederat:mox inimica rapit.
Cæca:uaga:inconſtans:incerta:uolubilis:illex:
Comis:blanda.potens:trux:uiolenta:rapax:
Hæc dea non ſtabilis:uaria eſt & lubrica:& omni
Mobilior uento mobiliorq; polo:
Hanc pedibus priſci uates finxere carentem
Inq; pila ſtantem penigeramq; deam.
Hos ut mater alit:illos ut ſæua nouerca
Exagitat:fouet hos:his inimica nocet.
Hunc amat:ex imoq; ad celſa cacumina ducit
In ſolioq; locat conſpicuumq; facit.
Aſt alium rapit in præceps qui diuite gaza
Qui regno fuerat fultus & imperio.
Improba quanta potes:proh quanta potentia regni
Eſt fortuna tui:quantaq; mobilitas.
Quam ſit diua tuum numen uenerabile magni
Aeneadæ oſtentant Romulidæq; patres.
Qui te tam multis olim coluere ſacellis
Quam non multa ſuo templa dedere Ioui.

Maxima barbatam ſortunam roma colebat
Quod dat barbatis gaudia quoq; fauet.
Tullius extruxit fortunæ templa puſillæ
Quod paruus magnum uenit in imperium.
Et uiſcata dea eſt homines quia prendit & arctat
Auceps ut uiſco prendere tentat aues.
Eſt fortuna mala eſt conuertens eſt bene ſperans
Fortis habet nomen. Maſcula culta dea eſt.
Vt tua multiiuga eſt uaria & numeroſa poteſtas
Sic ſunt multa tibi nomina facta deæ
Tu ſors atq; Tyche modo tu fortuna uocaris
Te modo naturam cælicolamq; uocant.
Quidam te Nemeſim memorãt Rhãmuſia multis
Diceris aſt aliis Nortia dicta dea es.
Omnibus ipſa locis cunctorum uocibus una
Carperis & coleris prout bona uel mala das.
Ipſa gubernaclum geſtas quia cuncta gubernas
Et quia tradis opes copia iuncta tibi eſt
Omnes cõnexi tecum ſumus & tua uincla
Perpetimur cuncti ſeruitiumq; ferox.
Aſtricta nunc hos nunc hos leuiore cathena
Seua ligas felix qui iuga laxa ſubit.
Fœlix fortunæ quiſquis memoratur alumnus
In cuius gremio mollia membra fouet.
At tu cui paulum arriſit dea ceca caueto
Ne det fucoſas ſubdola blanditias.
Piſcator ueluti blanditur piſcibus hamo
Effuditq; cibos inſidiaſq; parat
Sic fortuna tibi comis blanditur in altum
Tolleris ut lapſu mox grauiore ruas.
Exemplo tibi ſint troiana & perſica regna
Argolici reges romuleiq; duces.
Rex Priamus phrygiæ populis ſceptroq; ſupbus
Qui tenuit magnas luxurioſus opes:
Occubat infelix ferro obtruncatur ad aras
Numinis hercei Victima firq; iouis
Dareum perſas & perſica regna tenentem.

Qui fuerat regum maximus:atq; ducum
Vincit pelleus ductor:beſſuſq; trucidat:
Fortuna ex alto precipitat ſolio.
Ponticus epoto rex claudere fata ueneno:
Conatur: nati pharnacis arma tremens:
Magna fuit quondam diueſq; opulentia Creſſi
At ſeruus Cyri mancipiumq; fuit
Olim Romani libicum timuere Iugurtam:
Captiuus decorat pulchra trophea mari.
Diripiuntur opes Numidæ regumq; Syphæis
Sceptriferaíq; manus arcta catena ligat:
Quid gemini Atridæ?quorum alter coniugis arma
Suſtinet infœlix alter adulterium.
Quid magnus?quo nil romana potentia maius
Vidit: qui toto uictor in orbe fuit:
Vincitur a ſocero:fugit ad nilotica regna.
Septimius phario dirimit enſe caput:
Olim cecropiis decorata eſt hellas athenis:
Græcia nunc omnis cecropidæq; iacent.
Oedipodioniæ tenuerunt culmina thebæ:
At nunc thebarum gloria nulla uiget.
Troia fuit pollens phrigiis celeberrima regnis
Nunc troia in cineres uerſa ſepulta latet.
Alta ſemiramio fabricata bitumine quondam
Mœnia:Subuerſa nunc babilone iacent.
Quid plura enumerem?quondã decus & caput orbis
Roma peregrino eſt ſubdita pontifici.
Cuncta fluunt:res nulla diu durare maligna
Sorte poteſt:celerem quæ rotat uſq; rotam.
Ac ueluti lunæ facies modo conficit orbem
Et modo deficiens nocte tacente ſilet.
Et modo clara micat pernox:modo nulla ſeneſcens
Cernitur:& nunq̃ quo prius orbe nitet:
Sic fortuna facit nunc pura & lucida fulget
Nunc obſcura latet nec manet una diu.
Hæc iuuenum dulces diſrumpe tentat amores.
Atq; uoluptati miſcet amaridem.

Olim ego florebam fœlix in amore beatus
Fortunatus erā:nulla erat atra dies:
Me mea laudabat ſolum: ſolumq̧ fouebat
Panthia:Sola mihi Panthia chara fuit:
Soli charus eram:Soli mihi ſola placebat
Panthia:& amborum mutuus ardor erat.
Inuidet heu fortuna mihi:miſerumq̧ flagellat:
De ſolioq̧ trahit precipitemq̧ rotat.
Hæc facit ut domina ardentem reſtinguat amorē:
Nec uelit eſſe ſuum:qui ſuus ignis erat.
Ignis eram dominæ dulcis:dominaq̧ fruebar.
Hei mihi nunc domina cogor abire mea.
Hei mihi nunc ſpernor:miſerumq̧ excludit amātē
Et refugit noſtras Panthia dura preces
Sors fera cur durum torſiſti fulmen?amanti
Cur mihi diua noces?cur mihi nuper obes?
Non ego te leſi:non te fortuna feſelli:
Impia nec lingua eſt inficiata deam.
Malo ego tartareum uiuus.penetrare barathrum
Alectoq̧ trucem Thiſiphonemq̧ pati:
Panthia q̄ mihi ſit contraria:q̄ ſua uertat
Corda dolens:nec me plus uelit eſſe ſuum:
Poſſum ego magnoꝝ contemnere magna deoꝝ
Numina.ſupremum ludificare iouem:
Brachia dum noſtro ſupponat eburnea collo
Meq̧ ſuum foueat Panthia mancipium.
Hei mihi mutata es cur Panthia?Iam mihi uita.
Inuiſa eſt:nec lux nec iuuat ulla quies.
Viuere non poſſum ſine te mea Panthia:tu nunc
Elige:me ne uelis uiuere me ne mori.
Sydera cælicolas teſtor ſummumq̧ tonantem
Crimine me nullo contemeraſſe fidem.
Si nunc excludor ſi nunc exterminor:omnes
Iuro deos poſthac Panthia ſolus ero.
Me ſub amore tuo conſummet longa ſenectus
Tu mihi primus amor:tu mihi finis eris.
Non ego mutari poſſum:ſeu Neſtoris æuum.

Siue ego cumeæ ſecula uatis agam?
At tu qui noſtri decus es Splendorꝗ ſenatus.
Fortunæ fœlix ingeniiꝗ bonis:
Quiꝗ es doctorum doctus uerusꝗ patronus
Quem decorat phœbus pieridesꝗ fouent:
Mine laceſcentem diſcas tolerare puellam
Et perferre minas ſeruitiumꝗ ferum.
Imperium mitis perfer duraſꝗ catenas.
Sic iubet alma uenus:ſic pharetratus amor.
Panthia me docuit cunctos deponere faſtus
Atque humilem duro ſubdere colla iugo:
Nunc humilis nunc demiſſis ceruicibus ibo
Nunc dominæ leges iuſſaꝗ magna ſequar.
Sed tu quid ſentis qui calles cuncta quid oro
Mine mones? mihi da quod peto conſilium.

Philippi Beroaldi Diræ in maledicam.

St quædā deformis anus:maculoſaꝗ ligua
Garrula:latratrix:perfidioſa:procax:
Liuida:detractix:mordax:q̄ dente canino
Oreꝗ uipereo nigra uenena uomit.
Inficit os liuor:Sordent rubigine dentes:
Sunt oculi torui:cordaꝗ felle uirent.
Nomen habet lenæ:quod ſic eſt moribus aptum
Vt ſunt apta fero bellica tela deo.
Hanc fugiunt omnes:pauet hanc uicinia tota:
Vt pauet aſpectum cominus agna lupum.
Hæc facere inuiſos genitori perfida natos
Hæc fratres poſſet diſſociare pios.
Hæc ſi fecundum concuſſerit improba pectus
Fuderit & uirus uipera lethiferum:
Nulla fides nec pax:nulla eſt concordia:nec ius:
Nullus amor ueteres inter amicitias:
Oderit æaciden patroclus:Caſtora pollux
Ogydiden Tydeus:Theſea Pirithous:
Nec phitiam Damon:piladē nec amauit oreſtes
Nec ſiculi fratres pectora fida gerent:
Fraudum mille modos artes quoꝗ mille nocendi
Hæc habet:& liguam uibrat in excidium.

Sibilat & noſtros tentat diſrumpere amores?
Vt quæ dicta mea eſt: non uelit eſſe mea.
Vellicat hæc: furtimq; odii gliſcentia ſpargit
Semina: flagrantes atq; inimicitias.
An tu de nobis audes maledicere. Tu ne
Vipera connexos diſſociare duos?
Garrula tu ne feris uirus: linguamq; procacem
Exeris: & pacem rumpere ſeua paras?
Nulla fuit nec erit tam magna potentia linguæ
Vt ſit amatori Panthia dura ſuo.
Malo inimicitias diuum ſummiq; tonantis
Quam mihi ſit dominæ mens inimica meæ.
Quæ mihi diuitiis: uita iucundior ipſa
Charior eſt geminis quæ mihi luminibus.
Nullus amor tantus: nullus ſic tela medullis
Flagranteſq; faces ſenſit & incaluit.
Non ſic Priamides helenē dilexit: amicam
Meoniam non ſic amphitrioniades
Non ſic Tindaridæ geminas lucippidas ambo.
Nec uenerem mauros belliger a thercam.
Non Daphnem Phoebus: Cidippen Acōtius ardet
Non tanto Semeles eſtuat igne tonans.
Miſce & cunctorum quotquot narrātur amores.
Aut par aut maior noſter is ardor erit
Panthia ſi mihi ſit contraria: perdite quæſo
Me ſuperi: & feriar fulmine ſatiſero.
Te ſine nulla quies: nulla eſt mi uita beata
Panthia: nec uinum nec cibus ipſe iuuat
Iuppiter omnipotens flagranti percute telo
Vipeream linguam ſacrilegumq; caput.
Hoc ego ſumme pater: petit hoc uicinia tota
Hoc pulchra ante alias panthia noſtra rogat.
Thure uaporabo ſanum: cedamq; bidentes
Ornaboq; tuas fronde uirente fores
Quin ego tunc mecumq; ſimul mea Panthia uoti
Ambo rei dabimus carmen & extra ioui.
Quid tibi lena precer pro talibus improba dictis
Et pro funeſtis improba criminibus? p ii

Terra neget uictum: tibi deneget unda liquorem:
Aethere nec poſſis ſideribuſq; frui:
Infeſtus tibi ſit uulcanus: noxius aer:
Offendant oculos lunaq; ſolq; tuos.
Dii ſaxint ſubito percuſſa ut ſydere lingua
Nec muſare uelit nec blaterare queat:
Dira fames & dira ſitis tua uiſcera uexent.
Nullaq; ſit uini copia nulla cibi.
Sepe roges mortem: nec mors tibi ſæpe rogata
Adſit: ſintq; tibi ſecula Neſtorea.
Marceſcaſq; ſitu putri: carioſaq; membra
Curuetur: nec nox nec iuuet ulla dies.
Sis quoq; pallidior buxo: uillosior urſa:
Nigrior & moris: aridiorq; Scobe.
Vt caret ædipodes oculis & lucis honore
Tu quoq; ſic careas uipera luminibus.
Nec tibi recta magis ſint crura: pedeſq; decori
q̃ ſunt mulciberis Tradipediſq; dei.
Guttur ut erigones aſtricto fune pependit
Sic tua per laqueos colla nephanda crepent:
Vt niobe in ſaxum: ut biblis uertaris in undas.
Par facies urſæ ſit tua parrhaſiæ
Vt mirra eſt cortex utq; ē phætontias arbor
Arboreas frondes ſic tua membra ferant.
Olim ut nyctimene facta eſt nocturna uolucris
Obſcura ſic tu noctua nocte uoles.
Vt ſenſit phœbi lethalia tela coronis.
Sic te configant ſpicula lethifera.
Te premat oē genus morborum: & feruida pellis
Exurat corpus dilaceretq; cutem:
Calculus & uomicæ putres: Turpeſq; podagræ
Et chiragra & lateris cardiaciq; dolor.
Preterea omne genus tormenti: omneſq; dolores
Te miſeram excrucient conficiantq; truces.
O utinam uiuens cunctos patiare dolores
Quos omnis paſſa eſt fœmina quoſq; feret.
Poſt obitum tibi ſit tormentum uulturis atri:

Siſyphiuſq; labor Tantaleuſq; liquori
Te ſolam lacerent furiæ.rumpantq; flagella
Et laſſent crebris brachia uerberibus.
Sola luas pœnas:umbræ maneſq; quieſcant
Excipe cunctorum uipera ſupplicium.
Quantum cerua pauet fuluum trepidatq; leonem
Accipitrem quantũ blanda columba timet:
Quantum aquilã cygnus.cõgrũ murena:camellũ
Odit equus.uitem braſica:capra lupum.
Quanta inter mures atq; eſt diſcordia feles
Quantum mus uolucri diſſidet ardeola.
Tanta mihi tecum eſt diſcordia uipera tantum
Eſt odium.atq; truces ſunt inimicitiæ:
Donec pugnabunt calidis frigentia:ſiccis:
Humida:cum duris mollia:& ignis aquis.
Donec erit ſtabilis tellus:& mobilis unda
Errabitque pollo Cinthia Stellifero.
Dum uelox Tigris:ſegnis teſtudo:Salaces:
Erucæ:pontus ceruſus:albus olor.
Dum lepus hirſutus:fuluus leo:lubricus anguis:
Curui delphines:Aſper echinus.erit.
Tecum bella geram:& certam ina dira nec iras
Finiet interitus nec mihi longa dies.
Poſt obitũ manes pugnabunt manibus:umbram
Impetet umbra minax conficietque tuam.
Sic nunq̃ uiua & nuuq̃ defuncta quieſces.
Viuus ero infenſus:mortuus aſper ero.
Dii iuſtas audite preces:rata uota precantis
Efficite:hanc meritis plectite Suppliciis:
Eueniet:mihi ſigna deus dat certa:ualeto
Vipera:Iam diras experiare meas:
Cunq; tuum ſteterit foſſa tellure cadauer:
Id lacerent uolucres:diripiantque feræ.
Inteſtina canes:omentum & uiſcera corui
Diſcerpant:rabidæ cætera membra lupæ:
Cumque minutatim fueris conciſa:locutrix
Vulturis in primis ſit tua lingua cibus.

Philippi Beroaldi Cupido.

Onſcia curarum & fidi internútia cordis
c Quæ dominæ longa iũcta es amicitia:
Daphne de nobis loqtur qd Panthia tecũ:
Deq͂ ſuo ſentit dic rogo mancipio?
Eſt ne oblita mei? nulloq͂ accenditur æſtu?
Mutuus an pulchro pectore uiuit amor?
O utinam uiuat pariliq͂ calore caleſcas
Panthia ſitq͂ tuis oſſibus ignis edax.
Quantũ ætnei ignes: ueſuuina incendia quantum
Et lipareus ager flagrat & æolius.
Tantum noſtra tuo flagrant præcordia amore:
Ardet mens: animus totus: & ingenium.
Nunc ſcio quid ſcit amor: nunc arcus tela ſagitas
Sentio: flagrantes experiorq͂ faces.
Nunc te celeſtis: nunc te plebeie Cupido
Noſcimus: & q̃tum pollet uterq͂ deus.
Dogmata diuini memorant ſi uera Platonis
Sunt geminæ ueneres eſt geminatus amor
Celeſtis uenus eſt nulla generata parente
Quæ caſto ſanctos nectit amore uiros.
Huic comes eſt magnus deus Ambroſiuſq͂ cupido
Quẽ docti norunt egregiiq͂ mares.
Altera ſed uenus eſt totum uulgata per orbem
Quæ diuum mentes alligat atq͂ hominum:
Improba: ſedutrix: petulans: laſciua: proterua:
Blandiloqua: illudens: imperioſa: procax.
Hec & Ceſton habet: qui nodus diſcolor omnes
Blanditias geſtat: pharmaca nequitias.
Hanc comitatur amor facibus qui pectora ſeuus
Vrit: & infernis imperat & ſuperis.
Subdolus impoſtor mẽdax truculentus & aſper
Blanditiis pollens fraudibus atq͂ dolis.
Hic domitat pecudes piſces inſecta feraſq͂
Monticolas faunos ſiluicolaſq͂ deos.
Hic mortale genus p haretra ſuccinctus & arcu
Et face debellat celicolaſq͂ deos.
Pocula dat dulci circũlita melle ſed intus

Fel gerit:& largam fundit amaritiem
Principio iuuat & mentes demulcet amantum
Mox ferus exagitat deſpoliatq; rapax.
Diuitias lacerat:cum damno dedecus affert
Emollit mentes ludificatq; ferox.
Diſtrahit exanimat cruciat uerſatq; rotatq;
Carnificiſq; truci fungitur officio.
Improbe amor quantis mortalia corda fatigas
Curis:& quantis ſaeue cupidinibus.
Perfide quot iuuenes iugulaſti quotq; puellas?
Quot tua precipitant ſpicula & inſidiae.
Teſtis Abydenus iuuenis:tibi quē rapit orcus
Heleſpontiacho ſexta puella mari
Teſtis Priamides:qui dum Spartana petebat
Cōnubia:euertit ſeq; ſuumq; genus.
Teſtis Tarquinius:cui dat Lucretia raptos
Per uim concubitus:imperiumq; rapit
Iphis anaxaretem dum non tolerare ſuperbas?
Suſtinet infoelix a trabe pendet onus.
Non pudet Alcidem geſtare monilia collo
Lidiaq; ingenti ducere penſa manu.
Vertitur in fontem biblis phoebeia:Cauni
Dum petit amplexus fratris:& ille fugit.
Myrrha quoq; infando correpta cupidine ſtacten
Sudat odoratam:deliciaſq; parit.
Leſbia quin etiam perculſa cupidinis oſtro
Sappho de celſa leucade membra dedit.
Caelicolis riſus Mars & Cytherea fuerunt?
Mulciberis uincti retibus atq; dolis.
Quid memorem erumnas hominū:cladeſq; deorum
Quos tua percuſſit dire cupido manus.
Ipſe panōphaeus quotiēs fit fabula turpis
Iuppiter:& ſolio labitur aetherio
Vt tua ſectetur dictata nec ire recuſat
Sub iuga & imperium ferre cupidineum.
Taurus in europa eſt:Satyrus Nycteide: Cygnus
In leda:Alcmenen comprimit Amphitrion.
Ergo ego cum uideam ſuperos:ipſumq; tonantē
Ire ſub imperium:ſeruitiumq; pati.

Non gemo nō doleo:de me pharetrate cupido
  Si fugis caſtris lauta trophea tuis.
Cuncta feram patiarque libēs:iā ſigna tubaſque
  Incipioque artes noſſe cupidineas.
Omnia iam noui:docuit ſtratagemata & aſtus
  Suus amor:non ſum tiro ſed emeritus.
Me lachrymæ:& longi doctum fecere labores:
  Perpetua anxietas Excubieq; graues.
Panthia me docuit qui ſint in amore dolores
  Affectus:Curæ:gaudia:damna:doli:
Nunc ſcio quas leges:q̄ iura:aut dogmata ſeuus
  Iuſſit amor:ſcripſi ſingula & edidicit.
Quæ ſpes:quę timor qđ bellū:fœdera:quæ pax
  Induciæ fiant atque inimicitiæ:
Nunc ſcio quāta gerat ſecū mens prelia amantū:
  Quantaq; mobilitas diſſidiūque premat.
Hoc uelit:hoc nolit:capiat quod ſpreuerat ante:
  Fluctuet:ut glauci fluctuat unda ſali.
Vt mens infœlix alieno in corpore uiuat.
  Vtque aius dominæ migret in hoſpitium.
Nunc ſcio q̄ largi ſunt fletus:utque medullis
  Oſſibus & uenis feruida flamma latet.
Vt ſine febre dolet:ſine morbo languet amator
  Vt ſomni uigiles:irrequieta quies
Vt rubet ut pallet ſubito mutatque colores
  Siue pudor uexet pectora:ſiue timor.
Nunc ſcio ut infractæ uoces:mutilataque uerba.
  Vt coram domina cor ſalit atque tremit.
Vt q̄ longa graui ſuſpiria corde trahuntur
  Vt modicus riſus:multus amaror ineſt.
Vt gaudet leta:plorat plorante puella
  Induit & uultus uultibus alterius.
Nunc ſcio ut infœlix dominæ ueſtigia querit
  Et reperiſſe timet:mobilitate leuis:
Genua labant:quotiens faſtoſæ limen amicæ
  Tranſit:& in toto corpore membra tremunt:
Nunc ſcio quātus amor ſupra caput inſtet amātū:

Nunc ſcio quantus amor ſupra caput inſtet amātū
Atq; omnem ſophiam conſiliumque fuget.
Condita q̄ paruo ſint larga abſinthia melle
Lurida uel quātum pocula fellis habent.
Malo ego lerneæ immedicabile uirus echidnæ
Oraq; Auernalis terna ſubire canis:
Cum libyco nudas monſtro exercere paleſtras
Erumnaſq; graues herculeaſq; pati:
Quam colluctari tecum pharetrate cupido
Et perferre tuas imperioſe faces.
Nunquā liber erit:nunquā mihi crede beatus
Aut probus:aut prudens qſquis amator erit.
Vita erumnoſa eſt:mors eſt inſamis amantum.
O fœlix quiſquis talia non pateris.
O fœlix Veneri medium qui porrigis unguem
Et rides arcus Spicula tela faces.
Aſt egō:quem ſic dii uoluerunt uiuere:uiuam
Emoriarq; tuum Panthia Mancipium.

Philippus Beroaldus Reuerendo domino Ia-
cobo antiquario Ducali ſecretario Sal.

Vperrie cū feriatus eēm Vir ꝓſtātiſſime piclitaturus inge
n niū cōuerti i latinū ſermonē ex uernacula ligua cāticum
Frāciſci Petrarcæ religioſū:qđ tibi hoī religioſiſſimo po-
tiſſimū dicaui.nā q bona fide deos colit:amat & ſacerdotes:& q re
ligionē pie ueneratr̄:religioſios demereri cōcupiſcit.Preterea cui
cōmodius quā tibi carmē myſticū dicari debuit:q Myſtes es & my
ſticꝭ cerimōiis initiatus.Accipe ergo uiroꝝ optie opuſculū de alie
no rformatū de alieo nr̄m Q đ ſi n̄ eūdē saporē i latio ꝑmōe cuſto
dit quē i uernaculo ꝑuat. Scito difficillimū eē alieas lineas iſeqntē
ñ alicubi excidere.Q ueadmodū.n.ſemia i alienā trā trāſlata na-
tura ſe uertēte degenerāt ita q i ſua ligua bene dicta ſūt:priſtinum
nitorem i trāſlatiōe depdūt.tñ pro mea mediocritate cōnixus ſū
ab iterꝑtis officio nō recedere:& ſenſum exprimere de ſenſu. Nā
ad uerbū iterꝑtari:& ſyllabatim ſingula explicare abſurdum eſt.
Q uid multa: Tu q doctiſſimus es pria iſpectiōe facillime noſces
q̄tū archetypo labar ac decidā.Sed hoc malui agere q̄ nihil agere:
& ne oio aſymbolus apud uos eēm:hoc ꝑ ſymbolo tibi dicatum
attuli:qđ ut in partem bonā accipias rogamus. Vale Virorū op-
Q

tie.& Philippũ tuũ:q tibi addictus ẽ:mutuo diligẽs

Peanes Beatę Virginis ex Franciſci Petrarche poemate Vernaculo in latinũ conuerſi.

u Irgo decẽs:q̃ Sol ueſtit ſtellæq; coronant:
Cuius forma fuit ſummo tã grata tonanti
Vt tua condiderit ſanctã itra uiſcera lucem
Nunc me caſtus amor:ut de te carmina pangam
Sollicitat:Verum abſq; tuo ſummiq; tonantis
Numine deficiunt tanta ad conamina uires.
Nunc te diua uoco:cuius reſponſa benigna
Accipere omnes fidi Veriq; clientes:
Sors humanarum ſi te triſtiſſima rerum
Sollicitat Virgo:queſo mea uerba preceſq;
Exaudi:mitiſq; meo ſuccurre labori:
Quãq̃ ego terrigena:& tu ſis regina deorum
O Solers Virgo:cuius ſollertia fulget
Virgineos inter cetus diuaſq; beatas.
Tu clypeus miſeris firmus mortalibus una es
Ictus fortunæ contra mortiſq; cruentos.
Sub quo tuta quies & ſpes eſt certa triumphi
Te duce mulcetur:qui torrentiſſimus æſtus
Nos coquit inſulſos.oculos o diua decoros
Qui triſtes uidere tui liuentia nati
Pectora:ad inſtabiles res noſtras flecte parũper
Ambiguumq; ſtatum:& rebus tu conſule feſſis.
O ſine labe nitens penitus ſinceraq; uirgo
Atq; tui nati ſoboles genitrixq; decori
Quæ das terreſtri lucem uitæ atq; ſupernæ.
Per te diua potens & cæli clara feneſtre
Venit ab æthereo nos ut ſeruaret olympo
Filius æternus tuus æterniq; parentis.
Tu ſola ex omni numero turbaq; piarum
Deligeris:luctus euæ quæ in gaudia uertis:
Effice:nãq; potes:ut me tua ſancta ꝓpago
Comiter excipiat refouens:bis terq; beata
Sydereaq; inter ſuperos precincta corona
O dea ſancta pio diuorum plena fauore
Eximia cælum quæ manſuetudine ſcandis

Vnde meas audis uoces regina preceſq;.
Tu fontem ſacræ generas pietatis:& una
Iuſtitiæ ſolem:qui ſordida ſecula purgat:
Pollutūq; ſuis luſtrat fulgoribus orbem
Nomina conueniunt uni tria:nāq; tonantis
Tu genitrix tu nata ſimul tu ſponſa fuiſti:
Tu conſors regis diuumq; hominumq; parentis
Qui pedicis mortale genus laqueiſq; reſoluit:
Qui libertatē cunctis dedit:atq; beatas
Effecit terras:cuius per uulnera ſancta
Cor noſtrum queſo exatures o diua beata.
O uirgo cui par nulla eſt:& nulla ſecunda
Exemploq; cares cuius forma atq; uenuſtas
Cælicolis cæloq; placet ſummoq; tonanti:
Ingenui mores dulciſq; modeſtia:& illa
In te ſancta fides ſacrata & uiua fuerunt
Templa deo uero:& tua:quod mirabile dictu
Virginitas fecunda fuit:preſtare beatam
Iucundamq; potes noſtram & ſine turbine uitam
Si precibus diuina tuis nunc gratia prompta ē:
Ad te confugio ſupplex:& ſuplice corde
Sis mihi preſidium queſo:uitāq; labantem
Dirrigito ad curſum rectū metāq; honoꝝ
Virgo ſerenata & ſtabilis per ſecula longa
Mite proceloſi ſidus maris:optima fidi
Remigis adiutrix:circūſpice turbine quanto
Exagiter ſolus quanto ſine remige cimba
Noſtra labet fluctu:nec abeſt mors ultima reꝝ.
Egra:nec inficior:mea mens ad ſancta recurrit
Numina:teq; precor ne noſtris īprobus olim
Gaudeat erumnis hoſtis tuus:atq; periclis
Sis rogo diua memor:q; crimina noſtra tonanti
Induere humanā mortali corpore formā
Suaſerunt intra tua ſacratiſſima clauſtra.
Quot lachrymas:quot blandicias o diua preceſq;
Effudi in penas atq; diſpendia fruſtra.
Ex quo per ripas tuſci reptauimus arni
Tempore:uita fuit noſtra erumnoſa grauiſq;:

Orbis dum partes iſtas illaſq; pererro:
Fœmineum decus & mores mellitaq; uerba
Turbarunt mentem: quare dea ſancta potenſq;
Tolle moras. ſuprema dies iam currit & inſtat.
Noſtra etas euro uelocior atque ſagitta
Tranſit erūnas inter ſordeſq; malorum:
A tergoq; premit tacito mors improba paſſu.
Nunc defuncta iacet: quæ donec uita manebat
Noſtra per horrendum uexauit pectora luctum.
Nec de mille meis curis reſciuerat unam.
Et ſi reſciſſet. tamen hæc immota manebant
Fata mihi: quoniam dominæ quæcunque uolūtas
Altera: dira mihi: aſt ibi probroſa fuiſſet.
Sed tu diua hominum: ſi fas eſt dicere: tuq;
Etherii regina poli: prudentia cuius
Cuncta uidet: cuius uirtuti peruia cuncta:
Tormentis finem metamq; impone dolori:
Quod tibi erit laudi magnæ: & mihi diua ſaluti
In te diua ſalus ſpeſq; omnis noſtra recumbit
Vt uelis: utq; queas rebus ſuccurrere lapſis:
Nec me deſtituas extremo in funere queſo
Non me reſpicias: ſed qui me condidit ipſum:
Non noſtras uires ſed ſummi ſceptra parentis.
Qui te commoueat cures ut uilia rerum
Me lapidē: de quo diſtilat inutilis humor
Errores noſtri facere: atq; ora meduſæ.
Tu lachrymis o diua piis languentia corda
Imbue: ut extremi ſint hi ſine crimine fletus
Terreſtrique luto: qualeſque fuere priores
O mitis uirgo: cunctiſque infeſta ſuperbis
Te communis amor peruellat originis: atq;
Deuoti cordis queſo miſerere mei que.
Quod ſi mortalē formā ſi munera fluxa
Diligere ardenter ſoleo: quid fiet in illa:
Quæ formoſa: potēs: quæ ſancta eternaq; diua ē:
Per te ſi noſtra de conditione reſurgo:
Cenoſo miſeroque ſtatu tibi candida uirgo
Ingenium curaſque dico uerſuſque canoros

Et linguam & lachrymas corque & ſuſpiria mœſta
Ad meliora uada aflictam iam dirige cimbam
In partemque bonam mutatas accipe curas:
Iamque dies o diua uenit ſuprema: proculque
Eſſe nequit. properat curſum ſic tempus & anni:
Corque meū nūc mors nūc mens ſibi cōſcia uellit:
Nunc me diua tuo commendes inclyta nato
Eſt qui uerus homo: & uerus deus hūc rogo ſuplex
Vt gremio hanc animam teneat foueatq; beato.

Carmen Philippi Beroaldi de die dominicæ paſſionis.

u Enit mæſta dies: rediit lachrymabile tēpus
Sācta ſaluiferi celebrātur funera Chriſti.
Nūc oculi rubeāt fletu nūc pectora plantu
Liuida ſint: crebris ſingultibus ilia uelat
Quiſquis amat Chriſti nomen & numen adorat:
Hæc lugenda dies nigroque notanda lapillo eſt. — nigro
Gaudia: nequitiæ: ueneres: conuiuia: luſus:
Sit coma: uoluptates riſuſque iocique ſaleſque
Eſte procul: ueniant cū ſollicitudine fletus
Cura: dolor: gemitus: meror: ſuſpiria: luctus.
Hac ē atra dies atro ſignanda colore
Nunc ſint pullati: proceres: pullataque turba.
Atratim pariter ueniant iuueneſque ſeneſque.
Omnis ueſtitu uelctur fœmina fuſco.
Mœreat omnis ager mons: ſiluæ flumina colles
Mœreat omne genus pecudū: genus omne ferarum
Squamoſumque pecus piſces: pictæque uolucres
Aer: uulcanus: tellus. mare: cynthia: titan:
Sydera: cælicolæ: mundus. ſint omnia mœſta
Hæc ē mæſta dies mœroris conſcia magni.
Nunc Heracleti lachrymas uultuſque ſeueros
Craſſi: & xenocratis faciē frontēque catonis:
Squalentēque decet barbā uſurpare reorum
Nemo uel infectas cocco uel murice ueſtes
Induat: oſtrini nemo tyriique coloris
Veſtimenta gerat: non fuluo ſplendeat auro
Torquis: nec digitos oneret carbunculus ardens

Nec premat articulos adamas uiridiſq; ſmaragdus
Impexæque comæ: ſit crinibus emula barba
Non ceruſatis incedat fœmina buccis:
Nullaq; pigmentis linat os: aut labra coloret.
Non matrona potens gēmata monilia geſtet
Nec ſegmenta ferant aut lutea flammea ſponſæ
Hæc ē illa dies: qua per tormenta: labores:
Mille alapas: mille & colaphos: conuicia mille
Mille flagelliferos tortores uerbera mille
Et recutitorum ludibria iudeorum.
Ille opifex regum Chriſtus: mundiq; capacis
Conditor excellens: & inenarrabilis auctor
In cruce ſuffixis manibus: pedibuſq; pependit
Spinea ſerta gerens: myrrataq; pocula guſtans.
O funeſta dies o lamentabile letū.
O gentis rabies o mens furibunda prophanæ
O ſcelerata cohors libycis truculentior urſis:
Tigrideq; hircana: Siculaque īmanior aula.
Siccine ſacrilegas uos iuuit ſanguine ſancto
Cōmaculare manus iudei? & dedere morti
Illum: qui uobis uitam lucemq; benignus
Donarat: campos qui lacte & melle fluentes
Imperiūq; potens dederat. ſedenſque beatas.
Qui pharium mergens erythreo in gurgite regē
Aſſeruit ueſtros in libertate parentes.
O ſcelus o labes monſtrū portentaque dira
Aſportanda procul: terras agitanda per omnes
Tu ne paleſtinæ ſoboles nequiſſima gentis
Audebas tam grande nephas ut perdere uelles
Qui te ſeruauit per ſecula plurima Chriſtū?
Qui ſacras leges diuinæque dogmata Moſi
Tradidit: & ſcriptas ſolymorum in monte tabellas:
Vt tu palmiferis ſancta in regionibus eſſes.
Heu quas perſoluis grates pro munere tanto.
Heu quæ pro meritis tantis ingrata rependis
Ec quod idumeo reperitur crimine maius?
Crimine quod nulli poſſint æquare nepotes
Crimine quod cunctis ſit deteſtabile ſeclis

Nulla ne ueſanum potuit cohibere furorem
Religio? non cana fides? non inclyta uirtus
Priſcorum? non tanta pii miracula Chriſti?
Non tot ueridicis predicta oracla prophetis
Sacrilegis ualuere animos reuocare furentes
Conſiliis. tam dira lues precordia preſſit?
O mortale genus uecors: O pectora ceca
O gens infœlix ſolymorum & ceca futuri
Perdere dum Chriſtū affectas: te perfida perdis.
Nam uos dira manent tormenta: & ſeua gehenne
Supplicia: excruciāt ignes flāmæque perurunt
Sulfureæ: luitis meritas ſemperque luetis
Penas pro ſcelere hoc infando: ac talibus auſis
Sors natos eadem inſequitur: ſeriemque nepotum
Cunctaque poſteritas huic ē obnoxia culpæ:
Et purgare datur nulli commiſſa parentum
Quin uos dira coquant mortis tormenta ſecundæ
Sic circūciſæ mulctantur crimina gentis:
Sicque patres. nati ſic q naſcentur ab illis:
Nullus habet ſtabiles ſedes iudeus appella:
Nulli certa domus: nulli ſua rura coluntur.
Vtque procelloſo iactatur in equore cimba
Quam uelis & remigio ac rectore carentem
Sudificus boreas rapit huc: notus humidus illuc:
Hinc euri uerſat rabies: at circius illinc.
Afflictamque rotant infeſto turbine uenti.
Haud aliam degens uitam fugitiuus & erro
Errabunda trahit ueſtigia: fertur & illinc
Huc redit: & nuſq̄ fugit patrimonia uerpus:
Lucifuga: infamis uiciato fœdus odore.
Vtque aquilam cignus: cornicem noctua miluum
Coruus: murem elephas: gallū germanicus odit
Vt congrum murena; lupum canis utque camelum
Odit equus: ſic cuncti homines odere nephandam
Progeniem: diræque cauent cōmertia gentis
Ite igitur ueſana manus recutitaque proles
Ite paleſtini generis mutilata propago
Figite preclarum de ſeruatore tropheum

Sacrilegas armate manus:linguaſque procaces
Exercete odiis:chriſti popoſcite mortem
Mortem:quæ uobis flagrantia tartara pandit.
Mortē:quæ nobis pateſecit limina cæli.
Quæ mortis uires & formidabile uirus
Inſidiatoris fràcta ceruice draconis
Extinxit:rupit pedicas:nodoſque reſoluit.
O mors tu nobis uitai lumina prebes:
Nectar & ambroſiæ ſuccos tu ſancta propinas
Per te tartareos manes:imane barathrū
Infernoſque lacus ſtygios plutonia regna
Effugimus:per te ſublimia tecta petuntur
Panditur elyſium per te ſedeſque beatæ:
Per te ſyderei penetramus limen olympi
Per te parta ſalus:per te cæleſtia regna.
Hæc nobis optanda dies ueneranda que cultu
Precipuo:niueis hæc eſt ſignanda lapillis.
Quare o cultores chriſti ſideique probatæ:
Quos habitu modo ſquallenti lugere iubebam
Mutato cultu:pro meſtis ſumite letas:
Pro nigris tyriaſq; togas:infectaque cocco
Pallia:ſint gemmæ digitis.ceruicibus aurum
Pro lachrymis riſus:pro planctu gaudia ſunto.
Pro merore ioci:pro ſollicitudine luſus
Hæc celebranda pio ſemper uenerādaque cultu
Hæc nobis eſt feſta dies:qua ſanguine fuſo
Chriſtus tormentis & funere functus acerbo
Faucibus eripuit ſathanæ eternæ que gehennæ
Suppliciis mortale genus ac morte ſecunda.
Chriſte patris ſummi non enarrabile uerbum
Chriſte dei uirtus:ſapientia ſumma parentis
Aeterne æterno mundum cū patre gubernans
Chriſte potens rex Maria de uirgine nate
Quæ genitrix ſine patre fuit:ſinceraq; uirgo
Sola ſalutiferam peperit ſine coniuge prolem:
Omnipotens te chriſte precor miſerere Philippi
Si puro te corde colo:ſi numen adoro
Chriſte tuum:legeſq; tuas:ſi dogmata ſector.

Chriſte tua:& trinum ueneror te nomine & unū.
Da ueniā erranti:pareas peccaſſe fatenti.
Succuraſq̄ meis Rex clementiſſime rebus
Vt uiuam fœlix & mente & corpore ſanus
Eterniſq̄ fruar poſt mortem luminis aura
Chriſte piam matrem fratres charoſq̄ ꝓpinquos
Et mihi iocundos per tempora longa ſodales
Cuſtodire uelis queſo Rex maxime regum
Hoc precor in primis:hæc ſint rata uota precantis.
Bentiuolum pylia nobis etate parentem
Bentiuolamq̄ domum ſerues:ut proſpera fœlix
Floreat:utq̄ diu patriæ moderetur habenas:
Fortunata bonis cunctis:& per ſide gaza.
Auxiliumq̄ feras miſeris mortalibus.Amen.

Ad magnificum Anibalem Bentiuolum
Philippi Beroaldi carmen.

Decus eximiū & gentis generoſa ꝓpago
Bentiuolæ o patriæ dulcis alumne tue
Hūc cape tranquillo uultu facieq̄ libellum
Annibal:& nugas perlege queſo meas.
Fabula tancredi meſta eſt:Boccatius auctor
Hanc nos romano uertimus eloquio.
Hanc tu uulgato lege tu ſermone latino
Atq̄ animam alterna cognitione foue.
Illa ſuo candore placet:ſed noſtra placebit
Si fuerit genio grata camena tuo
Sunt hæc parua quidem fateor:ſed magna ſubinde
Eſſe ſolent paruis deteriora bonis.
Hoc adamas gēmeq̄ docent quæ corpore paruo
Oblectant reges diuitibuſq̄ placent.
Nos contra horremus magnos perſepe gigantes.
Terremur magnis ſepe uoluminibus.
Quod ſi non ſordent iſtec leuiora dabuntur
Mox maiora:uale ſpeſq̄ decuſq̄ meum

Fabula Tancredi ex Boccatio in latinum uerſa a Philippo Beroaldo.

Ancredus placida princeps ditiōe ſalernū
Et paruū tenuit ſceptriger imperium

Huius erat mite ingeniũ moreſq; benigni.
Huic tranquilla quies letaq; uita fuit.
Vixerat hic nimium fœlix: niſi ſanguine amantũ
Optaſſet ſenior cõmaculare manus.
Filius huic nullus fuerat proleſq; uirilis:
Cui moriens pulchrum traderet imperium.
Sed fortunatus nimium foret atq; beatus
Si foret in magna filia nulla domo.
Sola fuit forma excellens & nubilis æuo
Filia corporeis conſpicienda bonis.
Giſmondæ nomen natæ dixere parentes:
Quæ poterat dici Cynthia ſiue Venus.
Cuius erat facies priſcis æquanda deabus
Cuius erat candor lacteus atq; color:
Diligit hanc genitor ſolam: ſolamq; requirit.
Hanc fouet: hanc uitam delitiaſq; uocat.
Multi iam antiqua dauni de gente petebant.
Lucaniq; petunt œnotriiq; proci.
Sed pater in longum cupidos producit amantes
Et nectit uarias callidus uſque moras.
Tandem campanus multis de milibus unus
Deligitur ductor ſponſus: & ille placet
Gaudia concelebrant. lectus genialis in aula
Sternitur: hic iuno ẽ pronuba: ſuntq; faces.
Hic hymenea canunt ſed enim iam fata recuſant
Connubium hoc fœlix perpetuũq; fore.
Occubat ante diem properata morte maritus
Et deploratas deſerit ecce domos.
Exequias poſtq̃ coniunx & iuſta peregit
Coniugis ad patrias mœſta remigrat opus
Iam pertesa uiri: thalamũq; peroſa iugalem
Deſtinat in uiduo uiuere ſola thoro:
Hoc probat ipſe parens: natamq; in celibe lecto
Eſſe cupit ſine qua uiuere triſte putat:
Forte fuit iuuenis regali pulcher in aula
Moribus ingenuis & probitate decens.
Is dominum ſolus curabat iuſſaque obibat
Principis egregia dexteritate potens.

Hunc Giſmunda ſibi multis ex milibus unum
Deligit:huic ſoli ſola placere cupit
Deperit hunc furtim:limis quæ aſpectat ocellis.
Hunc optat tenero poſſe fouere ſinu:
At iuuenis cui nomen erat Guiſcardus acuto
Ingenio ſolers conſilioq; uafer
Cognouit flāmas:& ſe preſentit amari.
Nec minus occultis ignibus ipſe calet.
Eſtuat & teneras eſt mollis flāma medullas:
Vt feruens ſtipulas urere flāma ſolet.
Hanc ſpectans pulchra quæ oculos in uirgine figēs
Diuitias creſi deſpicit atq; midæ.
Giſmundam cupit:hanc ſolam noctesq; diesque
Flagitat:hoc ſolum nomen in ore ſonat.
Fœlices parili quibus alma caleſcere flamma
Dat uenus:& quorum mutuus extat amor.
Ambo cupidineas pariter ſenſere ſagittas:
Ambo complexus colloquiumq; uolunt.
Quid faciat Giſmunda? patris cuſtodia magni
Hinc premit:hinc cohibet dedecus atq; pudor
Quid non ſentit amor. fallacem excogitat artem
Fœmina & archanas conficit ipſa notas
Littera diſſecta celatur arundine furtim:
Quam dat amatori pulchra puella ſuo.
Callipus hanc cannam temere non credit amator
Eſſe datam:inuentas inſpicit ille notas.
Gaudet amās laudatque uiā:quā fœmina mōſtrat:
Polliciti expectās gaudia concubitus.
Scripta docent furtiuus amor coniungere amātes:
Quo poſſit cupidos tempore quo ue loco
Stat uetus & denſis ueſtitur ſentibus antrum:
Aulæ contiguum principis atque domu.
Deſuper exigua pateſactum luce foramen
Imminet:hoc uepres hoc quoque ſpina tegit
Illinc anguſti calles & ſemita tendit
Giſmondæ ad thalamum conſpicuaſq; fores
Nemo hanc ſpeluncam longeua ætate pereſam
Nouerat:hæc nullis uſibus apta fuit.

Quid non cernit amor: quid nõ ueſtigat amator.
Illum deprendit fœmina prima ſpecum
Illud monſtrat iter carpendus floſculus illinc
Ille eſt: qui tantam ſpirat amariciem
Quiſquis amare cupit diſcrimina nulla recuſet
Omneq̧ tormentũ iudicet eſſe leue.
Guiſcardus nitidis exutis ueſtibus hirtum
Induitur coriũ precipitatq̧ moras.
Impiger anguſtũ demiſſo fune foramen
Intrat ſubluſtri nocte iubente deo.
Continuo cecas nullo comitante latebras
Exuperat. cœptis ſancte cupido faue.
Tuq̧ uenus iuuenẽ: qui ſe tibi credit: ab omni
Eripe nunc caſu ſubſidioq̧ foue.
Giſmonda interea dilectũ expectat amantẽ:
Sola tremens. inter ſpẽq̧ metũque labans.
Iam Guiſcardus adeſt: dominã iã cõſpicit: & iã
Alter in alterius candida colla ruunt.
Oſcula iã carpunt: iã mutua gaudia ſũmunt
Illa ſuũ dominũ iã uocat: ille deã.
O fortunati natiq̧ fauentibus aſtris:
Gaudia ſi uobis hæc diuturna forent
Nil homini firmũ ẽ. nulla ẽ diuturna uoluptas.
Candida nullius it ſine nube dies.
Nã dum ſepe iocos dũ dulcia furta frequentãt
Fortunæ in laqueos inſidiaſq̧ cadunt.
Primus furtiuũ ſentit Tancredus amorẽ:
Primus proh natæ cernit adulteriũ.
Ingemit & magno perculſus corda dolore
Quid faciat neſcit. conſilioq̧ caret.
Tandẽ cuſtodes tenebroſo ponit in antro
Qui furtim egreſſus introituſque notent.
Sic miſer & fato natus Guiſcardus iniquo
Prenditur & domini ſiſtitur ante pedes.
Cui mox Tancredus lachrymis ſedantibus ora
Dat ſingultatis talia uerba ſonis:
Nec mea te pietas nec te clementia: nec ius
Improbe in officio continuere pio.

Hoccine pro meritis tantis ingrate rependis?
   Vt cupias noſtrā cōmaculare domū.
Proh dolor infandū facinus ſcelerataqꝫ facta
   Vidi ego. nil ultra diſſimulare poteſt
Contra hæc Guiſcardus. maius Tancrede cupido
   Poſſidet īperiū pluſque uigoris habet
Quam tu q̄ leges q̄ fas q̄ noſtra uoluntas.
   Is iuſſit contra quis queat ire deos?
Giſmonda interea tantaꝶ neſcia reꝶ
   Inter uirgineos ſtat ſpecioſa choros.
Ecce pater lachrymans turbato pectore natā
   Se uocat: & ſoli talia ſolus ait.
Cum tua nata mihi uirtus probitaſqꝫ fuiſſet
   Cognita: cū mores ingeniūque pium:
Credere te quiui nunquā cōmittere tantū
   poſſe nefas: quantū his uidi ego luminibus
Tu ne pudicitiā potuiſti prodere ſanctā:
   Et ſtupro corpus proſtituiſſe tuū?
Te propter miſera ē atqꝫ erūnoſa ſenectus
   Nunc mea: te propter nunc mihi uita grauis
Quod ſi inceſta tuo flagrabat corde libido
   Nec poteras caſto uiuere caſta thoro
Saltem patritius saltē generoſus amator.
   Ille foret: cui te proſtituiſſe cupis.
Hoc ē ꝙ doleo: quod cor mihi uellicat hoc eſt:
   Quod tibi Guiſcardus perfidus ille placet
Pauper uilis inops humili de ſanguine natus
   Qui matrē ignorat ſordidus atque patrem.
Qui mihi mox meritas perſoluet ſanguine penas
   Collaque carnifici qui iugulanda dabit.
De te quid ſtatuā dubia eſt ſentētia: nutat
   Mens mea: & a tantis fluctuat icta malis.
Hinc amor & pietas irā cohibere paterna
   Me monet: hinc ſtimulat me tua nequitia.
Illa iubet ueniam tibi me indulgere: ſed iſta
   Vt preter genium ſim truculentus atrox.
Exitus in dubio eſt tu nunc exprome quid iſta
   In re decernas improba: ſcire uelim.

Talibus exarſit magno perculſa dolore
Giſmunda:& lachrymas uix cohibere poteſt.
Mox animoſa uiro ſimilis lamenta recuſat
Fœminea:& uitæ prodiga:certa necis.
Hæc patri reſponſa dedit.non deprecor ipſa
Nec nego quæ quæreris me meruiſſe pater
Altera res quoniam mihi nil prodeſſe ualeret
Altera ne proſit nec iuuet ipſa uolo.
Non ego nunc.uerbis animum mulcere benignis
Quæro tuum:ueniam nec peritura rogo.
Guiſcardum fateor gracilem non ruſtica amaui
Et dum luce fruar nomen amabo pium.
Quod ſi morte carent animæ:ſi manibus ullus
Senſus ineſt:huius grata erit umbra mihi
At non ut iactas mihi tam furioſa libido
Quã tua ſegnities ſuaſit amoris opus.
Debebas genitor calidæ meminiſſe iuuentæ
Quantaq̧ fœmineo pectore flãma calet
Cernere debueras ꝙ ſum tibi filia mollis:
Quod non ex ferro nata neque ex ſilice:
Non tantum ardet apex æ tneus:flagrat olympus
Nec tantum:quantum cor iuuenile calet.
Quãque puellares genuino ardore medullæ
Flagrant:quas luxus deliciæ que fouent
Non potui ſterilis florem fructumque iuuẽtæ
Perdere:ueſtalis non ego uirgo fui.
Olim experta uirum & ueneris dulciſſima dona
Non queo mellitos non meminiſſe iocos
Quid facerem iuuenis diues formoſa puella?
Id facio:quod uel penelopea probet.
Atria complures proceres pater ampla frequẽtant.
Ingentes quorum conſpiciuntur opes:
Ex illis fateor placuit mihi nullus amator.
Nullus Guiſcardo eſt uiſus amabilior.
De quo conquereris de quo gemis:eſt quia pauper
Et quia maiorum ſtemmata nulla colit:
Nemo eſt crede mihi genitor laudandus ab illis
Quæ ſunt fortunæ munera fluxa bonis:

Veraque nobilitas non eſt in ſtemate longo
Non in ceroſis eſt ſita imaginibus.
Vna eſt cunctorum prima & genitalis origo:
Omnibus eſt genitor iupiter eſtque deus.
Sola facit uirtus generoſum:ſola beatum:
Sola poteſt mentes demeruiſſe probas.
Hæc in Guiſcardo tam pura & clara refulget
Vt fulget celo cynthia ſidereo.
Hunc ego dilexi:quod ſi pater optime turpis
Hic tibi & infamis eſſe uidetur amor
Tu certe in cauſa es.nanque hunc tu ſemper amaſti
Qui tibi charus erat:non mihi charus erit?
Eſt & erit charus.quod ſi ueſtigia patris
Nata ſequor:debes ipſe probare pater.
Guiſcardus placuit:qui nobilis & generoſus
Virtute effectus conſpicuuſꝗ uiget.
Eſt pauper fateor:ſpectat ſed dedecus ad te:
Egregio qui das premia nulla uiro.
Verum nobilitas non paupertate fugatur:
Fortunæ uirtus ſuccubuiſſe nequit.
Multi nunc regno clari ſceptroque potentes
Olim pauperiem ſuſtinuere grauem
Contra:mendicat ueſtem uictumꝗ precatur
Qui quondam magno floruit imperio:
Has fortuna uices preſtat:noſꝗ admonet ut quæ
Permutant dominum deſpiciantur opes.
At quod in extremo nōdum decreſſe fateris
De me quid ſtatuas:ambiguuſque manes.
Illud tolle precor.nam ſi Guiſcardus ad orcum
Mittitur atque tuo concidit enſe miſer:
Subſequar ipſa comes:nam ſors quæcunꝗ miſellū
Me quoꝗ ſeua manet.mors trahet una duos
I nunc fœmineo lachrymas effundere ritu
Perge:unoꝗ ambos uulnere dede neci.
Talia cōmemorans animo Giſmonda uirili
Reddidit attonitum ſollicitumque patrem
Qui cuncta expendens tandem ſic deſtinat:ut det
Guiſcardus meritum crimine ſupplicium.

Acciritꝗ iubens fidum notumꝗ miniſtrum
Imperat ut iugulet nocte ſilente uirum.
Iuſſa facit ꝓpere ſeruus: qui corda reuellens
Ad dominum defert ſanguinolenta trucem.
Hoc cor tancredus fuluo componit in auro
Et mittit natæ dona nefanda ferus.
Admonet & ſeruum: uerbis ut munus adornet:
Hæcꝗ ſuo ad natã nomine iuſſa ferat.
Hac tibi dona parens mittit: capẽ gaudia: ſũt hac
Illa nimis cordi munera grata tuo.
Gaudia nam ſimili genitori ſorte rependis:
Qui potuit bis te ſoſpite poſſe mori.
Poſtquam Guiſcardi cor lamentabile nouit
Giſmonda ad famulum uerſa dolenter ait.
Non aliter mitti meruit tam nobile munus.
Cordi conueniunt aurea buſta pio.
Hoc ſolum facis o genitor quod filia laudet.
Hoc propter grates nunc tibi triſtis ago.
Iamꝗ uale: extremũ hoc tibi iã moritura relinquo
Mox pateræ incumbens talia ſola refert.
O dulce hoſpitium & Giſmundæ ſola uoluptas
Dulcius o cunctis cor mihi diuitiis.
Diſpereat quæ cauſa fuit: qui iuſſit ocellis
Inuitis ut te cogerer aſpicere.
Debuit eſſe ſatis ꝙ cor te corde uidebam:
Quodꝗ tuæ menti mens mea iuncta fuit.
Vixiſti & curſum tibi quem fortuna parauit
Expleſti exutis ſollicitudinibus
Iam tenes metas: ad quas feſtina breuiſꝗ
Vita hominũ properat quadrupedante gradu.
Fuluum tancredus pater & regale ſepulchrum
Iure dedit: uirtus hoc tua digna fuit.
Nil preter lachrymas noſtras preterꝗ querelas
Heu cor dulce tuis defuit exequiis.
Non tamen his lachrymis: ſic dii uoluere: carebis
Quas ego perſoluam nunc tibi uita pias.
Poſt hæc efficiam languens ut ſpiritus illinc
Egrediens umbræ ſit comes uſꝗ tuæ.

Te duce luſtrabo loca plena ſilētibus umbris
Te duce per campos ibimus elyſios.
Haud equidē dubito quin tu quoq; noſtra pertes
Tecta:& apud manes officioſus ames.
Dixerat:& lachrymis pateram manantibus implet
Quæ uelut effuſæ præcipitantur aquæ.
Oſcula dat cordi gemebundaque lumina cordi
Inſigens largis fletibus ora rigat.
Mox ſiccata genas atq; exuturata dolore
Iam tremebunda ſuæ conſcia mortis ait.
Exolui officium quod amor pietaſq; requirit
Noſtra:parētales ſtruximus inferias.
Dixit & exprompto quod fecerat ipſa ueneno
Ebibit impauide pocula mortifera:
Conſcēditque thoro manibus cratera retētans:
Cordeq; guiſcardi cor premit uſque ſuo.
Mirantur famulæ ignaræ:pars fletibus ora
Cōmaculat:pauet hæc:illa ſtupore ſilet.
Aſt ubi iam dominæ ſenſim morient ia mēbra
Aſpiciunt properant flentque docētque patrē.
Ille repēte uolat thalamūque ingreſſus apertum
Iam uita natam deficiēte uidet.
Ingemit:& ſero damnat ſua facta:trucíſque
Penitet incepti conſilii que mali.
Tunc oculos moribunda leuans giſmonda iacēte
Edidit extremos uoce labante ſonos.
Has ſerua genitor lachrymas ad triſtia fata.
Non fatis noſtris talia conueniunt.
Quis furor hic?defles tota quod mēte petiſti
Defles quod factum ē te faciente nephas.
Sed ſi ulla affectus remanet ſcintilla paterni:
Et ſi quid patriæ iam pietatis habes.
Te rogo ſancte parēs:extremū hoc munus amanti
Concede.& natæ fac rata uota tuæ:
Nil quoniam in uita nobis cōmune dediſti:
Cōmuni ut ſaltem contumulemur humo

Regia tunc omnis lachrymis planctuq; ſonoro
Perſtrepit:& tota ē luctus in urbe frequēs.
Ante omnes gemitu pr̄iceps Tancredus acerbo
Confectus natæ ſe ſupereſſe dolet.
Poſt meritas lachrymas & poſt lamenta ſepulchrū
Extruit antiquæ nobilitatis opus.
Atq; una amborum cineres componit in urna
Ambobuſq; pias exhibet exequias.
Exitus hic ille ē miſerorū & finis amantum:
Quos amor ante diem miſit in elyſium.
Diſcite nunc iuuenes:qui iam cepiſtis amare:
Quot gemitus preſtet quot mala ſeuus amor.
Eiuſdem endecaſſyllabon de officio ſcribæ.
Ici qui cupit optimus bonorum
d Scribarum:& uiridem tenere palam
Inter decurias recentiorum
Monſtrari digito:omnibus placere:
Sit prudens:facilis:bonus:fidelis:
Intra pectora ſanctiora condat
Archanum ſibi creditum:nec ulli
Promat.ſit modici breuiſq; ſomni.
Nullos difficilles putet labores.
Sit cultor domini frequens palati.
Primus uentitet:ultimus recedat.
Sit rerum ueterum ac recentiorum
Theſaurus probus:atq; litteratos
Scribat uerſiculos:epiſtolaſq;
Facundas:nitidas:breues:apertas:
Crebris ſenſiculis ſcaturientes:
Nullas ſtultitias ineptiaſq;
Nulla & barbara uerba continentes:
Sit uelox manus:expedita lingua:
Quæ nunq̄ calamum moretur acrem.
Huic ſit uita ſeuera:ſermo comis
Vrbano ſale & attico lepore
Fartus:non ſine ſanctitate auita
Verboſi fugiat notam malignam
Paucis expediens agenda uerbis:

Cancellarius:ut recentiori
Scribas nomine nuncupem uetuſtos:
Dici qui cupit & cupit uideri
Perfectiſſimus:omniumqꝫ princeps:
Hic ni: falſidico loquatur ore.
Nec ſit polypus:aut rapax celeno.
Nummos exigat a cliente paucos
Subſcribens precio leui libellos
Nec lucrum petat inde:ſed lucello
Contentus tenui paret fauorem
Maiorum ſibi:pauperum:minorum.
Talis ſi fuerit repertus uſquam
Qualem ruſticulus canit libellus
Noſtra hunc tempora diligent probabunt:
Hunc & ſecula poſteriqꝫ dicent.

HEXASTICON.

Gregius ſcriba & tenuē pfectus ad unguē
e Eſto bonus:prudens:impiger:aſſiduus
Arcani cuſtos fidiſſimus:utilis urbi:
Lucrum ingens nolit:parua lucella uelit.
Sit comis ſermone:ſtilo grauis:arte politus:
Viuidus ingenio:uiuidus & calamo.

DISTICON:

Arcani cuſtos:prudens:linguaqꝫ politus
Et calamo facilis ſcriba erit eximius.

Eiuſdem Vir prudens.

Ebus ī aduerſis uir prudēs atqꝫ ſecundis
r Perpetuum diſcet uitæ ſeruare tenorem
Fortunæ inſtabili nuſq̄ confidet:acerbos
Illius ſpernet uultus:ſpernetqꝫ benignos.
Inuictus duplicem librato examine lancem
Penſabit.ſummūqꝫ bonum laudabile quod ſit
Credet:& a ſancto nunq̄ diſiunget honeſto.
Nulla libido uirum franget:ſummumqꝫ malorum
Eſſe uoluptates cordata mente monebit.
Et quæ miratur uulgus uirtute minora

Q ui noñ expauit gelidas haurire cicutas
Delatore anyto morti damnatus iniquæ
Næc magis ad dextram flectet flectet ue ſiniſtram
Certa ſed infiget ueſtigia tramite recto.
Idem culpabit quicquid mẽſura moduſꝗ
Non reget at fuerint ſi quæ moderata probabit.
Hic uicia incuſans perſone parcet amicum
Non petet ex mẽſa triuiis unctaque popina
Non petet ex luſtris. ſed qui precepta Platonis
Q ui cara Ariſtotelis callebit dogmata: in illum
Torus pronus erit: illi ſua gaudia curas
Et ſtudia & mores reſerabit: & omnia pandet:
Atꝗ anima ex una duo corpora uiuere ducet.
Sẽper idẽ uelle atque idẽ quoque nolle placebit.
In ſumma ſapiẽs ad cuncta pericula fortis
Eriget indomitam mẽtẽ: nulloque premetur
Pondere: & a nullo raptatus turbine cedet.
Inſtar idumeæ palmæ: quæ munere diuum
Q uo magis opprimitur tanto magis exit in auras
Ethereas uictrix. & recto uertice ſurgit:

Epigrãma ad Petrum bonum Citharedum:

Am cedat Thamyras: iã Methymeus Ariõ
Cedant threicii & plectra canora lyræ:
Cedat & ãphion Dirceus: cedat olympus
Et timotei docta linique chelis.
Et cum Terpandro cedat crinitus ioppas:
Blandaque chironis barbyta nubigenæ.
Cedat & archadicus deus: & patareus appollo
Et lyrici uates Theſpiadumque chorus:
En Cytharedus adeſt cui noua gloria noſtri.
Petrus cognomẽ ex bonitate trahẽs.
Hic celeri dulces percurrit pollice neruos
Et mouet artifici mobilitate manus:
Exprimit hic fidibus reſonantia uerba canoris:
Eſt teſtudo loquax huius in arbitrio.
Perſtringunt acies oculorum & lumina fallunt
Petri docta manus articulique leues.
Hunc poſt fata uolet ſummi regnator olympi:

Hunc uolet infernus Tartareuſq; pater
O Bone ter fœlix: Qui poſt tua fata: tonantis
Aut iouis elyſii qui cytharedus eris.

In cenam datam Principi Bentiuolo a Mino Roſcio.

Vculli cenas ſileat pati naſq; uitelli:
I Nec non Antoni prandia priſca fides
Fercula pontificũ nemo aut epulas ſaliorũ
Iactet: & albanas cæſarcaſq; dapes
Iam patina eſopi cedat: iam luxus apici
Et ptolemeorum prodiga luxuries.
Iam ſua campani taceant conuiuia: pœnus
Quæ ſenſit pœnis pernicioſa ſuis.
Nec medi iactent reges ſiculiq; tyranni
Vna quæſitos ambitione cibos.
Omnia iam cædant conuiuia: prandia: cænæ:
Quæ celebrant uates: famaque cantat Anus:
Fercula ſunt regum: ſunt hæc ientacula diuum:
Hæc nectar ſapiunt pocula. & ambroſiam.
Hæc nitida: hæc dubia ẽ: hæc ẽ lautiſſima cena
Quam gens dat gẽti Roſcia Bẽtiuole:
Iuppiter huic epulo ſi forte uocatus adeſſet:
Diceret. in celis talia non habeo.

Quod ueriores ſunt imagines ex libris q̃ ex nomiſmatis.

Il pſtare q̃unt tibi fuſa nomiſmata plumbo
n Nullus ineſt mutis uſus imaginibus
Nulla hic utilitas: nulla ẽ mihi crede uoluptas
Vix oculos paſcũt talia: nõ aĩum.
Quare age cum fictis ueras mutato figuras:
Et pro plumboſis accipe chartaceas:
Eſt ſcriptis uiuax facies & forma perennis
Magnorum regum nobiliumq; ducum:
Scriptis cæſarei proceres ſanctique catones
Scriptis pompeius noſcitur atq; Numa.
Hæ ueræ effigies: hæc ſunt ſimulachra uiroꝝ.
Hi ſpirant uultus: hæc monumenta uigent

Sic oculos poteris paſcere ſic animum.

Epithaphium accipitris

Ccidit aeriæ proles pulcherrima gentis
o Occidit accipitrũ gloria:ſplẽdor: honos
Vix dudum nido diſceſſerat iſte paterno
Et uix maternos ſpreuerat eſſe cibos.
Iam formoſus erat.iam fortis:& unguibus uncis
Cæperat & roſtro carpere cortis aues.
Sæpe columbini foetus:& picta conturnix
Paſſa ſub accipitre eſt fata cruenta gemens.
Hic domini ſolamen erat:curaſꝗ leuabat.
Hic domino luſus delitiaſꝗ dabat.
Confeſtim hic aderat primo clamore uocatus
Deꝗ manu domini norat inire dapes.
Proh dolor ecce iacet modo funere raptus acerbo.
Qui nec langoris ſigna puſilla dedit.
Nam ſubito occubuit:ſpectat dum feruida phœbi
Lumina:& apricus ſub ioue carpit iter.
Tu uero accipiter diri ſolatia fati
Hæc habe habe apud manes tartareaſꝗ domos
Quod tibi grata dolẽs dominus monumẽta pauit
Næc poteras tumulo nobiliore tegi.
Namꝗ iaces inter floreſꝗ herbaſꝗ uirentes
Imminet & buſto Roſmaris ecce tuo.

Laus equi curſoris.

Edat Amycleus ſonipes:& cedat Arion:
c Xanthus & hirpinus:qui memorãtur equi
Cedãt Emuli Alipedes:cedatꝗ podarges
Atꝗ omnes quos quos rumor in aſtra uehit.
Ocyor hic ceruis:uolucrum pernicior alis
Ocyor eſt uentis:fulmineaꝗ face.
Euolat ante omnes primus:longoꝗ ſeneſcens
Subſequitur ſpacio quiſꝗ ſecundus erit
It leuis:atꝗ pedum ueſtigia nulla relinquit.
Puluere nec certas imprimit ille notas
Non opus eſt ſtimulo:crebriſꝗ animare flagellis
Sponte uolat:Calcar mitte:lupata tene.
At tu Bentiuolæ Soboles clariſſima gentis

Hannibal eximio uiue ſuperbus equo?
Qui tibi ſæpe dabit pulchro in certamine palmã
Ornabitqꝫ tuas fronde uirente fores.

Philippi.B.Epi.Ad Mag.do.Io. Bentiuolũ.

Vi pedibus uolucres ſupabat curſibꝯ auras
q Inter cornipedes gloria barbaricos.
Confectus longo iacet hic Ciuetonius
Qui domino palmam ſæpe parauit equus.

Philippi B.Epi.Malateſtæ Carboneſii.

Vi forma puerum maronianum
q Et phœbum ſuperabat & liæum
Qui forma poterat puer uideri
Ideus:fieri Iouis miniſter
De cuius manibus tonantis uxor
Hauſiſſet dea poculum libenter.
Quem pallas cuperet libens maritum
Pro quo iam Cybele dediſſet atym:
Et Myrrhæ Sobolẽ uenus decoram:
Omnes cui cuperent placere nuptæ:
Omnis quem cuperet puella ſponſum:
Heu fato Malateſta raptus atro
Carboneſius hoc iacet ſepulchro.
Extinctus uiridi miſer iuuenta
Luſtris quattuor heu nefas peractis
Hos cum uerſiculos leges uiatori
Effuſis lachrymis genas rigato.

Idem.

Vi formã Cytherea uẽus chariteſqꝫ decorẽ
c Singula cui ſuperi dona dedere dei
Hic ſitus eſt fato ratus Malateſta procaci
Qui nondum quinas implet olympiadas
Non aurum non forma ualet nec floſculus æui
Votaqꝫ laniſicas exuperare deas.
Hunc genitor deflet:gens Carboneſia luget
Hunc merent iuuenes:hunc pia turba ſenes

Epitaphium Roberti Sancto ſeuerinatis.

Sic duo ſcipiadæ pereunt: quos hoſticus enſis
In tarteſſiaca dat regione neci.
Sic & Marcellus cecidit: quem bella cientem
Perforat hoſtili lancea torta manu.
Hæc ſunt fata ducũ: pulchrũ ẽ cecidiſſe ſub armis
Mars bellatori conuenit iſta uiro.
Sic ego ſic cecidi ſed non inglorius: orbem
Implet fama mei nominis atq; polum.

Idem.

Quantus erat dextra pellides: Tulius ore:
Phillirides herbis: phœbus appollo lyra:
Carmine meonides. ladas pede. lumine lynceus:
Viribus alcides. relligione numa.
Tantus ego in bello fueram. mihi tota ſub armis
Sub clypeo: galea: caſſide: uita fuit.
Me puerum mauros & me bellona uirago
Omnia perdocuit munera militiæ.
Qualis Pelleus ductor libycuſque fuerunt
Romulidæq; duces talis & ipſe fui.
Dum uult ſupremo duri certamine maris
Sors dare me peſſum: ſuſtulit ad ſuperos

FINIS.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
Omnes ſunt duerni.

Expliciunt Orationes & quãplures apendiculæ uerſuum editæ a Philippo Beroaldo Bononienſi. Impreſſæ uero Bononiæ anno. M. CCCCCII. die ultimo Iulii.

LAVS DEO.